

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA ROZVOJOVÝCH A ENVIRONMENTÁLNÍCH STUDÍÍ

Analýza politických rizik: Případová studie Nigérie

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Autor práce: Mgr. Dominik Janíček
Vedoucí práce: Ing. Mgr. Jaromír Harmáček, Ph.D.

2021

Na tomto místě bych chtěl poděkovat mému vedoucímu práce za cenné a pohotové připomínky a rady. Také děkuji všem mým blízkým za trpělivost při procesu tvorby práce a taktéž za cenné připomínky.

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu literatury.

V Liberci dne 28. 5. 2021

.....
Mgr. Dominik Janíček

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2017/2018

Studijní program: Geografie
Forma studia: Kombinovaná
Obor/kombinace: Mezinárodní rozvojová studia (MRS)

Podklad pro zadání RIGORÓZNÍ práce

Jméno a příjmení: **Mgr. Dominik JANÍČEK**
Osobní číslo: **R170578**
Adresa: **Kulturní 1738, Rožnov pod Radhoštěm, 75661 Rožnov pod Radhoštěm 1, Česká republika**

Téma práce: **Analýza politických rizik: Případová studie Nigérie**
Téma práce anglicky: **Political Risk Analysis: a Case Study of Nigeria**

Vedoucí práce: **Ing. Mgr. Jaromír Harmáček, Ph.D.**
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Zásady pro vypracování:

Cílem rigorózní práce je identifikovat konkrétní politická rizika, která ohrožují nebo mohou ohrozit zahraniční firmy působící v Nigérii. Tato rizika budou identifikována na základě analýzy makroprostředí nigerijského trhu, k čemuž bude využita metodika poradenské společnosti *Political Risk Services Group* (PRS). Ta stanovuje oblasti politického rizika, tzv. komponenty, které mají potenciál přímo či nepřímo negativně ovlivnit zisky či zájmy firmy bez ohledu na její velikost, pozici na trhu či obor podnikání. Výstupem práce by měl být ucelený rizikový profil země, který shrnuje identifikovaná politická rizika v kontextu teorie a empirických dat.

Seznam doporučené literatury:

PRS Group. 2014. *The International Country Risk Guide Methodology*. New York: The PRS Group. Inc.

Sottilotta, C. E. 2013. Political Risk: Concepts, Definitions, Challenges. *Working Paper 6*, LUISS School of Government

Osaghae, E. E., Suberu, R. T. 2005. A History of Identities, Violence, and Stability in Nigeria. *CRISE working paper 6*, January. Oxford: Centre for Research on Inequality, Human Security and Ethnicity, University of Oxford.

Forest, J. 2012. *Confronting the Terrorism of Boko Haram in Nigeria*. Tampa: The Joint Special Operations University.

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). 2015. *OECD Investment Policy Reviews: Nigeria 2015*. Paris: OECD Publishing.

IIK (The Heidelberg Institute for International Conflict Research). *Conflict Barometer*. The Heidelberg Institute for International Conflict Research.

UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime). 2013. *Transnational Organized Crime in West Africa: A Threat Assessment*. Vienna: United Nations.

Podpis garanta stud. oboru:

Datum:

Podpis vedoucího pracoviště:

Datum:

ABSTRAKT

Rigorózní práce se zabývá analýzou politických rizik Nigérie. Země je řazena mezi tzv. hraniční trhy, pro něž je charakteristické, že investorům na jedné straně nabízí potenciál vyšších výnosů než zavedené trhy rozvinutých zemí, ale na druhé straně jsou spjaty s celou řadou rizik, která mohou zisky prudce snižovat. Mimo rizika finanční a tržní představují hrozbu zejména jevy politické a sociální povahy. Cílem práce tak bylo identifikovat politická rizika, která ohrožují či mohou ohrozit firmy působící na nigerijském trhu.

Za tímto účelem je práce rozdělena na teoretickou a analytickou část. V teoretické části je nejdříve představena analýza politických rizik v historické perspektivě, dále koncepce politických rizik a nejčastější přístupy k jejich analýze. V závěru teoretické části se zabývám již konkrétní metodikou analýzy politických rizik, která je užita v této práci. Jedná se o modifikovanou metodologii *The International Country Risk Guide* (ICRG) konzultační firmy *Political Risk Service Group*, která vymezuje oblasti potenciálního politického rizika ovlivňující podnikatelské prostředí státu. Páteří práce je pak analytická část. V souladu s metodikou ICRG jsou výše zmíněné kategorie politického rizika samostatně analyzovány za čelem identifikace a popisu konkrétních rizik. Zjištění v jednotlivých oblastech jsou na závěr sumarizována a interpretována. Výstupem práce by měl být ucelený rizikový profil země, který shrnuje identifikovaná politická rizika v kontextu teorie a empirických dat.

Na základě provedené analýzy lze konstatovat, že rizika byla identifikována ve všech oblastech politického rizika, přičemž ta nejzávažnější byla zjištěna v rámci kategorie Socioekonomické podmínky, Etnické a náboženské napětí, Vnitřní konflikty, Pořádek a Korupce.

Práce je zpracována formou případové studie, přičemž její kvalitativní charakter je podepřen příslušnými statistikami, indexy a ratingy. Výzkumnou technikou je analýza dat a dokumentů.

Klíčová slova:

politické riziko, nigerijský trh, analýza rizik, bezpečnostní situace, politická nestabilita

ABSTRACT

The thesis deals with the analysis of Nigeria's political risks. The country is classified as a frontier market, which is characterized by offering investors the potential for higher returns than the established markets of developed countries, but on the other hand, are associated with a number of risks that can sharply reduce profits. In addition to financial and market risks, political and social phenomena pose a particular threat. The aim of the thesis was to identify political risks that threaten or may threaten companies operating in the Nigerian market.

For this purpose, the thesis is divided into a theoretical and an analytical part. The theoretical part first introduces the analysis of political risks from a historical perspective, then the concept of political risks and the most common approaches to their analysis. At the end of the theoretical part, I deal with a specific methodology of political risk analysis, which is used in the thesis. This is a modified version of The International Country Risk Guide Methodology (ICRG) of the consulting company Political Risk Service Group, which defines areas of potential political risk affecting the business environment of the country. The backbone of the thesis is the analytical part. In accordance with the ICRG methodology, the above-mentioned categories of political risk are analyzed separately in order to identify and describe specific risks. Findings in individual areas are finally summarized and interpreted. The output of the work should be a comprehensive risk profile of the country, which summarizes the identified political risks in the context of theory and empirical data.

Based on the analysis, it can be stated that risks were identified in all areas of political risk, while the most serious were found under the categories of Socioeconomic conditions, Ethnic and religious tensions, Internal conflict, Order and Corruption.

The thesis is processed in the form of a case study, while its qualitative character is supported by relevant statistics, indices and ratings. Research technique is the analysis of data and documents.

Keywords:

political risk, Nigerian market, risk analysis, security situation, political instability

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	10
SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ, GRAFŮ	11
ÚVOD.....	12
TEORETICKÁ ČÁST.....	14
1 VYMEZENÍ ZKOUMANÉ PROBLEMATIKY	14
1.1 Cíl práce a výzkumná otázka	14
1.2 Odůvodnění a přínos výzkumu	15
1.3 Metodologické ukotvení výzkumu a struktura práce	15
2 POLITICKÉ RIZIKO A MEZINÁRODNÍ PODNIKÁNÍ.....	17
3 DEFINICE A KONCEPCE POLITICKÉHO RIZIKA.....	18
4 PŘÍSTUPY K ANALÝZE POLITICKÝCH RIZIK.....	20
5 METODIKA INTERNATIONAL COUNTRY RISK GUIDE	22
5.1 Investiční profil	23
5.2 Socioekonomické podmínky	24
5.3 Etnické a náboženské napětí	26
5.4 Vnitřní konflikty.....	26
5.5 Role armády v politice	27
5.6 Demokratická odpovědnost.....	29
5.7 Stabilita vlády.....	30
5.8 Korupce	30
5.9 Právo a pořádek.....	31
5.10 Vnější konflikty.....	32
ANALYTICKÁ ČÁST	34
6 NIGÉRIE, ZEMĚ NENAPLNĚNÉHO POTENCIÁLU.....	34
6.1 Strategická poloha a enormní přírodní bohatství	34
6.2 Mladá populace a multikulturní společnost	35
6.3 Trnitá cesta ke stabilitě a demokracii.....	36
6.4 Struktura ekonomiky	37
6.5 Zahraniční obchod, státní dluh a devizové rezervy.....	39
7 INVESTIČNÍ PROFIL.....	40
7.1 Přímé zahraniční investice v zemi.....	40

7.2	Investiční prostředí.....	41
8	SOCIOEKONOMICKÉ PODMÍNKY	43
8.1	Chudoba – projevy a distribuce.....	43
8.2	Příčiny chudoby	45
8.3	Nezaměstnanost v zemi.....	46
8.4	Zdroje nezaměstnanosti.....	49
8.5	Spotřebitelská důvěra	50
9	ETNICKÉ A NÁBOŽENSKÉ NAPĚTÍ.....	51
9.1	Úvod.....	51
9.2	Etnická, jazyková a religiózní struktura.....	52
9.3	Kořeny etnického a náboženského napětí	54
9.4	Mechanismy zvládání etnického a náboženského napětí.....	55
9.5	Kolektivní identity a domorodost.....	57
9.6	Etnické, náboženské a etnonáboženské napětí.....	58
9.6.1	Náboženské napětí a konflikty.....	58
9.6.2	Etnické a etnoregionální napětí.....	60
9.6.3	Etnonáboženské konflikty.....	61
10	VNITŘNÍ KONFLIKTY	61
10.1	Stát vs. Boko Haram – charakteristika konfliktu	61
10.2	Faktory v pozadí konfliktu	64
10.3	Pastevci vs. zemědělci – charakteristika konfliktu	66
10.4	Faktory v pozadí konfliktu	68
11	ROLE ARMÁDY V POLITICE	70
11.1	Úvod.....	70
11.2	Vojenské režimy a přechod k civilní vládě.....	71
11.3	Role armády v civilním režimu.....	74
12	DEMOKRATICKÁ ODPOVĚDNOST	75
12.1	Dělba moci a princip brzd a rovnovah	75
12.2	Volby a volební systém.....	78
12.3	Politické strany a opozice.....	79
12.4	Svoboda a nezávislost médií	80
13	STABILITA VLÁDY	82
13.1	Buhariho vláda a politická stabilita.....	82

14	KORUPCE	84
14.1	Úvod.....	84
14.2	Kořeny a povaha korupce.....	84
14.3	Drobná korupce ve veřejném sektoru	85
14.4	Závažná korupce v politice a businessu	86
14.5	Boj proti korupci	87
15	PRÁVO A POŘÁDEK	88
15.1	Kriminalita v zemi.....	88
15.2	Organizovaný zločin	89
15.3	Ostatní kriminalita.....	91
15.4	Policie a boj proti zločinu	92
15.5	Soudní systém	93
15.6	Nezávislost soudní moci a vymahatelnost práva	93
16	VNĚJŠÍ KONFLIKTY	95
16.1	Postavení a role Nigérie v mezinárodních vztazích	95
16.2	Nigérie a sousední státy	97
16.2.1	Vztahy s Beninem.....	98
16.2.2	Vztahy s Nigerem	99
16.2.3	Vztahy s Čadem	101
16.2.4	Vztahy s Kamerunem.....	102
16.2.5	Vztahy s Rovníkovou Guineou.....	103
17	RIZIKOVÝ PROFIL ZEMĚ.....	104
17.1	Investiční profil	104
17.2	Socioekonomické podmínky	105
17.3	Etnické a náboženské napětí	107
17.4	Vnitřní konflikty.....	109
17.5	Role armády v politice	112
17.6	Demokratická odpovědnost.....	113
17.7	Stabilita vlády.....	115
17.8	Korupce	116
17.9	Právo a pořádek.....	117
17.10	Vnější konflikty	119
	ZÁVĚR	121

SEZNAM LITERATURE	123
--------------------------------	------------

SEZNAM ZKRATEK

APC – Všepokrokový kongres

AU – Africká unie

CCB – Kancelář pro kodex chování

ECOWAS – Hospodářské společenství západoafrických států

EFCC – Komise pro hospodářskou a finanční kriminalitu

EU – Evropská unie

HDP – Hrubý domácí produkt

ICJ – Mezinárodní soudní dvůr

ICPC – Nezávislá komise pro korupční praktiky

ICRG – Metodologie *The International Country Risk Guide*

INEC – Nezávislá národní volební komise

MACBAN – *Miyetti Allah Cattle Breeders Association of Nigeria*

MASSOB – Hnutí za obnovení suverénního státu Biafra

MIGA – Multilaterální agentura pro investiční záruky

NGN – nigerijská naira

NIPC – Nigerijská komise pro podporu investic

NNPC – Nigerijská národní ropná společnost

OAJ – Organizace africké jednoty

OSAC – Zahraniční bezpečnostní poradenská rada při Ministerstvu zahraničních věcí USA

OSN – Organizace spojených národů

PDP – Lidová demokratická strana

PRS – Skupina *Political Risk Services*

PZI – Přímé zahraniční investice

UNODC – Úřad OSN pro drogy a kriminalitu

USA – Spojené státy americké

USD – americký dolar

SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ, GRAFŮ

Tabulka 1:

Příliv a stav přímých zahraničních investic v Nigérii v období 2015–2019 str. 40

Obrázek 1:

Poloha Nigérie v regionálním kontextu str. 34

Obrázek 2:

Distribuce chudoby v subsaharské Africe na substátní úrovni str. 45

Obrázek 3:

Hlavní etnické skupiny Nigérie str. 53

Obrázek 4:

Státy federace nejvíce zasažené konfliktem Boko Haram str. 62

Obrázek 5:

Státy nejvíce zasažené konfliktem mezi pastevcí a farmáři str. 67

Graf 1:

Vývoj nezaměstnanosti a podzaměstnanosti v období 2017–2020 str. 47

Graf 2:

Míra nezaměstnanosti a podzaměstnanosti dle věkových skupin – 2. kvartál 2020 str. 48

Graf 3:

Bilance počtu nově vzniklých/zaniklých pracovních míst str. 49

Graf 4:

Vývoj spotřebitelské důvěry – 1. kvartál 2018–1. kvartál 2019 str. 51

ÚVOD

Nigérie, země s největší populací i ekonomikou v Africe, obrovským nerostným bohatstvím i výhodnou strategickou polohou, přitahuje pozornost zahraničních investorů již od poloviny 50. let 20. století, kdy zde byla nalezena významná ložiska ropy. Jako první zahájila komerční těžbu společnost Shell a záhy byla následována dalšími zahraničními firmami jako Mobil, Agip či Chevron. Většímu využití investičního potenciálu mladé demokracie však začaly velmi brzy bránit vnitropolitické krize, které v polovině 60. let vyústily až v armádní převrat a krvavou občanskou válku. Na další tři dekády se Nigérie dostala pod nadvládu vojenských režimů, jejichž politiky dlouhodobě destabilizovaly ekonomiku, odrazovaly zahraniční investory a poškozovaly pověst země v mezinárodním společenství. Demokratický režim se znovu etabloval až v roce 1999. Obnova ekonomiky a náprava mezinárodní reputace země byly vytyčeny jako hlavní politické priority. Dnes, po více než dvaceti letech nepřerušného demokratického vývoje patří Nigérie mezi hlavní příjemce přímých zahraničních investic (PZI) v Africe a z pozice regionální mocnosti usiluje o stálé členství v Radě bezpečnosti OSN i o členství v prestižním klubu největších světových ekonomik G-20. Mimo to byla v roce 2005 investiční bankou Goldman Sachs zařazena mezi země *Next Eleven* – skupinu států, které mají potenciál stát se největšími ekonomikami 21. století.

Avšak navzdory ekonomickým úspěchům z posledních let i neskrývaným mezinárodněpolitickým ambicím je investičními bankami i mezinárodními agenturami stále označována za tzv. *frontier market*, tedy jako okrajový či hraniční trh. Pro hraniční trhy je charakteristické, že investorům na jedné straně nabízejí potenciál vyšších výnosů než zavedené západní trhy, ale na druhé straně jsou spjaty s celou řadou rizik, které mohou zisky naopak prudce snižovat. Mimo rizika finanční a tržní¹ jsou nadnárodními investory zvláště silně reflektována rizika politická, kam se řadí fenomény jako terorismus, náboženské nepokoje, chudoba, korupce či nestabilita vlád, tedy obecně jevy neekonomické povahy, jež však mají potenciál zásadně ovlivnit výnosnost investice či zisky firmy.

V současné době, kdy se trhy rozvinutých zemí nasycují a jejich růstový potenciál se snižuje, stále více nadnárodních firem i drobných investorů je nuceno hledat příležitosti i na méně probádaných a hůře předvídatelných hraničních trzích. Záměrem této práce je s

¹ Do této skupiny rizik patří např. riziko úrokové, měnové, úvěrové či riziko likvidity, ale také rizika spojená s preferencemi spotřebitelů a chováním konkurence.

využitím odborné literatury, prověřené metodiky a aktuálních dat vytvořit případovou studii, která poskytne ucelený a dostatečně hluboký rámec informací o politických rizicích, která ohrožují nebo mohou ohrozit zahraniční investory operující na významném představiteli hraničních trhů – Nigérii.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZKOUMANÉ PROBLEMATIKY

1.1 Cíl práce a výzkumná otázka

Cílem rigorózní práce je identifikovat konkrétní politická rizika, která ohrožují nebo mohou ohrozit zahraniční firmy působící v Nigérii. Tato rizika budou identifikována na základě analýzy makroprostředí nigerijského trhu, k čemuž využiji modifikovanou metodiku poradenské společnosti *Political Risk Services Group* (PRS). Ta stanovuje oblasti politického rizika, tzv. komponenty, které mají potenciál přímo či nepřímo negativně ovlivnit zisky či zájmy firmy bez ohledu na její velikost, pozici na trhu či obor podnikání. Tyto oblasti analýzy zahrnují socioekonomické podmínky, investiční profil, právo a pořádek, korupci, demokratickou odpovědnost, etnické a náboženské napětí, stabilitu vlády, roli armády v politice, vnitřní konflikty a vnější konflikty.

Objektem výzkumu této práce je makroprostředí nigerijského trhu. Makroprostředí představuje vnější okolí konkrétního trhu, tedy vše, co jej obklopuje. Zahrnuje politické, legislativní, sociokulturní, demografické, makroekonomické a environmentální vlivy, které různou měrou ovlivňují fungování účastníků trhu – firem (Kozel et al., 2011, 24). Metodika analýzy politických rizik použitá v této práci tento rámec dále omezuje na deset specifických oblastí makroprostředí Nigérie, které spadají do kategorie politického rizika.

Předmětem výzkumu je identifikace politických rizik Nigérie, která je provedena na základě analýzy komponent makroprostředí nigerijského trhu.

Rigorózní práce by měla odpovědět na následující výzkumnou otázku:

Jaká politická rizika ohrožují nebo mohou ohrozit zahraniční podniky působící v Nigérii?

Výstupem práce by měl být souhrnný rizikový profil země, který shrnuje konkrétní identifikovaná politická rizika Nigérie v kontextu teorie a empirických dat.

1.2 Odůvodnění a přínos výzkumu

Hlavní přínos této práce spočívá v předmětu výzkumu. Problematika politických rizik mezinárodního podnikání není v české odborné literatuře dosud příliš rozvinuta. Politické vědy jako politologie, mezinárodní vztahy či bezpečnostní studia se touto tématikou takřka nezaobírají, v omezené míře se jí dotýkají pouze odborníci na mezinárodní management či nadnárodní firmy. Ať už je nedostatek zájmu způsoben mezioborovým charakterem problematiky či nedostatečnou poptávkou ze strany manažerů a podnikatelů, ambicí této práce je představit analýzu politických rizik i českému čtenáři, a to z hlediska teorie i praktického využití.

V praxi je analýza politických rizik disciplínou, kterou se v drtivé většině zabývají buď profesionální poradenské firmy, nebo experti na řízení rizik v rámci jednotlivých společností. Její výstupy by proto měly být praktické a sloužit potřebám firem pro jejich strategické a investiční rozhodování. Stejně tak i empirická část této práce by měly být použitelná v praxi. Napomoci by tomu měla metodika uznávané poradenské společnosti i stanovený cíl rigorózní práce, který se shoduje s první fází risk managementu firem, tzv. identifikací rizik². Případný zájemce tak může tuto práci využít jako ucelený zdroj informací či ji použít jako východisko pro další procesy řízení rizik.

Takovým zájemcem však nemusí být nutně jen podnikatel či zaměstnanec nadnárodní firmy. Její výstupy by měly stejně tak posloužit menším investorům, kteří zvažují do svého portfolia zařadit společnosti působící na hraničních trzích, z nichž část operuje právě v Nigerii. Navíc mnoha studii je prokázáno, že čím nižší politické riziko země představuje, tím více láká PZI a ekonomicky roste. Pro vlády z toho plyne jasná implikace. Účelným snížením či eliminací přesně identifikovaných politických rizik mohou přilákat více investorů a významně tak zvýšit produkční schopnosti své země.

1.3 Metodologické ukotvení výzkumu a struktura práce

S ohledem na cíl, předmět a objekt výzkumu, jakož i teoretický rámec je tato rigorózní práce zpracována formou případové studie jako jedné z variant kvalitativního výzkumu. Kvalitativní metodologii lze v nejobecnější rovině definovat jako nenumerné šetření a

² Účelem této fáze je zjistit ta rizika, která mají nebo by potenciálně mohla mít vliv na podnik a jeho činnost. Jedná se o nejdůležitější fázi celého cyklu řízení rizik, neboť poskytuje podkladový materiál pro další kroky. Úspěch procesu řízení rizik závisí na jejím pečlivém zpracování (Špička, 2007, 10).

interpretace sociální reality (Disman, 2005, 285). Zaměřuje se na hloubkový popis situace, přičemž vychází z podrobné komparace případů, ze sledování jejich vývoje a zkoumání příslušných procesů (Hendl, 2005, 53). Snahou takového přístupu je porozumět předmětu výzkumu v jeho sociálním kontextu, bez abstrakce od nahodilostí (Drulák, 2008, 19). Vědeckost kvalitativního výzkumu je založena na respektování principu hermeneutického kruhu, který říká, že jednotlivostem nemůžeme porozumět bez porozumění celku, a naopak celek nemůžeme pochopit, pokud nechápeme jednotlivosti. Představuje tedy model prohlubujícího se poznání, který je alternativou vůči zevšeobecňujícímu kauzálnímu způsobu poznání (Drulák, 2008, 20). Výstupem kvalitativního výzkumu pak může být vytvoření nové teorie, hypotéz či nového porozumění (Disman, 2005, 286).

Případová studie je definována jako „detailní studium jednoho případu“ (Hendl, 2005, 104), jež byl zvolen za objekt výzkumu. Usiluje přitom o jeho hluboké porozumění, zohledňuje jeho celkový kontext (sociální, politický, historický), čímž poskytuje komplexní obrázek zkoumaného objektu. Na rozdíl od běžných deskriptivně-empirických textů se případová studie vyznačuje „dostatečně ohraničeným“ případem. Tím je myšleno vymezení tematické či časové, ideálně obojí, které je natolik významné, že již svou povahou vybízí k jejímu definování jako případu (Drulák, 2008, 33). Vědeckost případové studie vychází z přesvědčení, že „detailní, expertní a často praktické znalosti, které případová studie nabízí, mají svou vědeckou hodnotu samu o sobě i bez nutnosti teoretického zobecňování“ (Drulák, 2008, 29). Nelze však vyloučit, že v budoucnu mohou sloužit jako základ pro obecnější způsob uvažování, či dokonce teorii nebo jako „lekce“ pro budoucí reálná rozhodnutí (Drulák, 2008, 34).

Výzkumnou technikou této práce je analýza dat a dokumentů. Vzhledem k faktu, že se problematice politických rizik v kontextu mezinárodního podnikání v České republice věnuje pouze malé množství autorů, v drtivé většině pracuji s anglicky psanými studii, publikacemi a odbornými články.

Z hlediska struktury je práce rozdělena na teoretickou a analytickou část. V teoretická části nejdříve představuji analýzu politických rizik v historické perspektivě, dále koncepcí politických rizik a nejčastější přístupy k jejich analýze. V závěru teoretické části se zabývám již konkrétní metodikou analýzy politických rizik, která je užita v této práci. Jedná se o modifikovanou metodologii *The International Country Risk Guide* (ICRG) konzultační firmy PRS, která vymezuje oblasti potenciálního politického rizika ovlivňující podnikatelské prostředí státu. Jelikož si však PRS chrání své know-how, tuto metodiku

zveřejňuje pouze v omezené podobě. Bylo ji tak nutné doplnit o teorii z daných oblastí politického rizika, aby tvořila odpovídající teoretický rámec analýzy.

Páteří práce je pak analytická část, tedy samotná analýza politických rizik. V souladu s metodikou ICRG jsou výše zmíněné komponenty politického rizika samostatně analyzovány za účelem identifikace a popisu konkrétních politických rizik, která ohrožují či mohou ohrozit podniky v Nigérii. V této fázi je metodika postavena na základě subjektivní analýzy dostupných informací, což je hlavní důvod využití interpretativního kvalitativního přístupu i v této práci. Výhoda tohoto přístupu spočívá v jeho vysoké validitě a schopnosti zahrnout co největší množství proměnných, které identifikace rizik, zvláště těch politických z principu vyžaduje. Na druhé straně nízká reliabilita výzkumu je slabou stránkou kvalitativního výzkumu obecně a vytýkána je tak i analýzám politického rizika. Aby však práce neměla jen čistě kvalitativní charakter, tam kde to je možné, analýzy podepírám o příslušné statistiky, indexy a ratingy. Výsledná zjištění v jednotlivých oblastech jsou poté v kapitole Rizikový profil země sumarizována a interpretována.

2 POLITICKÉ RIZIKO A MEZINÁRODNÍ PODNIKÁNÍ

Přestože riziko je odjakživa neoddělitelnou součástí všech oblastí lidské činnosti, podnikání nevyjímaje, výraznější vnímání politických rizik se váže až k období po druhé světové válce. Hlavní měrou se o to přičinily nadnárodní společnosti, jejichž expanze na latinskoamerické, asijské a africké trhy byla brzděna politickou a sociální nestabilitou nově dekolonizovaných států. Finanční ztráty plynoucí z událostí jako byla Suezská krize, Kubánská revoluce či Konžská krize byly natolik významné, že nadnárodní firmy byly nuceny začít do svého investičního rozhodování implementovat také analýzy rizik hostitelských zemí (Marchetti a Vitale, 2014, 2).

Jako obor prodělala analýza politických rizik největší rozvoj v průběhu 70. let. Zvýšený zájem západních firem o rozvíjející se země a na druhé straně události jako ropný šok či Íránská revoluce vytvořily do té doby nevídanou poptávku po odborném zhodnocení rizikovitosti nových trhů i po nástrojích na jejich zajištění. Politickými riziky se začaly zabírat banky, byly zakládány specializované poradenské firmy a pojišťovny vytvářely produkty pro krytí rizik plynoucích z politické nestability hostitelských zemí. Ve větší míře rovněž vznikaly studie v oboru politické ekonomie a mezinárodního managementu

zabývající se riziky mezinárodního podnikání a problematikou stability politických režimů (Sottilotta, 2013, 3).

Analýza politických rizik však byla vždy v první řadě praktickou disciplínou, což se podepsalo i na vnímání jejího předmětu zkoumání. Jestliže do 70. let bylo politické riziko ztotožňováno především s politickou nestabilitou a problematikou znárodnění, v 80. letech bylo toto chápání pod vlivem dluhových krizí latinskoamerických států rozšířeno o problematiku řízení dluhu hostitelských zemí (Bouchet et al., 2003, 15). Na přelomu milénia pak došlo k zásadnímu přehodnocení obecného vnímání politického rizika. Útoky 11. září v přímém přenosu ukázaly, že politická rizika již nejsou záležitostí pouze rozvíjejících se ekonomik, ale reálně ohrožují aktiva i ve vyspělých státech (Baek a Qian, 2011). Teroristické útoky v Londýně (2005) či ekonomická krize (2008) poukázaly také na další aspekt těchto rizik – jejich obtížnou předvídatelnost, pro kterou se mezi investory vžil termín **černá labuť**.

V současné době je většina analýz politického rizika realizována soukromými poradenskými firmami a institucemi jako například *Business Environment Risk Intelligence*, *Control Risks*, *Eurasia Group*, Multilaterální agentura pro investiční záruky při Světové bance (MIGA), *Oxford Analytica* či PRS. Většina z těchto organizací si však své know-how poměrně přísně střeží, a když už zveřejní nějakou část své metodiky, jedná se většinou o obecné informace pro komerční účely. Nedostatek transparentnosti však není jediným problémem. Navzdory několika desetiletím vědeckého zkoumání panuje v oblasti politických rizik stále značná koncepční a definiční nejednotnost (Restrepo et al., 2012, 1). Prakticky každá z výše zmíněných organizací využívá pro své pracovní účely vlastní vymezení politického rizika, a jak ukáže následující kapitola, ani mezi akademiky nepanuje větší míra konsensu.

3 DEFINICE A KONCEPCE POLITICKÉHO RIZIKA

Stejně jako u mnoha jiných společenských fenoménů, ani v případě politického rizika nepanuje shoda na tom, co přesně politické riziko je. Ačkoli jeho obecné chápání bylo do značné míry unifikováno klíčovými politickými událostmi a procesy, které reálně zasahovaly podnikatelské prostředí, jeho přesné vymezení se vždy lišilo napříč akademickou sférou, poradenskými firmami i veřejnými institucemi. Striktní definice přitom není jen teoretický koncept. Její přesné vymezení je klíčové pro samotné hodnocení

rizik, neboť se od něj odvíjí rámec analýzy i použitá metodologie. V následujících řádcích se proto pokusím stručně zhodnotit a shrnout významy, které byly či jsou tomuto fenoménu přikládány a vybrat vhodnou definici pro potřeby této práce.

Zpočátku bylo politické riziko chápáno pouze jako neekonomické riziko země. Takto široké až neurčité pojetí je typické pro počáteční fázi, kdy se firmy a banky začaly zabývat posuzováním rizik, jež nemohla být klasifikována jako pouhá tržní rizika, ani nemohla být identifikována při pohledu na ekonomické parametry země (Sottiolotta, 2013, 3).

Druhá skupina definic chápe politické riziko jako zásahy vlády do finančních transakcí, smluv či obchodních operací. Mezi zastánce takového pojetí patří například Robert Z. Aliber, John F. Weston či Bart W. Sorge. Ani takové pojetí se nejeví v kontextu této práce jako použitelné. Nejenže omezuje politické riziko na pouhé akce vlád a politiků, ale rovněž vychází ze sporného předpokladu, že vládní intervence do ekonomiky jsou z principu škodlivé (Marchetti a Vitale, 2014, 3).

Třetí pojetí ztotožňuje politické riziko s radikální změnou či nestabilitou politického režimu, kterou považuje v zásadě za škodlivou vůči podnikatelskému prostředí. Robert T. Green například definoval sedm typů politického režimu s rostoucí mírou rizika. Od instrumentálně adaptivního typického pro vyspělé demokracie jako Spojené státy americké (USA) či Francii až po nejrizikovější nově nezávislé státy, kam v 70. letech zařadil například Ghanu či Indonésii. Vychází přitom z předpokladu, že čím méně je politický systém adaptivní vůči změnám, tím se zvyšuje pravděpodobnost radikální politické změny (Green, 1972).

Čtvrté pojetí chápe politické riziko jako pravděpodobnost přerušení či omezení aktivit nadnárodních korporací vlivem politických sil nebo události. Toto pojetí je nejpřesnější ze sémantického hlediska, neboť o politickém riziku neuvažuje ve smyslu události, ale z hlediska pravděpodobnosti nastání události. V tomto smyslu politické riziko definují například Franklin R. Root, Thomas L. Brewers či David A. Jodice (Sottiolotta, 2013, 4). Toto pojetí je naopak odmítáno autory jako Nassim Taleb či Lars H. Thunell, kteří zpochybňují schopnost kvantifikovat pravděpodobnost výskytu ve své podstatě tak nahodilé a nesystematické události, jakou je válka či náhlé odstoupení předsedy vlády. V tomto smyslu Taleb argumentuje obecnou neznalostí kauzálních řetězců mezi politikou a jejími praktickými následky (Taleb, 2011, 13).

Pátá skupina definic neuvažuje o politickém riziku ve vztahu ke konkrétním firmám, ale ve vztahu k podnikatelskému prostředí. Toto pojetí prosazuje například Alan C. Shapiro, Lars H. Thunell, Stefan H. Robock či Llewellyn D. Howell. Howell definuje politické riziko jako „možnost, že politická rozhodnutí nebo politické a společenské dění v zemi ovlivní podnikatelské prostředí takovým způsobem, že investoři ztratí peníze nebo nevydělají tolik, kolik očekávali při realizaci investice“ (Howell, 2001, 4). V souladu s metodikou této práce uvažuje o politickém riziku v širším kontextu. Tedy nikoli pouze ve smyslu nežádoucího zásahu vlády či nestability politického režimu, ale politický aspekt rozšiřuje na celé politické prostředí a rovněž zahrnuje i sociální aspekt, který jinak nemá vlastní zařazení v typologii rizik. Toto vymezení rovněž považuji za použitelné pro potřeby této práce.

4 PŘÍSTUPY K ANALÝZE POLITICKÝCH RIZIK

V rámci hodnocení politických rizik můžeme vymezit dvě základní úrovně analýzy. Stefan Robock na počátku 70. let definoval tzv. mikropolitické riziko, které je zkoumáno na úrovni jednotlivých odvětví ekonomiky či konkrétních firem, a tzv. makropolitické riziko, které se týká politických změn či podmínek ovlivňujících všechny podniky v dané ekonomice, což je i případ této práce. V makropolitickém pojetí je analýza politických rizik definována jako disciplína, která se snaží shromáždit rozumný rámec informací o rizikovém profilu země. Je zaměřena na nekomerční rizika vyplývající ze sociálně-politického prostředí daného státu (Alon a Herbert, 2009).

De Mortanges a Allers zmiňují šest základních způsobů analýzy politického rizika, kterými nadnárodní společnosti v praxi posuzují vhodnost konkrétního státu pro umístění své investice. Jedná se o metody *Grand tours*, *Old hands*, delfská technika, standardizovaný seznam, metoda scénářů a kvantitativní metody (de Mortanges a Allers, 1996).

Metoda *Grand tours* je postavena na zjišťování informací o rizicích prostřednictvím pracovních cest zástupců firmy do potenciální hostitelské země, kde se setkávají s úředníky, politiky či bankéři, aby zmapovali tamní politické a podnikatelské prostředí. Výhodou této metody jsou bezprostřední dojmy a pocity o skutečném provozním prostředí, nevýhodou jsou náklady na cestování i potenciálně nedostatečná hloubka a subjektivní charakter výstupů (Ferro, 2001, 14).

Metoda *Old hands* zahrnuje různé formy nestrukturovaných rad a informací externích odborníků na danou zemi či její podnikatelské prostředí. Mohou to být diplomaté, novináři, akademici, místní manažeři či zaměstnanci nadnárodních bankovních ústavů (Ferro, 2001, 14).

V 60. letech byla společností *RAND Corporation* vyvinuta delfská technika. K analýze politického rizika konkrétních zemí využívá souhrnného znaleckého posudku, kdy skupina odborníků v několika fázích hodnotí jednotlivé faktory ovlivňující podnikatelské prostředí (např. politická stabilita, postoj k zahraničním investorům, terorismus apod.). Jejich hodnocení jsou následně shromážděna a výstupem procesu je zprůměrované stanovisko celé expertní skupiny (Jarvis, 2008, 49).

V poslední době jsou některými firmami pro hodnocení politického rizika využívány také kvantitativní metody (např. vícenásobná diskriminační analýza), a to zejména kvůli subjektivnímu charakteru kvalitativních metod. Obecně kvantitativní metody mohou být funkčním nástrojem pro predikci možného vývoje, jsou však citlivé na kvalitu vstupních dat, vyžadují specializovaný software a rovněž odbornost pro správnou interpretaci výstupů (Jarvis, 2008, 49).

Dalším v současnosti používaným způsobem analýzy je metoda scénářů. Tento přístup je založen na formulaci několika možných scénářů politického vývoje pro určitou zemi s cílem poskytnout vedení firmy podklady pro rozhodnutí. Obvykle jsou vytvářeny tři scénáře představující pesimistický, optimistický a nejpravděpodobnější výsledek (Sottiolotta, 2013, 8). Do této kategorie patří například *Coplin-O'Leary Country Risk Rating System* společnosti PRS, který vytváří tři scénáře nejpravděpodobnějšího budoucího vývoje pro dva časové horizonty – 18 měsíců a 5 let ve třech oblastech – finanční transakce, přímé zahraniční investice a vývoz (Coplin a O'Leary, 2015).

Mezi kvalitativní postupy se řadí metoda standardizovaných seznamů. Je založena na systematickém přezkoumání jednotlivých proměnných politického rizika, resp. rizikových komponent. Standardizované seznamy jsou často používanou metodou pro počáteční prověření potenciální hostitelské země (de Mortanges a Allers, 1996). Například MIGA ve své zprávě *World Investment and Political Risk* identifikuje osm proměnných politického rizika – Omezení transferu a konvertibility měny, riziko vyvlastnění, riziko porušení smlouvy, platební morálka hostitelské země, terorismus, válka, občanské nepokoje, ostatní nepříznivé změny předpisů (MIGA, 2011, 21). *Country Risk Service* společnosti *Economist Intelligence Unit* vymezuje politické riziko skrze deset proměnných: externí konflikt,

vládnutí/sociální nepokoje, volební cyklus, riziko převodu měn, riziko událostí, riziko narušení suverenity, institucionální efektivita, korupce, korupce v bankovním sektoru, ochota platit závazky (EIU, 2021).

5 METODIKA INTERNATIONAL COUNTRY RISK GUIDE

Základním teoretickým rámcem této práce pro analýzu politických rizik je metodika ICRG soukromé poradenské společnosti PRS původně vyvinuta v roce 1980 skupinou editorů týdeníku *International Report*, aby uspokojila poptávku po hloubkové a expertní analýze potenciálních rizik mezinárodního podnikání. V roce 1992 editoři a analytici ICRG přešli z *International Reports* pod skupinu PRS a stali se integrální součástí firemních služeb pro podnikatele působící v mezinárodním prostředí (PRS Group, 2014, 1).

Tato metodika hodnotí politickou stabilitu konkrétního státu na základě 12 komponent (Socioekonomické podmínky, Investiční profil, Právo a pořádek, Korupce, Demokratická odpovědnost, Etnické napětí, Náboženské napětí, Stabilita vlády, Role armády v politice, Vnitřní konflikty, Vnější konflikty a Kvalita byrokracie), které se dále dělí do dalších subkomponent, na základě jejichž analýzy jsou následně identifikována konkrétní politická rizika (PRS Group, 2014, 1).

Celý systém je navržený tak, aby jeho výstupy byly použitelné pro celou škálu investorů a mezinárodních obchodníků. Díky tomu, že jsou jednotlivé komponenty a subkomponenty analyzovány zvlášť, investoři mohou v závislosti na oboru své činnosti větší mírou zohlednit ty komponenty, jež se jich bezprostředně týkají na úkor těch, které mají menší vliv. Například pro mezinárodní cestovní kancelář budou hrát politická rizika plynoucí z komponentu Investiční profil menší roli než kriminalita či riziko terorismu. Naopak pro těžební společnost bude Investiční profil zásadním parametrem, což už se ale nedá říct o Spotřebitelské důvěře či Demokratické odpovědnosti. Počítá se však i s variantou, že se klient neztotožní s hodnocením politických rizik a pro své investiční rozhodování využije pouze samotné analýzy jednotlivých komponent a subkomponent, které jsou součástí výstupů (PRS Group, 2014, 16).

Pro účely této práce jsem však byl nucen základní rámec metodiky ICRG mírně modifikovat. S ohledem na velmi komplikovanou etnickou a náboženskou situaci v Nigérii jsem přistoupil ke spojení dvou původně oddělených komponent – Náboženské napětí a Etnické napětí do jedné kapitoly. Komponent Kvalita byrokracie jsem pak nerozpracoval

samostatně, ale vzhledem k nigerijským reáliím je zahrnut do kapitoly Korupce a Demokratická odpovědnost.

5.1 Investiční profil

Tento komponent politického rizika hodnotí faktory ovlivňující rizikovost investice, které nejsou pokryty v rámci finančního ani ekonomického rizika země. Skládá se ze dvou subkomponent – Rizika znárodnění a Rizika repatriace zisku a zpoždění plateb (PRS Group, 2014, 3–4).

Bezesporu nejzávažnějším zásahem do chodu firmy je převzetí jejího majetku do rukou státu. Takové převzetí může variovat mezi dvěma základními variantami – vyvlastněním a znárodněním (Kráľ et al., 2010, 107). Mezinárodní právo uznává svrchované právo státu prostřednictvím vyvlastnění převzít domácí i zahraniční majetek z ekonomických, politických, sociálních nebo jiných důvodů. Aby takové převzetí bylo zákonné, mezinárodní právo vyžaduje, aby tak bylo učiněno ve veřejném zájmu, nediskriminačně, v souladu s řádným procesem a s odškodněním (UNCTAD, 2012, 1). Zahraničnímu investorovi je v takovém případě vyplacena nejčastěji účetní hodnota jeho majetku a přichází tak v podstatě „pouze“ o ušlý zisk. Na druhé straně je-li majetek investora znárodněn, přichází nejen o ušlý zisk, ale rovněž o celý svůj majetek v hostitelské zemi bez jakékoli náhrady (Kráľ et al., 2010, 107). Tento subkomponent je hodnocen z hlediska právní úpravy podmínek, za jakých je možné převzít majetek zahraniční firmy hostitelským státem.

Riziko repatriace zisků a zpoždění plateb se týká podmínek, za jakých mohou být zisky investora převedeny z hostitelské země do země domovské a jak dlouho takový proces trvá. V rámci tohoto subkomponentu je sledována úprava repatriace zisků v právním řádu hostitelské země, její případná omezení a obvyklá doba trvání takové operace³. Pro zahraniční investory se jedná o zcela klíčový parametr hostitelské země. Dle Světové banky 40 % seniorních manažerů nadnárodních firem investujících na rozvíjejících trzích považuje restriktce vlády ve vztahu k převodu měn a transferu financí z hostitelské země za nejakutnější politické riziko (Anderson, 2013, 4).

³ Nejčastější příčinou omezení repatriace zisků či zpoždění plateb z hostitelské země je nedostatek deviz v její ekonomice (viz Kráľ et al., 2010, s. 104–105).

5.2 Socioekonomické podmínky

Tento komponent je kombinací tří podukazatelů – Chudoby, Nezaměstnanosti a Spotřebitelské důvěry (PRS Group, 2014, 3).

Chudoba je považována za jeden z nejpálčivějších problémů současného světa. Představuje podmínky či stav, ve kterém člověk postrádá zdroje a/nebo zázemí pro zajištění alespoň minimální životní úrovně, která je považována za přijatelnou (Chen, 2020). Může nabývat celé řady podob a forem, a stejně variabilní jsou i přístupy k jejímu studiu, měření a hodnocení. Stále nejpoužívanější přístup vnímá chudobu především jako problém nedostatečného příjmu. Chudobu definuje na základě minimálního příjmu, který je nutný pro zabezpečení základních životních potřeb. V současné době je univerzální hranice tzv. extrémní chudoby Světovou bankou stanovena na 1,90 amerického dolaru (USD) na den (WB, 2015). Přestože finanční aspekt chudoby je zásadní, její projevy se promítají také do řady dalších oblastí lidského života. Od roku 2010 je tak v rámci každoroční Zprávy o lidském rozvoji OSN publikován tzv. Vícenásobný index chudoby, který sleduje chudobu na základě deprivace domácností v oblasti zdraví, vzdělání a základních služeb (např. dostupnost elektřiny, pitné vody, přístup k hygienické toaletě apod.). Tato metodika již příjem nezohledňuje, neboť se zaměřuje na přímé projevy chudoby a do konceptu vícenásobného indexu tak nezapadá. Oba výše zmíněné přístupy jsou však právě díky vzájemné odlišnosti komplementární a vhodně se doplňují (UNDP, 2020a). Nicméně bez ohledu na způsob měření či chápání, pro investory představuje chudoba nezanedbatelné riziko. Bývá jednou z hlavních příčin napětí a tlaků ve společnosti, zvláště v podmínkách vysoké majetkové nerovnosti, přičemž v nejzazších případech může ohrozit i samotnou jednotu a stabilitu státu. Vytváří rovněž živnou půdou pro různá kriminální, násilná a jiná extremistická hnutí či skupiny, ačkoli vztah mezi chudobou a sociálně patologickými jevy nemusí být vždy přímý (Berrebi, 2011). V neposlední řadě chudoba a nerovnost zhoršují také korupci, neboť politika je vnímána jako jedna z mála možností, jak se dostat k příležitostem (Mayah et al., 2017, 6).

Nezaměstnanost představuje stav na trhu práce, kdy část ekonomicky aktivního obyvatelstva nenachází placené zaměstnání. Taková situace sama o sobě nemusí ještě implikovat vážný problém. Každá ekonomika založená na demokracii a tržním mechanismu disponuje určitou mírou přirozené nezaměstnanosti plynoucí ze svobodné volby jedinců a strukturálních proměn ekonomiky. Stává-li se však nezaměstnanost

masovou a doba jednotlivých případů nezaměstnanosti se prodlužuje, může mít zásadní vliv na ekonomickou, sociální a politickou stabilitu země (Mareš, 1994, 11). V hospodářské rovině nezaměstnanost způsobuje výpadek objemu produkce ekonomiky a navyšuje výdaje na sociální politiku (Simpson, 2020). Ve společnosti pak vede k nárůstu kriminality a dalších sociálně patologických jevů, stojí v pozadí řady rasových i meziskupinových konfliktů a v neposlední řadě přispívá k chudobě a ohrožuje sociální smír (Mareš, 1994, 78–79). V politické rovině může vysoká míra nezaměstnanosti, zejména nezaměstnanosti dlouhodobé, vést k nárůstu nespokojenosti obyvatel a následnému ohrožení samotné legitimacy státní moci. Studie potvrzují, že nezaměstnaní mívají tendenci tíhnout k politickým proudům, které volají po reformulaci základních hodnot společnosti a přispívají tak k nepředvídatelnosti podnikatelského prostředí (Mareš, 1994, 11). Vedle nezaměstnanosti však představuje riziko také fenomén označovaný jako podzaměstnanost či neúplná zaměstnanost. Totiž existence pracovníků, kteří musí akceptovat práci na snížený úvazek či práci nevyužívající plně jejich schopností a kvalifikace. Ačkoli podzaměstnanost je chápána jako jeden z obranných mechanismů společnosti vůči masové nezaměstnanosti, část takto zaměstnaných osob se ocitá bez pracovní ochrany, sociálního zabezpečení a může tak v konečném důsledku rovněž představovat problém pro stabilitu sociálních a politických struktur v zemi (Mareš, 1994, 21).

Posledním komponentem socioekonomických podmínek je Spotřebitelská důvěra. V nejobecnější rovině ji lze definovat jako míru optimismu spotřebitelů ohledně jejich osobní finanční situace, potažmo ohledně celkového stavu ekonomiky (Tyleček, 2009). Organizace zabývající se jejím měřením zjišťují, jak lidé vnímají své vyhlídky na trhu práce, jak hodnotí svou finanční situaci či jaké mají záměry se svými volnými prostředky (Nielsen, 2019b, 30). Ačkoli se jedná především o ekonomický indikátor poskytující cenné informace o trhu a vývoji hospodářství (Jain, 2014), jeho sledování má rovněž sociální a politický rozměr. Jednak úroveň a vývoj spotřebitelské důvěry ovlivňují také faktory neekonomické povahy jako hrozba terorismu či náboženské nepokoje, a tudíž bývá někdy interpretována jako ukazatel celkové nálady ve společnosti (Redhead, 2008, 397), jednak řada studií potvrzuje korelaci mezi úrovní spotřebitelské důvěry a mírou podpory vlády a politiků (Linn a Kellstedt, 2004, 3). Jinými slovy, klesají-li indexy spotřebitelské důvěry, lze očekávat, že ve společnosti narůstá pesimismus, podpora ve vládu se snižuje a politické riziko stoupá. Naopak rostoucí ukazatele značí stoupající spokojenost obyvatel a důvěru

v budoucnost, což se projevuje i nižším sociálním tlakem na politickou sféru a rostoucí sociopolitickou stabilitou.

5.3 Etnické a náboženské napětí

Tento komponent politického rizika hodnotí míru napětí v kontextu rasových, etnických a náboženských poměrů v zemi (PRS Group, 2014, 6). Nutnou podmínku pro přítomnost národnostních a religiózních tenzí přitom představuje kulturní rozmanitost společnosti. Etnicky a nábožensky pestré státy mají tendenci být křehčí a méně stabilní než státy národnostně a religiózně homogenní a jsou náchylnější k politickému násilí. Většina z nich proto praktikuje určitou variantu federálního uspořádání s důrazem na politickou akomodaci a mezisegmentovou rovnováhu. Tento důraz je nutný a účelný pro zmírnění majoritarismu a na podporu začlenění, rovnosti a distributivní spravedlnosti mezi různými skupinami (Osaghae a Suberu, 2005, 4).

Etnické a náboženské napětí má celou řadu příčin. Může pramenit z nadvlády určité skupiny, potlačování náboženských svobod, emancipačních snah menšinových národů nebo soupeření o zdroje a politickou moc mezi náboženskými a etnickými skupinami. Velmi často souvisí se snahami nahradit občanské právo právem náboženským a vyloučením jiných náboženství a etnik z politických, společenských a ekonomických procesů v zemi (PRS Group, 2014, 5). Nejvytrvalejší a z hlediska řešení nejproblematictější jsou pak konflikty mezi skupinami, které se liší etnicky a zároveň nábožensky (Tomeš et al., 2007, 102).

Státy s tolerantní společností a bezproblémovými mezietnickými a mezináboženskými vztahy politické riziko země snižují. Naopak země s vysokou mírou etnického a náboženského napětí, kde proti sobě stojí skupiny často netolerantní a neschopné dělat kompromisy, jsou hodnoceny jako rizikovější. Veřejné nepokoje, separatismus či občanské války jsou v takových podmínkách poměrně častými hrozbami (PRS Group, 2014, 5–6).

5.4 Vnitřní konflikty

Tento komponent hodnotí politické násilí v zemi (PRS Group, 2014, 4). V užším slova smyslu je politické násilí chápáno jako politicky motivované násilí či násilí sloužící k dosažení politických cílů. V častějším pojetí však zahrnuje také náboženské, etnické, ekologické či ideologicko-politické motivy. Jedná se tedy o typ násilí, instrumentálně užitý

lidmi, kteří sami sebe identifikují jako členy skupiny, proti jiné skupině nebo souboru individuí, aby dosáhli politických, ekonomických a sociálních cílů. Obecně politické násilí nabývá mnoha forem – od demonstrací a veřejných nepokojů až po vnější agresi státu (Mareš, 2003). S ohledem na ostatní kapitoly práce se však tento komponent omezuje pouze na analýzu vnitrostátních konfliktů neboli tzv. války uvnitř státu. Ta je definována jako „boj mezi dvěma ozbrojenými silami uvnitř státu, při němž zahyne násilnou smrtí minimálně 1 000 lidí za rok bez ohledu na to, zda se jedná o vojáky či civilisty“. V jejím rámci se vymezují dvě základní kategorie – občanská válka spočívající v boji vlády a opoziční entity a interkomunální konflikt definovaný jako boj dvou či více zájmových skupin, jež nezahrnují státní ozbrojené složky (Tomeš et al., 2007, 92).

Z hlediska vlivu na ekonomiku vnitrostátní konflikty brzdí rozvoj trhu a hospodářský růst státu (Mercy Corps, 2015). To se projevuje zvláště u zemí, na jejichž tvorbě hrubého domácího produktu (HDP) se výraznou měrou podílí PZI. Přítomnost bezpečnostní nestability patří k těm faktorům, které nejvíce odrazují nadnárodní firmy od investování v určité destinaci. Politické násilí však může vést také k širší paralýze hostitelské ekonomiky, odlivu kvalifikované pracovní síly, potenciálních zákazníků či nedostupnosti místních surovin. Z pohledu stávajících firem politické násilí zvyšuje náklady na podnikání jednak vlivem výše uvedených omezení trhu, jednak přímými škodami na zboží a majetku či výdaji na bezpečnostní opatření. Může se jednat o nutnost využívat specializovaných bezpečnostních agentur či dočasné zastavení provozu firmy. Jsou-li náklady na provoz investice vysoké natolik, že se nevyplatí v dané lokalitě působit, firma musí zvážit přesun ať už v rámci dané hostitelské ekonomiky či do stabilnější země (Achumba et al., 2013).

V rámci hodnocení politického rizika tak nejmenší hrozbu představují země, kde neexistuje ozbrojená nebo civilní opozice vůči vládě a vláda se násilně neangažuje (přímo či nepřímo) vůči svému lidu. Nejvyšší riziko je naopak identifikováno u států s občanskou válkou (PRS Group, 2014, 4).

5.5 Role armády v politice

Armáda je silovou složkou státu, jejímž prvořadým úkolem je zajistit bezpečnost, suverenitu a územní integritu země. Ačkoli pro existenci státu je klíčová, do jeho vedení by se neměla vměšovat především ze dvou důvodů. Jednak je nejlépe vyzbrojenou mocenskou složkou státu, což ji dává značný potenciál získat ve společnosti nepřiměřený vliv (Stach a Sarvaš, 1997, 38) a zároveň je nevolenou totální byrokratickou institucí, jejíž hodnoty, cíle

i způsob organizace se od demokratické společnosti diametrálně liší. Jestliže demokracie je postavena na individualismu, svobodě, tvorbě a konsenzu, pak armáda na kolektivismu, poslušnosti, disciplíně a pořádku (Kříž, 2003, 7). Účast armády v politice, byť na okrajové úrovni, tak znamená snížení demokratické odpovědnosti (PRS Group, 2014, 5).

Základním předpokladem eliminace vojenského vměšování do věcí veřejných, a tím i jednou z nezbytných podmínek stabilní demokracie, je ustavení civilní demokratické kontroly ozbrojených sil a jejich civilního řízení. Měli by to být volení politici, kdo stanovuje cíle armády, jakož i definuje podmínky a způsoby, jak daných cílů dosáhnout. Rovněž by to měly být civilní orgány, které dohlížejí na využívání prostředků přidělených armádě, na plnění stanovených cílů a zajišťují transparentnost a apolitický charakter armádních struktur (Stach a Sarvaš, 1997, 38). Pro ustavení účinné demokratické kontroly a řízení ozbrojených sil je nezbytné splnit čtyři klíčové podmínky. Zaprvé, ústava a další zákony by měly ve vztahu k armádě jasně formulovat rozdělení práv a povinností mezi prezidentem a vládou. Zadruhé, parlament by měl kontrolovat armádu prostřednictvím schvalování rozpočtu na obranu a rozhodovat o nasazení ozbrojených sil. Za třetí, vláda by měla v mírovém období dohlížet na generální štáb a vojenské velitele prostřednictvím civilního ministra obrany. Za čtvrté, armáda by měla být společností vnímána jako prestižní a důvěryhodná organizace, jež nese odpovědnost za své jednání (Stach a Sarvaš, 1997, 41).

Jestliže politický režim tyto podmínky neplní, pravděpodobnost vměšování armády do jeho řízení se zvyšuje. To pak může variovat od omezeného vlivu armádních představitelů na politiku státu, přes hrozbu vojenského převratu až po etablovaný vojenský režim, který představuje nejvyšší míru politického rizika. Ačkoli v krátkodobém horizontu může vojenská vláda poskytnout určitou stabilitu, v dlouhodobé perspektivě bude riziko stoupat z důvodu narušení systému správy a s pravděpodobným vytvořením ozbrojené opozice. Ovšem i samotná hrozba vojenského puče může indikovat vysokou míru politického rizika, neboť je známkou neschopnosti dosavadní vlády efektivně fungovat, a tedy indikátorem nepříznivého podnikatelského prostředí pro zahraniční firmy. Následků výše uvedených scénářů může být celá řada. Od narušení hospodářské politiky státu přeměrováním výdajů státního rozpočtu na vojenské účely až po změnu postoje vůči zahraničním investorům a zahraničnímu majetku (PRS Group, 2014, 5).

5.6 Demokratická odpovědnost

Princip odpovědnosti je základním kamenem demokracie. Je vymezen jako vertikální a horizontální, přičemž pro stabilitu a správnou funkci demokracie je klíčové, aby fungovaly obě roviny odpovědnosti (Anderson, 2006). Vertikální odpovědnost se týká vztahu mezi občanem a jím volenými zástupci. Jejimi nosnými pilíři jsou svobodné, spravedlivé a pravidelně konané volby poskytující volební odpovědnost a nezávislá média schopná monitorovat chování politických aktérů (Smulovitz a Peruzzotti, 2003). Pouze prostřednictvím voleb a dohledu nad politiky svobodným tiskem jsou občané schopni udržet odpovědnost svých zástupců. Horizontální odpovědnost se pak týká dělby státní moci a systému brzd a rovnovah. Rozdělení státní moci na tři větve (výkonnou, zákonodárnou a soudní) prostřednictvím systému brzd a rovnovah je klíčovým principem bránícím koncentraci moci a jejímu možnému zneužití (Schmitter a Karl, 1991). V rámci metodiky analýzy politických rizik pak platí, že čím méně je politický režim či vláda odpovědná, tím je pravděpodobnější, že padne – ať už mírnou cestou v podmínkách demokracie, nebo potenciálně násilně ve společnostech nedemokratických. Hodnocení tohoto komponentu se pak odvíjí od typu vládnutí etablovaném v určité zemi. Pro tyto účely bylo definováno pět typů vládnutí (PRS Group, 2014, 6).

V tzv. **alternující demokracii** jsou svobodné a spravedlivé volby do legislativních a exekutivních orgánů garantovány ústavou či zákonem, přičemž vlády nejsou u moci více jak dvě volební období po sobě. Takové režimy se vyznačují minimálně bipartijním stranickým systémem s fungující opozicí a funkční dělbou státní moci prostřednictvím principu brzd a rovnovah. Naproti tomu tzv. **ovládaná demokracie** sice rovněž disponuje fungující vertikální i horizontální složkou demokratické odpovědnosti, avšak vládnoucí strana je u moci více než dvě volební období za sebou. Třetím typem je tzv. **stát *de facto* jedné strany**. V takovém režimu je konání pravidelných voleb zajištěno ústavou nebo zákonem, nicméně dochází k omezování aktivit nevládních politických subjektů za účelem zajištění dominance určité skupiny. To se děje například prostřednictvím obtěžování opozičních vůdců a stoupenců, bránění jejich přístupu do médií či volebních podvodů. V tomto režimu jsou vlády u moci více jak dvě volební období po sobě. Ve čtvrtém typu, **státu *de iure* jedné strany**, je vládnoucí strana ústavně ukotvena, přičemž existence legální politické opozice je přímo vyloučena. Posledním způsobem vládnutí je pak **autarkie**. V tomto typu je politický režim ovládán jednotlivcem či skupinou osob, jejichž

mandát byl získán bez jakéhokoli zvolení, například prostřednictvím vojenské síly či dědičného práva. I v takovém režimu může vládnoucí garnitura podporovat některé demokratické procesy jako omezené soupeření politických stran a pravidelné volby nebo činnost zákonodárného orgánu s omezenými pravomocemi, čímž se může blížit kategorii **státu *de facto* či *de iure* jedné strany**. V tomto případě je klíčovým rozlišovacím prvkem způsob nástupu k moci (PRS Group, 2014, 6–7).

Obecně nejlepší hodnocení se připisuje alternujícím demokraciím, zatímco nejvyšší riziko je spatřováno v autarkích (PRS Group, 2014, 7).

5.7 Stabilita vlády

Stabilita vlády hodnotí schopnost vlády udržet se v úřadě, její jednotu, legislativní sílu, ale také podporu ze strany veřejnosti (PRS Group, 2014, 3). Zvláště důležité je její zohlednění v případě méně rozvinutých a transformujících se zemí. Stabilní vláda potažmo politická situace znamená kontinuitu hospodářské politiky ale také právního systému, což je zásadní pro čitelnost a předvídatelnost investičního prostředí. Naopak nestandardní změny vládních garnitur mohou znamenat přerušování dosavadního ekonomického vývoje země a nastolení politiky, která preferuje jiné cíle a jiné nástroje k jejich dosažení. Ty se pak mohou týkat například změn legislativního rámce v oblasti podnikání či majetkoprávních vztahů (Dvořáček et al., 2006, 50–51).

5.8 Korupce

Korupce je univerzálním fenoménem, se kterým se lze v různé míře setkat ve všech zemích světa, bez ohledu na jejich politický režim či hospodářskou úroveň. V nejobecnější rovině lze korupci definovat jako zneužití svěřené moci pro soukromý a/nebo skupinový profit, kdy toto zneužití je obvykle spojeno s porušením právních norem. Předmětem korupčního jednání je ve většině případů (neoprávněné) nabytí majetku, moci, autority, vlivu, relevance či jiných výhod (Osuagwu, 2012, 19).

Z hlediska hierarchizace lze korupci rozdělit na drobnou a závažnou. Drobnou korupcí se rozumí zneužití moci úředníků při jednání s občany na nižší a střední úrovni, typicky v rámci institucí jako jsou soudy, veřejné úřady, policie či školská a zdravotnická zařízení. Závažná korupce se pak týká korupčního jednání na nejvyšší politické úrovni, kdy politici v rozporu s veřejným zájmem zneužívají svého postavení k obohacení či zisku jiných

neoprávněných výhod (TI, 2021). Na všech úrovních přitom korupce může nabývat celé řady podob od klasických úplatků ve formě peněz, naturálií či protislužeb až po různé formy zvýhodnění a protekce jako nepotismus či klientelismus.

Pro zahraničního investora představuje korupce odrazující faktor z mnoha důvodů. V první řadě zvyšuje náklady podnikání prostřednictvím úplatků spojených s administrativními úkony jako například s vyřizováním stavebních povolení, importních a exportních licencí, s daňovými a devizovými kontrolami, soudními rozhodnutími, policejní ochranou, apod (PRS Group, 2014, 4). Korupce však působí na firmy také nepřímo tím, že snižuje roli právního státu, vnáší nestabilitu do politického procesu a činí jej nepředvídatelným, brání rozvoji spravedlivých tržních struktur a narušuje hospodářskou soutěž, odčerpává veřejné zdroje, podkopává legitimitu státních institucí a důvěru obyvatel v politický systém (TI, 2021). V nejzazším případě pak může vysoká míra korupce zažehnout celospolečenskou krizi, která povede k pádu či svržení vlády, zásadní reorganizaci a restrukturalizaci politických institucí nebo v nejhorším případě až ke zhroucení státní moci a neovladatelnosti země (PRS Group, 2014, 5).

5.9 Právo a pořádek

Právní prostředí, potažmo schopnost orgánů činných v trestním řízení efektivně vynucovat zákony jsou jedním ze stavebních kamenů investičního klimatu hostitelské země (OECD, 2015, 86). Státy s nízkou kriminalitou, silnými a nezávislými institucemi lákají více zahraničních investic než země, kde je zákon systémově obcházen. PRS do své metodiky analýzy politického rizika zařadila komponent Právo a pořádek, který je rozdělen na dva odděleně posuzované subkomponenty (PRS Group, 2014, 5).

V rámci prvního z nich – Práva, je hodnocena vymahatelnost práva a nezávislost soudní moci. Aby bylo možné soudní systém v hostitelské zemi označit za nezávislý, musí splňovat tři základní parametry. Soudy musí rozhodovat bez ohledu na vnější mocenské tlaky, osobní zájmy soudců a jejich rozhodnutí musí být obecně respektovaná. Jestliže soudy nesplňují tyto podmínky, tak hrozí, že vláda či vlivné zájmové skupiny mohou bez obav ze sankcí protiprávně poškodit zájmy zahraničního investora, a tím mu způsobit neočekávané ztráty. Rovněž to znamená, že rozhodování soudního sporu mezi investorem a vládou či místní firmou může být pod vlivem politických, osobních či veřejných zájmů podjato v neprospěch zahraniční firmy, což opět snižuje ziskovost jejího projektu (ICJ, 2007). Ztráty však mohou plynout rovněž z nízké kvality soudního procesu a slabé

vymahatelnosti práva. Ta je v souladu s metodikou indexu *Doing Business* posuzována jako rychlost vymáhání obchodních kontraktů a nákladnost takového procesu.

Hodnocení druhého subkomponentu, Pořádku, je postaveno na hodnocení úrovně a charakteru kriminality v zemi, a boje proti ní. Panuje shoda, že vysoká míra kriminality v hostitelské zemi odrazuje zahraniční investory, neboť zvyšuje jejich celkové náklady díky výdajům na bezpečnostní opatření. Hostitelská země je navíc nucena prostředky, které by jinak mohly být užity na budování infrastruktury či zvyšování kvality vzdělávacího systému, investovat do boje proti zločinu (Soler, 2012, 3). Vysoká kriminalita rovněž signalizuje slabé instituce hostitelské země a nedostatek sociální soudržnosti, potažmo sociálního kapitálu, který je důležitý pro zakládání podnikání a jeho následnou expanzi (Blanco et al., 2015, 5–6).

5.10 Vnější konflikty

Účelem tohoto komponentu je posoudit možná rizika vůči úřadující vládě ze strany zahraničních aktérů, která by se mohla projevit ve formě ozbrojeného či násilného konfliktu – od pohraničních střetů až k totální válce (PRS Group, 2014, 4). Konflikt je zde chápán jako sociální situace v mezinárodních vztazích, která vzniká, pokud dva či více aktérů, z nichž minimálně jeden je státem, usilují o získání téhož statku v oblasti národních hodnot a témat a tento statek nepostačuje pro uspokojení základních potřeb všech aktérů. Takovým statkem může být například nezávislost, právo na sebeurčení, území či přístup ke zdrojům a moci (Waisová, 2011, 39).

Ačkoli existuje nespočet definic ozbrojeného konfliktu, resp. války, lze vymezit několik jejích základních konsenzuálních charakteristik. V první řadě je válka multikauzálním fenoménem – k jejímu vzniku vede řada příčin a cílů, jež se navzájem doplňují. Je výsledkem dlouhodobého stupňujícího se procesu nepřátelství a sporů, přičemž k náhlému vypuknutí ozbrojeného konfliktu dochází především mezi nerovnými aktéry a je spíše výjimkou. Její vznik je závislý více na zahraniční politice států, než na podmínkách mezinárodního systému – náchylnost k válce vychází ze situace domácí politiky a odpovědnosti tvůrců rozhodnutí. Válka je tak nástrojem přijímání a realizace politických rozhodnutí v případě, kdy normální politika přestává fungovat (Waisová, 2009, 65–66). Aktéry ozbrojeného mezinárodního konfliktu však nemusí být pouze státy, jak charakteristiky výše naznačují. Z perspektivy hostitelské země významné riziko

představuje rovněž vnitrostátní konflikt či nestabilita v sousední zemi, jež se může dále šířit prostřednictvím ozbrojených skupin či uprchlických vln (Waisová, 2011, 42).

Ozbrojené konflikty hostitelské země mohou nepříznivě ovlivnit zahraniční investory v mnoha ohledech. Počínaje omezením obchodu a investic, přes narušení přerozdělení ekonomických zdrojů, až k násilné změně společenské struktury (PRS Group, 2014, 4). Současně platí, že „i nejdražší mír je levnější, než nejlevnější válka“ (Waisová, 2011, 76). V tomto smyslu se jako účinná strategie prevence vzniku ozbrojených konfliktů ukazuje budování dlouhodobých vztahů důvěry vycházející z podpory občanské společnosti a hospodářské, rozvojové, technické, politické a kulturní spolupráce (Waisová, 2011, 78). Zejména ekonomická spolupráce je faktorem, který přispívá ke snížení rizika mezinárodních konfliktů. Čím větší je vzájemná hospodářská provázanost dvou a více zemí, tím jsou celkové vztahy těchto zemí stabilnější. Zvláště pak u sousedních států platí, že zahraniční obchod je prostředkem k budování trvalých a kvalitních vztahů (Svatoš et al., 2009, 21).

ANALYTICKÁ ČÁST

6 NIGÉRIE, ZEMĚ NENAPLNĚNÉHO POTENCIÁLU

6.1 Strategická poloha a enormní přírodní bohatství

Nigerijská federativní republika je s 923 768 km² největším státem ležícím na pobřeží Guinejského zálivu. Na východě sousedí s Kamerunem, na severovýchodě s Čadem, na severu s Nigerem a na západě s Beninem. Jih země je omýván vodami Atlantského oceánu, přičemž pobřeží má délku 853 km (CIA, 2021). Z hospodářského hlediska má Nigérie velmi výhodné umístění. Nachází se v samém centru západní Afriky s přístupem k dalším rozvíjejícím se ekonomikám a je jen krátkou zajižďkou z hlavních obchodních cest spojujících Evropu s Jihoafrickou republikou a Brazílií. Pobřežní poloha je obecně spojována s potenciálem vyššího hospodářského růstu a možností svobodněji navazovat své obchodní vztahy. V případě Nigérie jsou tyto výhody navíc zvýrazněny umístěním v časovém pásmu, díky kterému se pracovní den v Nigérii kryje s pracovním dnem více než jedné miliardy lidí žijících v Evropě, na severovýchodě Ameriky a v rychle rostoucích brazilských velkoměstech (Dobbs et al., 2014, 15).

Obrázek 1: Poloha Nigérie v regionálním kontextu

Zdroj: VOA, 2013

Nigérie se nachází v tropickém podnebném pásu, nicméně klima se od severu k jihu výrazně liší. Na severu země převládá suché vnitrozemské polopouštní klima s obdobím dešťů omezeným mezi červenec a září. Hornatou střední část země charakterizuje vegetace savan a mírnější klima s větším množstvím srážek. Je to oblast bohatá na nerostné suroviny, zejména žulu, mramor, vápenec, uhlí, cínové a železné rudy, rudu tantalu a niobu, zlato, drahé kameny, olovo a zinek (Enviweb, 2012). Náhorní plošiny středního pásu se směrem na jih postupně svažují do nížinatých tropických deštných lesů. Samotné pobřeží v okolí delty řeky Nigeru pak pokrývají mangrovové porosty. Právě v této oblasti a přilehlém šelfu se nalézají obrovské zásoby ropy a největší zásoby zemního plynu v celé Africe. Prokázané zásoby činí 5,153 bil. m³ zemní plynu a 37,2 mld. barelů nevytěžené ropy, což při současném tempu těžby ropy znamená zásoby na další desítky let. Zdejší ropa se vyznačuje vysokou kvalitou a prodává se jako tzv. *Brent Blend* (BusinessInfo.cz, 2020).

6.2 Mladá populace a multikulturní společnost

Podle posledních odhadů žije v zemi více než 219 mil. obyvatel (CIA, 2021), což činí z Nigérie nejlidnatější stát Afriky. Její populace je po etnické, jazykové i náboženské stránce velmi pestrá. Podle nejčastějších odhadů žije v Nigérii 250 až 470 etnických skupin hovořících více než 500 jazyky. Přibližně polovina obyvatel jsou muslimové, téměř polovinu tvoří křesťané a zbytek původní náboženství. Úředním jazykem a zároveň jednotícím prvkem federace je angličtina. Ačkoli se Nigrijci mezi sebou baví většinou místními jazyky, ve městech a v obchodních kruzích je angličtina zcela běžná.

Nigrijci jsou v průměru velmi mladí a celá populace roste velmi dynamicky. Věkový medián je v Nigérii 18,6 let a přirozený přírůstek činí 2,53 %. Ovšem více než 48 % populace stále ještě žije ve venkovských oblastech, což je jednou z hlavních příčin obecně nízké produktivity práce i mnoha socioekonomických problémů země (CIA, 2021). Při odhadované 4% urbanizaci se však dá očekávat, že v roce 2030 bude ve městech žít 62 % obyvatel, což by mělo pozvednout celkovou životní úroveň v zemi a zvýšit HDP až o 640 mld. USD (Dobbs et al., 2014, 15). Hlavním lákadlem je přitom Lagos. Do roku 1991 hlavní město Nigérie, dnes ekonomické a finanční centrum západní Afriky. S 25 miliony obyvatel patří k nejrychleji rostoucím městům světa a tvoří přibližně šestinu HDP země. 95 % všech zahraničních investic mířících do Nigérie je realizováno právě zde. Exponovanost Lagosu a prudký populační růst jsou však spjaté také s celou řadou problémů. Vláda nestačí budovat patřičnou dopravní, vodní ani odpadovou infrastrukturu, což vede k

výpadkům vody a pověstným dopravním zácpám. Vytváření nových pracovních míst nestačí upokojovat poptávku a zvyšuje se tak počet obyvatel žijících v chudinských slumech. Podle OSN Habitat patří Lagos mezi 10 ekonomicky nejvíce nerovných metropolí světa (OECD, 2015, 22).

6.3 Trnitá cesta ke stabilitě a demokracii

Nigérie jako suverénní stát vznikla osamostatněním od britského koloniálního impéria 1. října 1960. Prvotní nadšení a entusiasmus z nově nabyté nezávislosti však brzy vystřídalo hořké zklamání. Politická krize v polovině 60. let vedla k zásahu armády do politického života a spolu s následnou občanskou válkou zemi uvrhly do více než tři dekády trvajících kolotočů vojenských režimů, palácových převratů a neúspěšných pokusů o ustavení demokracie.

Zásadní změny se nigerijský lid dočkal až v roce 1999, kdy neudržitelnost diktátorských vlád i mezinárodní tlak donutily vojenské elity stáhnout armádu zpět do kasáren a vypsát demokratické volby. V nich uspěl bývalý vojenský vůdce Olusegun Obasanjo a odstartoval dosud nejdelší období demokracie v moderních dějinách Nigérie. Za jeho vlády byly započaty ekonomické i politické reformy a země začala být znovu přijímána mezinárodním společenstvím. Po dvou funkčních obdobích byl v roce 2007 vystřídán prezidentem Umaru Musou Yar'Aduem, který však předčasně podlehl vážné chorobě a na postu prezidenta jej nahradil jeho viceprezident Goodluck Jonathan. V roce 2011 svůj mandát obhájil, nicméně v zatím posledních volbách v roce 2015 podlehl kandidátovi opozice a dalšímu bývalému vojenskému vůdci Muhammadu Buharimu. Jednalo se přitom o historický okamžik. Poprvé v dějinách Nigérie došlo k demokratickému předání moci mezi vládnoucí garniturou a opozicí.

Současné politické zřízení a administrativní uspořádání je ukotveno v ústavě z roku 1999. Nigérie je federativní republikou skládající se z 36 států a území hlavního města Abuji. V čele každého z 36 států stojí vláda vedená přímo voleným guvernérem a zákonodárná moc je v rukou jednokomorového parlamentu. Jednotlivé státy federace se dále dělí na místní samosprávné oblasti, kterých je v Nigérii celkem 774 (Embassy of the Federal Republic of Nigeria, 2021).

Nigerijská ústava stanovuje prezidentský systém vlády a moc ve federaci dělí na výkonnou, zákonodárnou a soudní. V čele federální vlády stojí prezident, který jmenuje jednotlivé ministry a zároveň je vrchním velitelem ozbrojených sil. Je volen přímou volbou

na maximálně dvě čtyřletá období. Zákonodárná moc je zastoupena Národním shromážděním, které sestává z 109členného senátu a 360členné sněmovny reprezentantů. Soudní systém se opírá o britské zvykové právo, právo šaría a tradiční zvykové právo vycházející z tradice předkoloniálních kultur. Na federální úrovni však soudnictví vychází z britského práva. Nejvyšším soudem v Nigérii je Nejvyšší soud následován Odvolacím soudem a Federálním vrchním soudem (Embassy of the Federal Republic of Nigeria, 2021).

6.4 Struktura ekonomiky

Nigérie je s celkovým hrubým domácím produktem ve výši 448 mld. USD největší ekonomikou Afriky, ačkoli propad cen ropy v roce 2016 a epidemie koronaviru v roce 2020 výrazně snížily do té doby průměrně 5% růst ekonomiky⁴. Při přepočtu HDP na obyvatele vychází hodnota roční produkce 2 230 dolarů na hlavu, přičemž Světovou bankou je řazena mezi země s nižším středním příjmem (WB, 2021).

Navzdory laickým představám o Nigérii jako čistě ropné ekonomice, dominantním sektorem hospodářství jsou služby. Aktuálně vytváří 50 % HDP (WB, 2021) a obdobný podíl pracovní síly rovněž zaměstnávají (NBS, 2010, 37). Dlouhodobě je navíc patrný trend narůstání významu terciéru jak z hlediska podílu na produkci, tak i zaměstnanosti. Hlavními tahouny sektoru služeb jsou velkoobchod a maloobchod, bankovníctví a zejména telekomunikace a informační a komunikační technologie, které jsou nejrychleji rostoucími odvětvími nigerijské ekonomiky (OECD, 2015, 23). Od roku 2007 roste počet uživatelů mobilních sítí 23 % ročně, přičemž v roce 2015 dosáhl počet mobilních telefonů 115 milionů, což z Nigérie činí největší mobilní trh v Africe. V roce 2020 byla rovněž zahájena výstavba sítě 5G (BusinessInfo.cz., 2020).

Páteří ekonomiky však i nadále zůstává sekundární sektor, konkrétně těžba ropy. Ačkoli na tvorbě HDP se podílí pouze 16 %, pro nigerijskou ekonomiku má zcela zásadní význam. Generuje 75 % příjmů vlády a 90 % se podílí na vývozu Nigérie, čímž zajišťuje většinu devizových rezerv země. Celosvětově je Nigérie 12. největším producentem ropy, přičemž koncem roku 2017 se průměrná těžba pohybovala okolo 2 mil. barelů denně. Přestože patří k největším světovým producentům ropy, nedostatečné kapacity pro její zpracování způsobují, že většinu ropných produktů včetně pohonných hmot musí dovážet.

⁴ Dle Světové banky rostla nigerijská ekonomika v roce 2019 tempem 2,2 % (WB, 2021).

Rovněž plně nevyužívá potenciálu těžby a zpracování zemního plynu, jehož zásoby má 9. největší na světě a zcela mimo pozornost stojí již zmíněné rudné a nerudné suroviny nalézající se ve střední části Nigérie. To lze částečně vysvětlit snahou demokratických vlád o diverzifikaci průmyslu se zaměřením na zpracování, nikoli těžbu. Prostřednictvím investičních pobídek i ochrannářských opatření se snaží z Nigérie vybudovat největší průmyslovou velmoc kontinentu s diverzifikovaným zpracovatelským průmyslem, což se zatím relativně daří (BusinessInfo.cz., 2020). Sekundární sektor tvoří včetně těžby ropy 27,4 % HDP (WP, 2021), přičemž dlouhodobě narůstá podíl zpracovatelského průmyslu. Rozvíjí se zejména potravinářství, výroba zboží denní spotřeby, elektrotechnický průmysl, stavebnictví a od roku 2014 Nigérie vyrábí i vlastní automobily a autobusy značky *Innoson* (OECD, 2015, 21).

Snahy o diverzifikaci ekonomiky však narážejí na limity energetických kapacit a celkově špatný stav dopravní infrastruktury. Největší problém přitom představuje nedostatek elektrické energie. Současná výrobní kapacita elektrické energie pro celou Nigérii činí 6000 MW, ale pro naplnění potřeb ekonomiky i obyvatel by bylo zapotřebí minimálně 25 000 MW. Síť navíc není využívána ani z poloviny, a tak dvanácti až šestnácti hodinové výpadky elektřiny na denní bázi nejsou ničím neobvyklým. Nejhorší situace z hlediska zásobování elektřinou panuje v rurálních oblastech a na severu země, ovšem výrazně lepší dostupnost není ani ve městech. Nutnost suplovat výpadky elektřiny alternativními způsoby se pak promítá do cen domácích výrobků a služeb, které mohou jen stěží konkurovat levnějším dovozům. Náprava ve výrobě a distribuci elektrické energie je tak fundamentálním předpokladem pro zdárný vývoj nigerijské ekonomiky (BusinessInfo.cz., 2020).

S rozvojem sekundárního, ale především terciárního, sektoru nigerijské ekonomiky dochází k postupnému snižování podílů primárního sektoru na tvorbě HDP i zaměstnanosti. Zemědělství a lesnictví však stále tvoří 22 % HDP (WB, 2021) a zaměstnává 30,5 % ekonomicky aktivní populace (NBS, 2010). Nigérie disponuje obecně kvalitní zemědělskou půdou, přičemž její teplé a vlhké podnebí umožňuje až několik sklizní ročně. V Nigérii lze vymezit tři hlavní agroekologické oblasti. Na severu země, v suchých savanách převládá pěstování čiroku, cibule, prosa a viny. Ve střední části Nigérie vytvářejí vlhké savany vhodné prostředí pro pěstování kasavy, jamy a kukuřice. Na jihu země, ve vlhkých subtropích se pěstují jamy, kasava, kukuřice, palma olejná a banány. Z hospodářských zvířat převažuje chov dobytka, ovcí, koz a na jihu vepřů.

Relativně rozvinuté je odvětví mořského rybolovu. Avšak navzdory takřka ideálním přírodním podmínkám pro zemědělství i vysokému podílu obyvatel zaměstnaných v tomto sektoru, Nigérie není potravinově soběstačná. Hlavním problémem je nízká produktivita zemědělství daná především nedostatkem moderní zemědělské techniky, zavlažovacích systémů a hnojiv (FAO, 2012). K různým pokusům o oživení zemědělského sektoru dochází prakticky již tři desetiletí, ale vždy bez výraznějšího úspěchu (BusinessInfo.cz., 2020).

6.5 Zahraniční obchod, státní dluh a devizové rezervy

Nigerie je tradičně exportní ekonomikou. Jejím hlavním obchodním partnerem co do celkového objemu obchodu je Indie, Čína, USA, Jižní Afrika a státy Evropské unie (EU). Nejvíce dováží z Číny, Indie a USA, exportuje především do Indie, EU a Jižní Afriky. Hlavní vývozní komoditou je surová ropa, zkapalněný zemní plyn a vrtná zařízení. Importuje především rafinovanou ropu, automobily, pšenici a léčiva (NBS, 2021).

Ve vztahu k zahraničním partnerům má Nigérie dlouhodobě převážně kladnou platební bilanci. Následkem propadu světových cen ropy však od konce roku 2019 převažuje import nad exportem (NBS, 2021). Snížení cen ropy mělo rovněž za následek nárůst veřejného dluhu. Jestliže v roce 2014 činil 58,3 mld. USD, k 31. 12. 2020 byl evidován deficit veřejných financí ve výši 86,4 mld. USD, což tvoří přibližně 20 % HDP. Z hlediska struktury státního dluhu, vnější dluh tvoří 33,4 mld. USD, vnitřní pak 53 mld. USD (NBS, 2021, 75). V březnu 2020 ohodnotila agentura Standard & Poor's úvěruschopnost Nigérie stupněm B- se stabilním výhledem, agentura Moody's stupněm B2 s negativním výhledem a agentura Fitch stupněm B rovněž s negativním výhledem (Trading Economics, 2021a). Ve všech případech se jedná již o spekulativní stupeň úvěruschopnosti, který značí vyšší riziko včasného a řádného splácení dluhu.

K 31. 3. 2021 drží Nigerijská centrální banka devizové rezervy ve výši 34,8 mld. USD (CBN, 2021), což je výrazný pokles proti roku 2018, kdy se jejich výše přesahovala 45 mld. USD. Od roku 2008 lze přitom sledovat sestupný trend ve snižování devizových rezerv země (Trading Economics, 2021a).

7 INVESTIČNÍ PROFIL

7.1 Přímé zahraniční investice v zemi

Přírodní suroviny, pracovní síla, rostoucí spotřebitelská třída, obrovský nenasyčený trh, výhodná geografická poloha a v neposlední řadě stále probíhající privatizace státních podniků⁵ jsou hlavními lákadly pro zahraniční investory. Nigérie tak v posledních letech patří k největším africkým příjemcům PZI. V roce 2018 obsadila v kontinentálním srovnání s přílivem ve výši 6,4 mld. USD druhou příčku, v roce 2019 s přílivem 3,3 mld. USD pak příčku čtvrtou. Větší toky zahraničního kapitálu v témže roce zaznamenal jen Egypt (9 mld. USD), Jižní Afrika (4,6 mld. USD) a Kongo (3,4 mld. USD) (UNCTAD, 2020, 238–239).

Tabulka 1: Příliv a stav PZI v Nigérii v období 2015–2019 (v mld. USD)

	2015	2016	2017	2018	2019
Příliv PZI	3,6	3,7	3,8	6,4	3,3
Stav PZI	89 735	94 184	97 687	99 685	98 618

Zdroj: data z UNCTAD, 2016–2020

Největšími investory v Nigérii jsou tradičně firmy z USA, Číny, Velké Británie, Nizozemska a Francie (Nordea, 2021). Hlavní podíl investic přitom stále proudí do ropného sektoru. První ropnou společností, která investovala v Nigérii, byla již v roce 1956 Shell následovaná firmou Agip v roce 1962 a Mobil v roce 1968. Dnes z významných zahraničních těžařských společností v Nigérii působí mimo výše uvedené také Total Fina Elf, Chevron, Texaco, Sinopec či Gazprom. Tradici však mají rovněž investice do neropných odvětví. Od roku 1965 v Nigérii působí farmaceutická společnost AkzoNobel či banka Standard Chartered, od roku 1972 automobilka Peugeot, od roku 1973 potravinářský gigant Unilever a od roku 2000 Heineken, od roku 1977 společnost ABB a od roku 2001 jihoafrická telekomunikační společnost MTN (OECD, 2015, 32–33).

Snahou demokratických vlád je oprostít Nigérii od závislosti na vývozu ropy. V kontextu zahraničních investic se toto úsilí projevuje postupným nárůstem podílu PZI směřujících do neropných odvětví. Například v roce 2012 tvořily jen investice do sektoru služeb 39 % veškerých toků PZI do Nigérie. V roce 2014 bylo jednou z největších investic

⁵ Vláda postupně privatizuje podíly ve státních firmách. Od r. 1999 bylo privatizováno přes 140 podniků zahrnující hliníkářny, ocelárny, hotely, energetické společnosti či naposledy v roce 2014 telekomunikační služby (DoS, 2020).

převzetí 18% podílu v Nigerijské Diamond Bank americkou investiční společností Carlyle o hodnotě 50 mil. USD. V témže roce postavily v Nigérii své továrny automobilky Nissan, Peugeot a Hyundai (UNCTAD, 2015, 35–36). V roce 2015 otevřela v Nigérii svou první africkou pobočku německá farmaceutická společnost Merck (UNCTAD, 2016, 40). Z posledních významných investic lze zmínit výstavbu ocelárny ve státě Kaduna v hodnotě 600 mil. USD či stavbu jaderné elektrárny a výzkumného centra ruskou společností ROSATOM (UNCTAD, 2020, 34 a UNCTAD 2018, 60).

7.2 Investiční prostředí

Hlavní státní institucí, která zastřešuje zahraniční investice je Nigerijská komise pro podporu investic (NIPC). Byla založena v roce 1995 a s jejím vznikem rovněž došlo ke zrušení drtivé většiny do té doby platných omezení pro zahraniční investory. Mimo ropný sektor⁶ je povoleno 100% vlastnictví firem zahraničními subjekty (DoS, 2020). Zákon o Nigerijské komisi pro podporu investic v článku 25 také zakazuje vyvlastnění či znárodnění zahraničního majetku s výjimkou národního či veřejného zájmu (NIPC, 2021a). Ačkoli k podobnému incidentu od 70. let zatím nedošlo, investoři v takovém případě mají právo nárokovat adekvátní odškodnění (DoS, 2020). Po doložení příslušné dokumentace a zaplacení daní NIPC rovněž garantuje neomezený transfer zisku ve formě dividend do zahraničí, přičemž průměrná doba takového převodu trvá 2 dny (Anderson, 2013, 29). Soukromé firmy s podílem zahraničního kapitálu mohou vlastnit účty v cizích měnách a mohou s nimi nakládat bez omezení. Investoři mohou založenou firmu prodat, převést či movitý majetek repatriovat (BusinessInfo.cz., 2020). V současné době nejsou evidována žádná jiná omezení na převod kapitálu, potažmo zisků do zahraničí a Nigérie je v tomto ohledu Světovou bankou řazena mezi země s „příležitostně mírnými omezeními“⁷ (Anderson, 2013, 7).

Nigerijské právo přiznává zahraničním firmám z drtivé většiny stejná práva jako domácím podnikům. Podnikání v Nigérii se řídí následujícími zákony: *Nigerian Oil and Gas Content Development Act* (2010), *Nigerian Minerals and Mining Act* (2007), *Nigeria Extractive Industries Transparency Initiative Act* (2007), *Central Bank of Nigeria Act* (2007), *Electric Power Sector Reform Act* (2005), *Money Laundering Act* (2003),

⁶ Ropné společnosti v Nigérii působí ve formě společného podniku se státem.

⁷ Hodnoceno na čtyřstupňové škále: bez omezení, příležitostně mírná omezení, mírná omezení, silná omezení.

Investment and Securities Act (2007), Foreign Exchange Act (1995), Banking and Other Financial Institutions Act (1991) a National Office of Technology Acquisition and Promotion Act of (1979) (DOS, 2018).

Kromě liberalizace investičního režimu vláda pro nalákání zahraničních investorů využívá také množství štědrých investičních pobídek a daňových úlev. Daň z příjmu firem mimo ropný sektor je stanovena na 30 % z celkových příjmů společnosti, avšak složitý a často se měnící systém investičních pobídek snižuje transparentnost daňového prostředí pro firmy a v konečném důsledku i výnosy z korporátní daně, která je po ropě druhým největším zdrojem příjmu nigerijské státní pokladny (OECD, 2015, 129).

Z množství pobídek je v první řadě třeba zmínit tzv. Pionýrský status. Ten mohou získat zahraniční i domácí firmy či společné podniky splňující požadavky, co se týká jejich tržní kapitalizace a působnosti v tzv. pionýrských odvětvích. Těch je v současnosti 99 a pokrývají celou řadu zpracovatelských oborů, od potravinářství až po automobilový průmysl. Společnosti, které obdrží tento status, mohou jednorázově využít daňové prázdniny po dobu tří let, s možností prodloužit o jeden až dva roky. V případě, že se firma navíc rozhodne usadit v ekonomicky znevýhodněné oblasti, může využít daňových prázdnin až po dobu sedmi let (NIPC, 2021b).

Další zvýhodnění se týká společností působících v sektorech ekonomiky jako je zemědělství, zpracovatelský průmysl nebo zahraniční obchod. Takové firmy mohou využít snížené 20% sazby daně z příjmu v průběhu prvních pěti let od zahájení podnikání, když je jejich roční obrát v témže období nižší než 1 mil. nigerijských nair (NGN). Nové společnosti působící v oblasti těžby nerostných surovin jsou po dobu prvních tří let podnikání od daně z příjmu dokonce osvobozeny. Sleva v podobě 7,5 % daně z přidané hodnoty se pak týká subjektů poskytujících zdravotnické, bankovní a úvěrové služby. Další pobídky se týkají například firem investujících do infrastruktury, telekomunikací, turismu či investujících ve specializovaných zónách volného obchodu (NIPC, 2021c). Kompletní seznam je dohledatelný na stránkách NIPC.

Nigerijská vláda však ve své snaze podporovat domácí zpracovatelský průmysl a získat potravinovou soběstačnost nepřistupuje jen k motivačním nástrojům, ale v oborech, u kterých se domnívá, že mohou být plně v režii nigerijských podnikatelů, rovněž využívá protekcionistických opatření. Za účelem ochrany domácího trhu a podpory místních firem je tak aktuálně omezený například import drůbeže, vepřového a hovězího masa, vajec, cementu, textilu, skleněných láhví a mnoha dalších položek. Kromě toho vláda zavedla

70% a vyšší valorické dovozní clo na více než 40 produktů a komodit jako jsou tabákové výrobky, rýže, pšeničná mouka, cukr, sůl či nová osobní vozidla (DoS, 2021).

Tuto obchodní politiku koneckonců reflektují i indexy hodnotící investiční potažmo podnikatelské prostředí. Dle *Global Opportunity Indexu* think tanku *Milken Institute*, který komplexně hodnotí atraktivitu investičního klimatu zemí v kontextu PZI, se Nigérie v posledním hodnocení umístila na 112. místě ze 145 hodnocených zemí. Jednoznačně nejhorší skóre získala v oblasti finančních služeb a ekonomických fundamentů. Naopak nejlépe byla hodnocena v oblasti vnímání podnikatelského prostředí a institucionálního rámce, který zahrnuje například ochranu investorů či majetková práva (MI, 2021).

8 SOCIOEKONOMICKÉ PODMÍNKY

8.1 Chudoba – projevy a distribuce

Navzdory mimořádnému přírodnímu bohatství, statusu největší africké ekonomiky i silnému hospodářskému růstu v posledních dvou dekadách je vysoký podíl obyvatelstva žijícího v chudobě a enormní majetková nerovnost fundamentálním rysem nigerijské společnosti. Podle údajů Světové banky žije v Nigérii za méně než 1,90 dolaru na den 78,5 mil. obyvatel, tedy 39,1 % populace země (WB, 2020, 59). Po Indii je tak zemí s největším počtem obyvatel žijících pod hranicí extrémní chudoby (WB, 2020, 56). V rámci Indexu lidského rozvoje se Nigérie umístila na 161. místě ze 189 zemí světa a je tak řazena mezi státy s nejnižším stupněm rozvoje (UNDP, 2020b, 345). Z hlediska Více násobného indexu chudoby Rozvojového programu OSN je chudobou zasaženo 46,4 % obyvatel Nigérie a dalších 19,2 % je chudobou akutně ohroženo (UNDP, 2020b, 365).

Největší podíl deprivace přitom spadá na životní standard. Přístup k ošetřené či bezpečné pitné vodě má pouze 20 % populace a více než 70 % obyvatel nemá k dispozici vlastní hygienické zařízení – toaletu (UNDP, 2020b, 372). Elektrika je dostupná pro 62 % populace, avšak v rurálních oblastech dosahuje elektrifikace pouze 30 % (CIA, 2021). Dodávky elektřiny jsou navíc značně nestabilní a nespolehlivé, kdy dvanácti a více hodinové denní výpadky nejsou ničím výjimečným (Forest, 2012, 37).

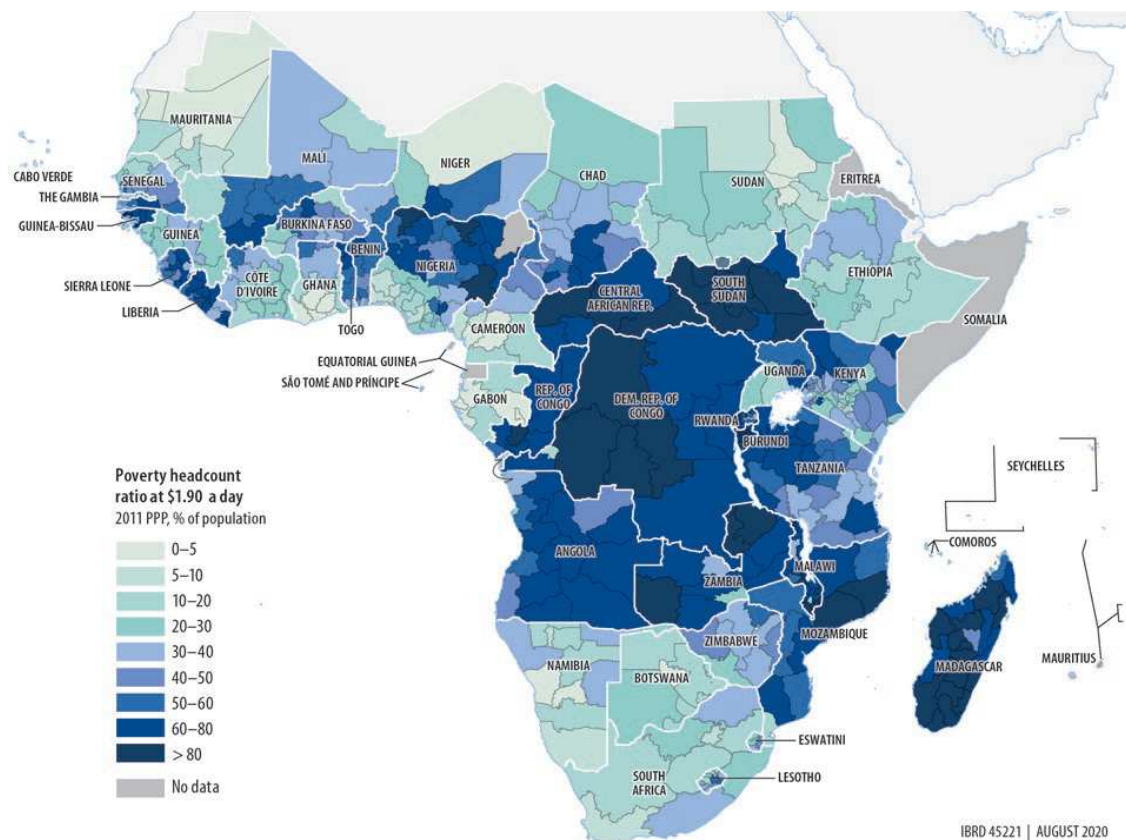
Další významný zdroj chudoby představuje nízká kvalita a dostupnost zdravotní péče. S ročními výdaji okolo 5 % státního rozpočtu je zdravotnický systém dlouhodobě podfinancovaný (Mugwagwa et al., 2020), přičemž se potýká s nedostatkem personálu,

nemocničních lůžek a léků. Na 10 tis. obyvatel spadá v průměru 3,8 lékařů a 5 nemocničních lůžek (WB, 2021). Nedostupnost léků vede k rozvoji černého trhu s falešnými medikamenty, které představují levnou a v lepším případě jen neúčinnou alternativu ke schváleným léčivům (BBC, 2020). Podle údajů Světové banky je 77 % výdajů na zdravotní péči placeno hotovostí (WB, 2021), což znamená, že většina Nigerijců nemá zdravotní pojištění a ti nejchudší si kvalitní zdravotní péči nemohou dovolit vůbec. Nigérie je tak zemí se 4. nejvyšší mírou mateřské úmrtnosti, 14. nejvyšší mírou kojeneckou úmrtnosti a 4. nejvyšším počtem úmrtí na HIV/AIDS na světě. S průměrnou délkou dožití 60,87 let se Nigérie řadí mezi země s nejnižší střední délkou života (217. příčka z 228 zemí) (CIA, 2021).

Pro většinu obyvatel je omezen také přístup ke vzdělání. Míra zápisu dětí do škol činí 53 %, přičemž na jihu dosahuje 70 %, na severu pouze 30 % (BTI, 2020, 20). Na úrovni základního vzdělání připadá na jednoho učitele v průměru 38 žáků, přičemž třetina vyučujících nemá formální pedagogické vzdělání (UNDP, 2020b, 372). Míra gramotnosti v populaci nad 15 let dosahuje 62 % (WB, 2021). Avšak navzdory nelichotivým výsledkům vzdělávacího systému, veřejné investice do školství se udržují na poměrně vysoké úrovni. V roce 2017 představovaly výdaje státu na vzdělávání přibližně 9 % (2 miliardy USD) federálního rozpočtu. Velmi rychle se rozvíjí také privátní školství. Na konci roku 2018 byla téměř polovina z celkem 170 institucí terciárního vzdělávání provozována soukromými subjekty (BTI, 2020, 21).

Z pohledu regionální distribuce je chudoba tradičně nejvíce rozšířena na severu země, zejména v severovýchodních státech Jigawa, Yobe, Bauchi, Gombe, Adamawa a Taraba. Nižší míra chudoby obecně převládá na jihu federace, především však na jihozápadě ve státech Oyo, Osun, Ogun a Lagos.

Obrázek 2: Distribuce chudoby v subsaharské Africe na subnárodní úrovni

Zdroj: WB, 2020, 48

V celé zemi však platí, že zde existují jen omezené mechanismy pro podporu sociálně znevýhodněných osob či osob se zdravotním postižením. Sociální systém jakožto jeden z mechanismů zmírňující dopady chudoby je s výjimkou státních zaměstnanců a zaměstnanců mezinárodních firem pro většinu obyvatel prakticky nedostupný. Břímě stárnutí, nemocí, podzaměstnanosti a nezaměstnanosti tak v majoritní části společnosti zpravidla nesou sítě rozšířené rodiny a neformální sektor (BTI, 2020, 19). Jen pro srovnání, v roce 2010 bylo na sociální politiku vyčleněno 6,7 % státního rozpočtu, zatímco v Ghaně to bylo 9,1 % (Mayah et al., 2017, 5–6).

8.2 Příčiny chudoby

Nigerijská ekonomika se dlouhodobě potýká s vysokou mírou nezaměstnanosti a nízkou produktivitou práce, které jsou hlavními příčinami příjmové chudoby v zemi. Zemědělství, které je hlavním zdrojem obživy v rurálních oblastech, se obecně vyznačuje zastaralými metodami pěstování, minimálním podílem mechanizace, nízkou mírou užití hnojiv a

nedostatečným vzděláním zemědělců. Rovněž naráží na nedostupnost bankovních úvěrů pro investice a nekvalitní infrastrukturu, která výrazně omezuje přístup zemědělců na trhy. Při růstu zemědělství v průměru 2,4 % ročně, není schopné uživit ani obyvatelstvo venkova, jehož převážně mladá část pak odchází za prací do měst. Ve městech jsou však Nigerijci nuceni čelit obdobně nepříznivým podmínkám. Velké firmy nejsou schopny uspokojit poptávku po práci, samy navíc často najímají pracovníky bez smlouvy. Pobídky pro podnikatele jsou rovněž slabé, a tak Nigerijci ve městech obvykle pracují či podnikají mimo formální ekonomiku. V drtivé většině se jedná o malé podniky s průměrem pouze 1,8 zaměstnance na firmu. Důsledkem je nízká produktivita práce, a tedy i nízké příjmy na hlavu. Dalším problémem jsou vysoké náklady na život ve městech. Omezený bytový fond a z toho plynoucí vysoké ceny nemovitostí, téměř neexistující hromadná doprava a vysoké ceny potravin život ve městech neúměrně prodražují a komplikují (Dobbs et al., 2014). Většina chudých v městských oblastech tak žije v přeplněných, nehygienických slumech a squatterských osadách, často bez přístupu k základní infrastruktuře a službám (Okosun et al., 2012, 8).

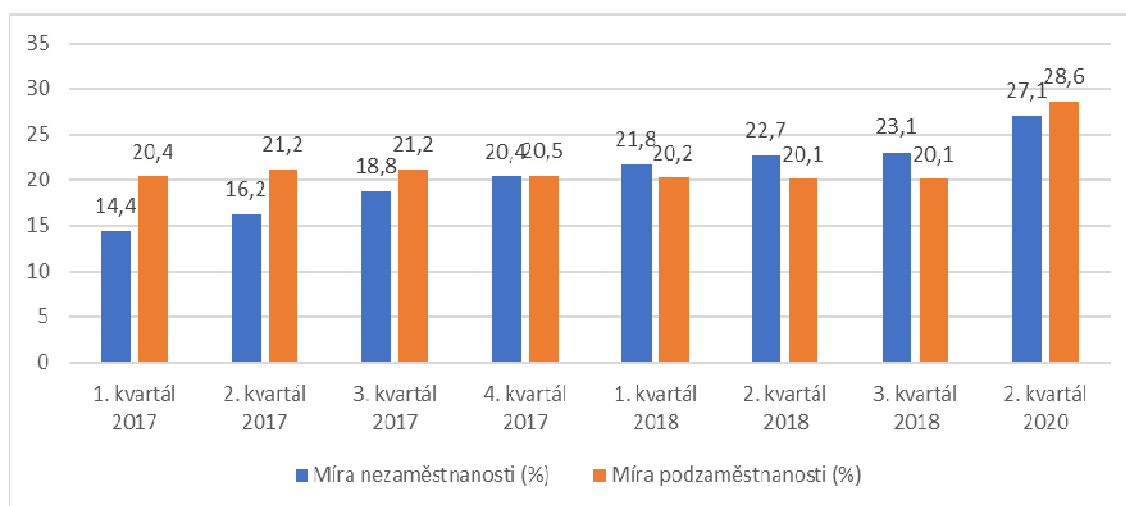
Korupce a špatné vládnutí jsou dalšími faktory, které výrazně přispívají k chudobě v zemi. Zneužívání a neefektivní nakládání s veřejnými zdroji omezuje přístup většiny obyvatel ke vzdělání, zdravotní péči a základním službám. Dle nigerijské Komise pro hospodářskou a finanční kriminalitu (EFCC) bylo mezi lety 1960 až 2005 z veřejných zdrojů prostřednictvím korupčního jednání vyvedeno 20 bilionů USD. Rovněž náklady na chod státního aparátu jsou nadstandardně vysoké a posilují nerovnost ve společnosti. Veřejný sektor se vyznačuje nadměrným počtem zaměstnanců, nadhodnocenými platy a nepřiměřenými odměnami. Například nigerijští zákonodárci jsou jedni z nejlépe placených na světě. Jejich průměrná roční mzda činí 118 tis. USD, což odpovídá 63násobku HDP na obyvatele za rok 2013. V kontrastu s tím podíl státního rozpočtu vyčleněný na vzdělávání, zdravotnictví a sociální politiku patří mezi nejnižší v regionu (Mayah et al., 2017, 5–6).

8.3 Nezaměstnanost v zemi

Pro měření a monitorování nezaměstnanosti využívá Nigerijský statistický úřad modifikovanou variantu definice Mezinárodní organizace práce. Za nezaměstnané považuje všechny osoby ve věku mezi 15 a 64 lety, které v průběhu referenčního týdne nebyly zaměstnané nebo odpracovaly méně než 20 hodin, současně však práci (na 20 hodin a více týdně) aktivně hledaly a byly připraveny do ní nastoupit. Mezi nezaměstnané se tak

nepočítají děti, senioři ani ti nepracující, kteří práci aktivně nehledají, protože např. pracovat nemohou, nechtějí nebo na ni nejsou připraveni. Typicky se jedná o ženy v domácnosti, studenty nebo zdravotně indisponované. Pro přesnější obraz trhu práce sleduje Nigerijský statistický úřad také kategorii podzaměstnanosti, do níž řadí osoby, které odpracují mezi 20–39 hodinami týdně a/nebo osoby, které se angažují v pracovních aktivitách plně nevyužívajících jejich schopnosti a kvalifikace. Za zaměstnanou je pak analogicky považována osoba, která odpracuje týdně 40 hodin a více, přičemž její pracovní náplň odpovídá její kvalifikaci a dovednostem. Nezaměstnaní, podzaměstnaní a zaměstnaní pak dohromady tvoří tzv. pracovní sílu (NBS, 2020, 8–9).

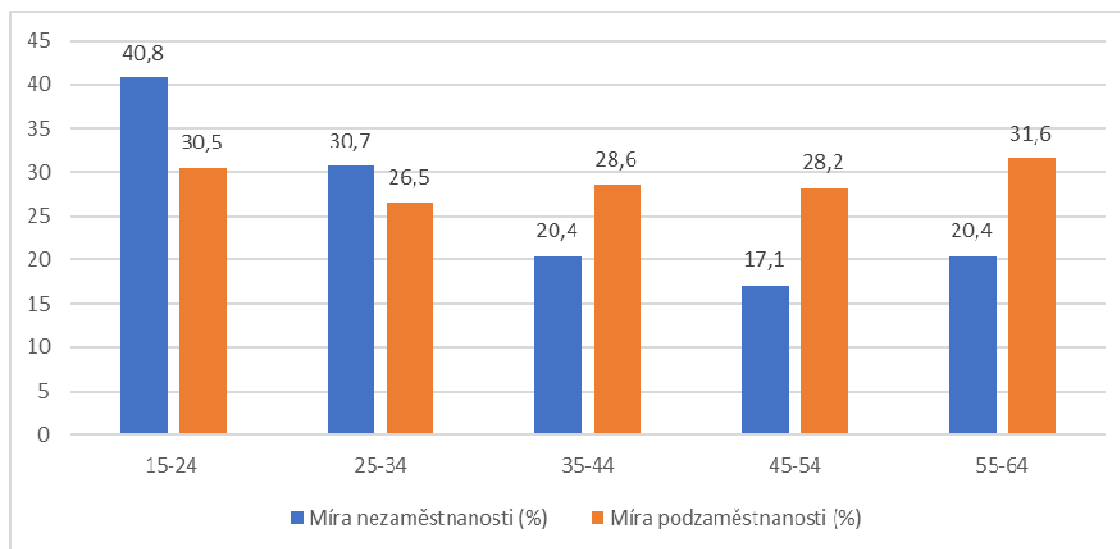
Graf 1: Vývoj nezaměstnanosti a podzaměstnanosti v období 2017–2020

Zdroj: data z NBS, 2020, 18

Z grafu 1 je patrné, že v posledních třech letech lze sledovat konstantní růst nezaměstnanosti, přičemž ve 2. kvartálu 2020 přesáhla 27 %. Problém však představuje také podzaměstnanost, která se v letech 2017 a 2018 udržovala okolo 20 %, nicméně podle posledních dostupných údajů zasáhla více než 28 % pracovní síly.

Graf 2: Míra nezaměstnanosti a podzaměstnanosti dle věkových skupin – 2. kvartál 2020

Zdroj: data z NBS, 2020, 84

Z hlediska věkové struktury nezaměstnanosti a podzaměstnanosti je zřejmé, že nejvíce zasaženou skupinou jsou mladí lidé ve věku 15–24 let, kde míra nezaměstnanosti ve druhém kvartálu 2020 dosáhla 40,8 % a míra podzaměstnanosti 30,5 %. Druhou nejvíce postiženou věkovou skupinou jsou pak osoby ve věku 25–34 let, kde nezaměstnanost dosáhla 30,7 % a podzaměstnanost 26,5 %.

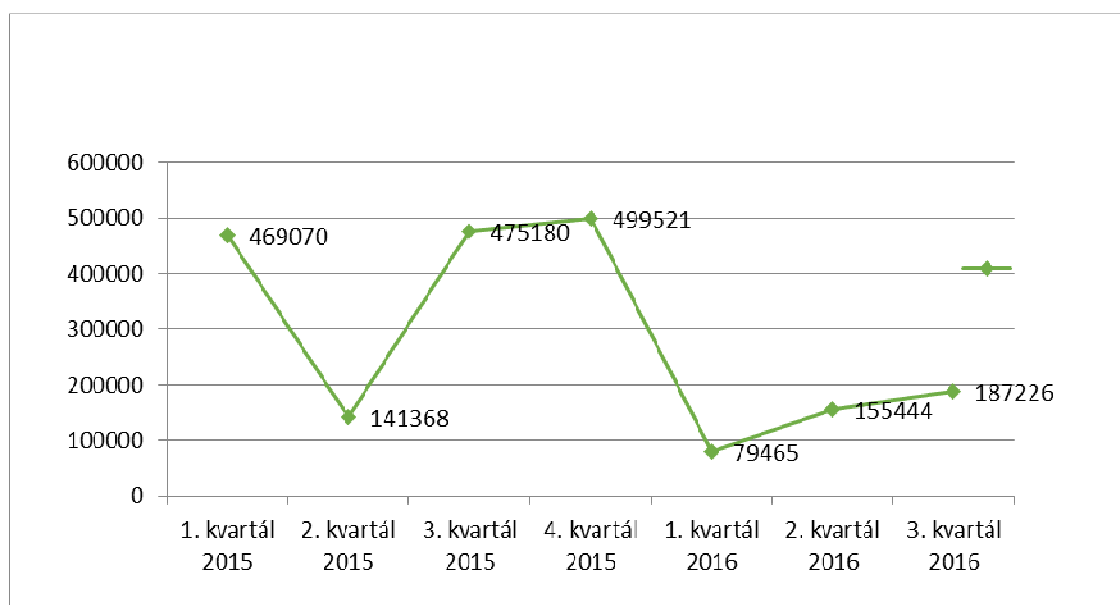
Statistiky nezaměstnanosti reflektují také tradiční regionální dělení Nigérie na „chudý sever a bohatý jih“. Nejvyšší míra nezaměstnanosti a podzaměstnanosti převažuje v severních státech jako Kaduna, Gombe, Adamawa či Kano, zatímco na jihu s výjimkou některých států v regionu delty Nigeru je tradičně nižší (NBS, 2020, 85). Z hlediska dichotomie město-venkov je situace obecně horší na venkově. Míra nezaměstnanosti zde ve druhém kvartálu 2020 dosáhla 28 % a míra podzaměstnanosti 31,5 %, což je dáno zejména sezonním charakterem zemědělských prací na venkově. Ve městech, pro která je typická vysoká koncentrace mladých absolventů hledajících uplatnění především v sektoru služeb, dosáhla míra nezaměstnanosti 25,4 % a míra podzaměstnanosti 23,2 % (NBS, 2020, 5).

8.4 Zdroje nezaměstnanosti

Příčiny tak vysoké míry nezaměstnanosti a podzaměstnanosti jsou přičítány zejména dvěma faktorům. Prvním z nich je nevhodně nastavený vzdělávací systém. Absolventi středních a vysokých škol ve velké většině případů nevyhovují profilu poptávaného soukromým sektorem, přičemž manažeři firem vytykají školství zejména jeho celkovou zastaralost, dlouhodobě snižující úroveň a neprovázanost s praxí (Adesina, 2013, 150). Schopnost studentů založit a úspěšně provozovat vlastní firmu pak omezuje absence podnikatelského vzdělání ve školních osnovách a obecně nízký zájem o technické obory a řemesla (Uwa et al., 2016, 194).

Druhá a mnohem závažnější příčina nezaměstnanosti spočívá v neschopnosti ekonomiky generovat nová pracovní místa pro rychle rostoucí pracovní sílu (Adesina, 2013, 150). Dle zprávy Světové banky o stavu nigerijského hospodářství je nedostatek formálních pracovních míst dokonce největším problémem nigerijské ekonomiky (WB, 2014, 12). To potvrzují i čísla statistického úřadu. Pracovní síla se každoročně rozrůstá v průměru o 2,6 mil. osob (NBS, 2016, 5), jak však ukazuje graf 3, přestože ekonomika má kladnou bilanci ve vytváření pracovních míst, tempo výrazně zaostává za poptávkou neustále expandujícího trhu práce.

Graf 3: Bilance počtu nově vzniklých/zaniklých pracovních míst

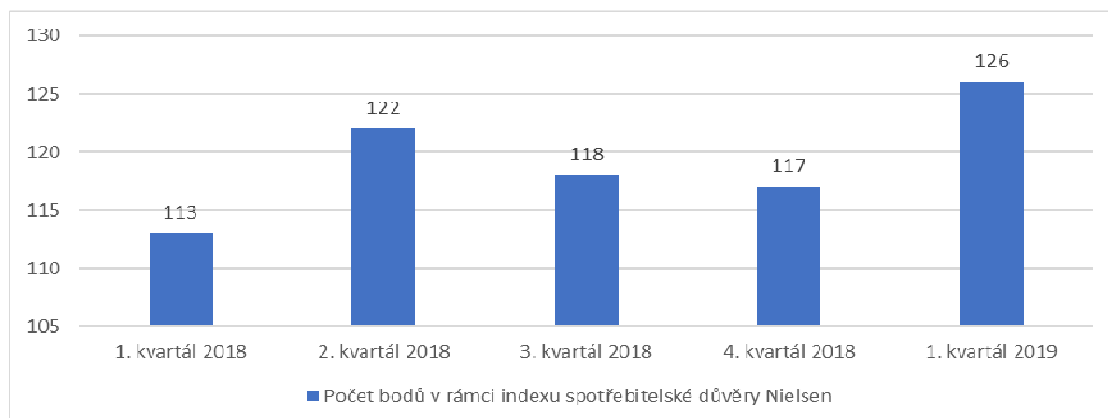
Zdroj: data z NBS, 2016, 4

Problematická je však i struktura tvorby nových míst. Většina nových pracovních míst nevzniká ve formálním sektoru či státní správě, ale v tzv. neformálním sektoru, který zahrnuje drobné živnostníky či podniky s méně než 10 zaměstnanci, jež s minimálními strukturami působí např. v zemědělství, obchodu či drobné výrobě. Jinými slovy obecně v oborech s nízkými mzdami a produktivitou práce. Dle posledních dostupných dat takto vzniklo 77,3 % nových pracovních míst, zatímco formální sektor vygeneroval pouze asi čtvrtinu nových pracovních míst. Veřejný sektor pak dokonce zaznamenal v souvislosti s finančními problémy některých federálních států úbytek počtu pracovních míst (NBS, 2016, 2–3).

8.5 Spotřebitelská důvěra

V současnosti patrně nejrenomovanějším subjektem měřícím spotřebitelskou důvěru v globálním měřítku je americká poradenská společnost *Nielsen*. Svými analýzami pokrývá 66 zemí světa (Nielsen, 2019, 3), přičemž v roce 2014 byla do výzkumu společně s Ghanou a Keňou zařazena i Nigérie. Šetření v těchto subsaharských státech na rozdíl od zbytku světa probíhá prostřednictvím internetu v mobilních telefonech, kdy je osloveno 1600 dobrovolných respondentů, u nichž jsou zjišťována jejich očekávání od trhu práce, situace a plány v oblasti osobních financí (Nielsen, 2017a, 22). Reprezentativnost výzkumu je zajištěna výběrem vhodného vzorku respondentů na základě věku a pohlaví, což poskytuje konzistentní měřítko pro sledování vývoje a změn postojů spotřebitelů v čase (Nielsen, 2021). Z hlediska interpretace závěrů je klíčová hladina 100 bodů, která je určující pro stanovení pozitivního či negativního sentimentu, přičemž za statisticky významný je považován pohyb mezi měřenými obdobími o sedm a více bodů (Nielsen, 2017b, 15).

Graf 4: Vývoj spotřebitelské důvěry – 1. kvartál 2018–1. kvartál 2019

Zdroj: data z Nielsen, 2018a–2019b

V rámci sledovaného období lze sledovat jen velmi mírnou volatilitu v jednotlivých měřeních. Ve všech případech se spotřebitelská důvěra drží stabilně nad hranicí 100 bodů, což značí pozitivní sentiment spotřebitelů. Nárůst spotřebitelské důvěry v druhém kvartálu roku 2018 je spjat se zlepšením makroekonomických ukazatelů, zejména s poklesem spotřebitelských cen (Nielsen, 2018b, 31). Obecně však byl hospodářský růst v roce 2018 utlumený, přičemž inflace se pohybovala okolo 10 %, což odpovídá stagnující, resp. mírně klesající spotřebitelské důvěře v daném období. Zvýšení spotřebitelské důvěry v prvním kvartálu roku 2019 však již naznačuje pravděpodobnost zvýšených výdajů, a tedy i příznivější socioekonomický výhled na nadcházejících 12 měsících. Hlavní obavou spotřebitelů však zůstává jistota pracovních míst v návaznosti na vývoj ekonomiky (Nielsen, 2019b, 29).

9 ETNICKÉ A NÁBOŽENSKÉ NAPĚTÍ

9.1 Úvod

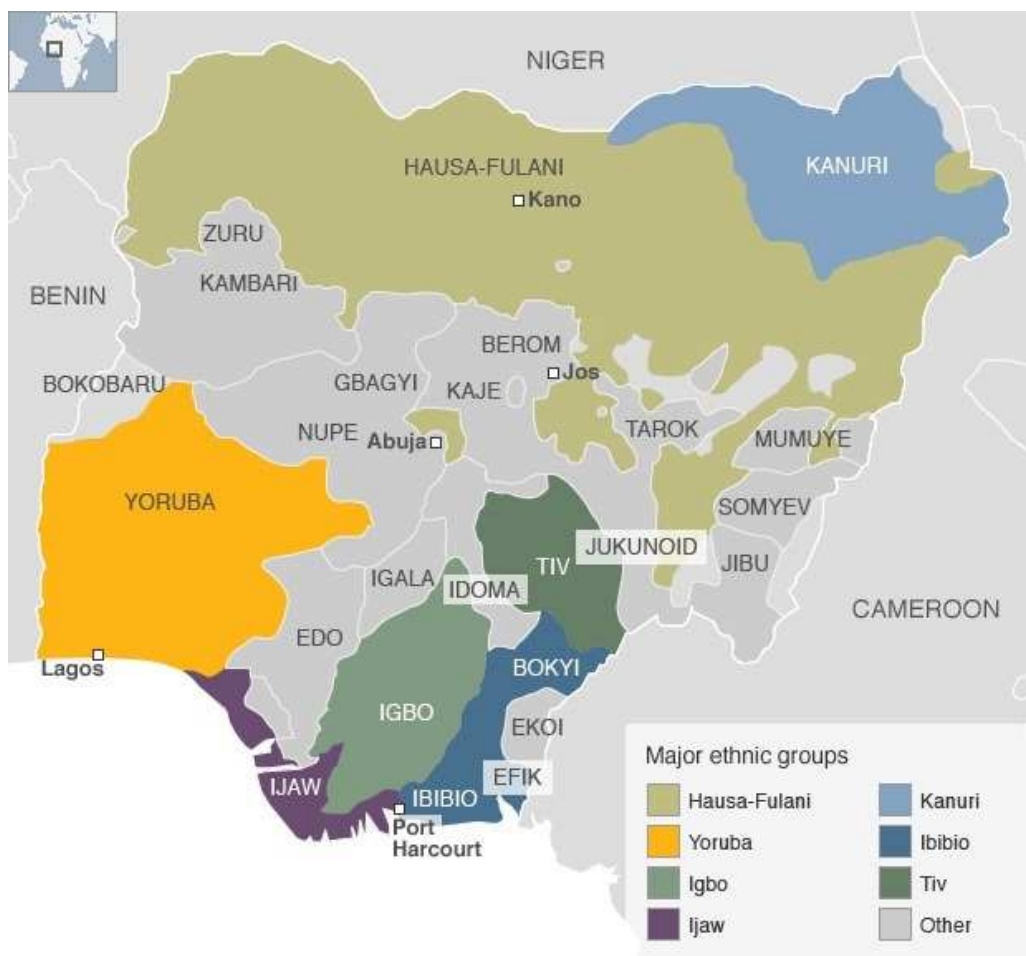
Národnostní a religiózní heterogenita jsou jedny z nejcharakterističtějších rysů Nigérie. V zemi žije přes 250 etnických skupin hovořících více než 500 jazyky, přičemž středem federace, tzv. středním pásem, probíhá kulturní hranice mezi křesťanstvím a islámem. Ačkoli tato diverzita sama o sobě nepředstavuje dostačující podmínku pro přítomnost etnického a náboženského napětí, Nigérie je označována za jeden z nejvíce a nejhlouběji rozdělených států v Africe (Osaghae a Suberu, 2005, 4). S konflikty podél etnické,

náboženské a regionální linie se potýká od svého počátku jako koloniálního státu. Vrcholu dosáhly na konci 60. let 20. století, kdy v zemi vypukla krvavá občanská válka, která stála životy více než jednoho milionu Nigerijců. Od té doby Nigérie ušla dlouhou cestu a přijala celou řadu politik s cílem urovnat a uspořádat vztahy mezi etnickými a náboženskými skupinami v zemi. Tato opatření se významným způsobem zasadila o stabilizaci federace a zabránila rozsáhlému vnitřnímu nepořádku, který rozkolísal mnoho afrických států. Přesto je Nigérie na počátku 20. let 21. století stále sužována etnickými a náboženskými konflikty, které ohrožují rozvoj země a představují významné riziko pro stabilitu a integritu federace.

9.2 Etnická, jazyková a religiózní struktura

Z hlediska národnostní struktury představuje Nigérie multikulturní spletenec, kde spolu pohromadě žijí příslušníci více než 250 etnických skupin navzájem se lišících jazyky, tradicemi i vlastními dějinami. Národnostní strukturu dominují tři nejpočetnější etnické komunity – Hausové a Fulbové (36 %) žijící promíchaně na severu země, Jorubové (15,5 %) obývající jihozápad země a Igbové (15,2 %) koncentrující se na jihovýchodě federace. Dohromady tato etnika tvoří zhruba 67 % populace Nigérie. Mezi další početná etnika se řadí Tivové (2,4 %), Kanurijci (2,4 %), Ibibiové (1,8 %) a Idžové (1,8 %) (CIA, 2021).

Obrázek 3: Hlavní etnické skupiny Nigérie

Zdroj: převzato z PN, 2015, upraveno autorem

Ještě větší míra heterogenity panuje v jazykové struktuře. Na území Nigérie se stále hovoří více než 500 místními jazyky, které spadají do tří jazykových rodin. Většina z nich je součástí nigerokonžské jazykové rodiny, kam patří mimo jiné jorubština, igboština či fulbština. Hauština jakožto nejrozšířenější jazyk na severu Nigérie patří do afroasijské jazykové rodiny a kanurijština silná na severovýchodě země pak spadá mezi nilosaharské jazyky (Eberhard et al., 2017). Angličtina, jediný oficiální jazyk federace, je široce užívaná zejména v úředním styku, vzdělávacím systému a obchodní sféře. Prvním jazykem je pouze pro malou menšinu městské elity, přičemž v některých venkovských oblastech není užívaná vůbec. Pro většinu nigerijské populace tak zůstávají i nadále hlavním komunikačním prostředkem původní jazyky či pidžinizovaná angličtina, zvláště populární v deltě Nigeru (Iruonagbe a Egharevba, 2015, 147).

Mimo národnostní a jazykovou diverzitu je pro Nigérii typická také náboženská pestrost. Odhady hovoří o 53,5 % obyvatel vyznávajících islám, 45,9 % křesťanů a 0,6 %

vyznavačů ostatních, převážně tradičních domorodých náboženství (CIA, 2021). Mezi muslimy převládají sunnité, ovšem přítomna je i rostoucí šíitská minorita. Islám je geograficky rozšířený zejména na severu Nigérie, tedy mezi Hausy/Fulby a Kanurijci. V centrální části země, tzv. středním pásu, pak naráží na křesťanství, které je převažujícím náboženstvím jihu Nigérie. Nejvíce vyznavačů nachází mezi Igby, Idžy a Joruby, ačkoli ti byli v minulosti z menší části islamizováni. Z významných denominací lze jmenovat katolíky, anglikány, baptisty, metodisty, presbyteriány, letniční církve či mormony (BoD, 2013, 3). Nigérie je dle ústavy sekulárním státem, pouze ve dvanácti převážně muslimských státech na severu země je částečně uplatňováno právo šaría (USCIRF, 2020, 27).

9.3 Kořeny etnického a náboženského napětí

Ačkoli prvopočátky některých ze stávajících národnostních a religiálních sporů lze sledovat už v předkoloniálním období, byl to především britský kolonialismus, který připravil půdu pro etnické a náboženské konflikty, se kterými se Nigérie ve své moderní historii potýká (Osaghae a Suberu, 2005). V roce 1914 Britové spojili Protektorát severní Nigérie s Protektorátem jižní Nigérie, přičemž vznikla Kolonie a protektorát Nigérie, předchůdce dnešní Nigerijské federativní republiky. Do jednoho celku byly takto svázány dvě kulturně i socioekonomicky nesourodé entity – hospodářsky zaostalý konzervativní islámský sever a industrializující se progresivní křesťanský jih. Od samotného počátku panovala mezi obyvateli obou regionů značná nedůvěra až rivalita. Seveřané měli obavu z politické a ekonomické dominance ambiciózních jižanů, zvláště pak Igbů a Jorubů, zatímco pro křesťanský jih byla nepřijatelná možnost zavedení islámského práva (Klíma, 2003).

Prioritou Britů však nebylo novou společnost integrovat v jednotný nigerijský národ, ale v první řadě prosazovat své mocenské a ekonomické zájmy. Aby tak mohli úspěšně činit, bylo třeba zabránit vzniku jakékoli sjednocené opozice. V duchu strategie „rozděl a panuj“ využívali odlišností a neshod mezi komunitami, aby zamezovali jejich politickému a sociálnímu spojování (Britannica, 2021). Na lokální úrovni se to projevovalo zřizováním tzv. *Sabon Gari* neboli čtvrtí cizinců, jejichž účelem bylo oddělovat imigranty od místních obyvatel. Tyto čtvrti vznikaly po celé zemi zejména v rozvíjejících se městech, aby separovaly příslušníky severních etnik od jižních národů. Politika segregovaných městských čtvrtí posilovala diskriminaci přistěhovaleckých komunit, což vedlo k četným

konfliktům na etnické, náboženské a regionální bázi a v konečném důsledku bránila integraci skupin v multikulturním městském prostředí (Osaghae a Suberu, 2005, 15).

Hlavní rozdělovací politika Britů však spočívala ve zřízení asymetrického trojoblastního dělení země, když byla Jižní provincie v roce 1939 rozdělena na Západní a Východní oblast, zatímco Severní provincie zůstala administrativní reformou nedotčena (World Statesmen, 2021). Toto uspořádání sice odpovídalo generalizované etnické struktuře země⁸, nicméně již od počátku se ukazovalo jako značně problematické. Severní provincie zahrnovala více než polovinu obyvatel a zaujímala zhruba dvě třetiny plochy země, čímž posilovala obavy národů jihu ohledně snah severanů politicky ovládnout a islamizovat celou zemi. Jednotlivé oblasti politicky ovládla nejpočetnější etnika, která však nejednala s ohledem na státní či národní zájmy, nýbrž sledovala své vlastní politické a ekonomické cíle. Meziskupinová soutěž o zdroje a politickou moc vedla k posilování nedůvěry a polarizaci mezi hlavními národy a současně vyvolávala obavy z nadvlády stovek menšinových etnik v jednotlivých oblastech (Osaghae a Suberu, 2005, 16).

Polarizační účinky trojoblastního členění se v plné síle ukázaly nedlouho po zisku nezávislosti v roce 1960. Kumulující se napětí a konflikty mezi hlavními etnickými komunitami vyvrcholily v roce 1966 sérií vojenských převratů, jež k moci vynesly vojenskou vládu v čele s igboským generálem Ironsim. Jeho úsilí o stabilizaci země se však neseťkalo s pochopením mezi hausko-fulbskými elitami a bylo naopak interpretováno jako igboská snaha o ovládnutí země. Následný vojenský převrat severních důstojníků a pogromy na Igby v Severní oblasti posílily igboský nacionalismus do té míry, že 30. května 1967 byla na území Východní oblasti vyhlášena nezávislá Republika Biafra. V zemi poté vypukla krvavá občanská válka. Po třech letech bojů se federálním silám nakonec podařilo igboské separatisty porazit a nastolit politiku národního usmíření (Osaghae a Suberu, 2005, 17). Období relativního klidu a stability trvalo až do prosince 1980, kdy maitatsinské nepokoje předznamenaly nástup nové vlny etnických a náboženských konfliktů, se kterou se Nigérie potýká dodnes.

9.4 Mechanismy zvládání etnického a náboženského napětí

Dezintegrační vliv trojoblastního členění Nigérie byl zřejmý již v době jeho ustavení. Nigerijští politici od 40. let navrhovali, k nevoli Britů, pružnější modely státního

⁸ V Severní provincii, později oblasti, početně dominovala hausko-fulbská etnická komunita, v Západní Jorubové a ve Východní Igbové.

uspořádání spočívající v dělení země do osmi a více správních jednotek s cílem otupit ostří mezi Igby, Joruby, Hausy/Fulby a zároveň odstranit strach menšinových národů z přehlasování. Byla to však až vojenská vláda plukovníka Gowona, která se odhodlala v předvečer občanské války v roce 1967 rozdělit federaci na 12 států. Následné vojenské vlády vycházely vstříc požadavkům etnických skupin, když federaci postupně členily na další administrativní útvary. V roce 1976 se zvýšil počet států na 19, v roce 1987 na 21, v roce 1991 na 30 a v roce 1996 na stávajících 36 (Klíma, 2003). Multistátní federalismus se stal zásadním, ale nikoli jediným mechanismem nigerijských vlád pro zvládnutí etnické a kulturní diverzity. Rovněž ústava obsahuje důležitá ustanovení za účelem podpory národní jednoty, rovnosti a nediskriminace.

Dle ústavy je povinností státu podporovat pocit sounáležitosti a spoluodpovědnosti mezi občany federace, aby loajalita k národu potlačila dílčí skupinové loajality. V kontextu podpory národní integrace ústava zakazuje diskriminaci na základě místa původu, pohlaví, náboženského vyznání, postavení, etnického nebo jazykového sdružení nebo svazku. Stát musí zajistit svobodnou mobilitu osob, zboží a služeb v rámci federace; plné právo pobytu pro každého občana ve všech částech federace; podporovat manželství mezi osobami různého původu, náboženské, etnické a jazykové příslušnosti; a podporovat vytváření sdružení, která se prolínají napříč etnickými, jazykovými, náboženskými či jinými dílčími bariérami. Ústava naopak zakazuje sdružení či politické strany jejichž název, symbol nebo logo obsahuje etnické nebo náboženské konotace či vyvolává dojem, že činnost sdružení je omezena pouze na část území Nigérie. Obdobně, aby bylo zabráněno zvolení úzce regionálního prezidentského kandidáta, prezident federace musí mimo získání prosté většiny hlasů splnit také kritérium překročení hranice 25 % odevzdaných hlasů alespoň ve dvou třetinách všech států federace (ICFNL, 2021).

Ještě dále ústava zachází v případě tzv. principu federálního charakteru. Jedná se o nástroj politické akomodace, jehož účelem je prostřednictvím kvót zajistit vyvážené zastoupení a sdílení moci, aby zejména ve federální vládě a jejích agenturách nepřevažovaly osoby z několika států nebo z několika etnických či jiných skupin (Ugoh, a Ukpere, 2012, 6775). V tomto smyslu má prezident dle ústavy explicitní povinnost jmenovat alespoň jednoho ministra z řad původních obyvatel každého státu federace (ICFNL, 2021). Princip federálního charakteru je dále uplatňován také v celé řadě dalších institucí na federální, státní i místní úrovni. Musí být zohledněn v personálním složení armády, policejních složek, státních vlád a jejich agentur, úředního aparátů na federální i

státní úrovni či výkonných orgánů politických stran. Institucí, která nastavuje kvóty, monitoruje a vynucuje jejich dodržování je Komise pro federální charakter (FCC, 2018).

9.5 Kolektivní identity a domorodost

Stejně jako v mnoha dalších bývalých afrických koloniích i v Nigérii sehrávají v každodenním životě obyvatel velmi silnou roli kolektivní identity. Navzdory ústavním a strukturálním snahám o posílení národní jednoty a loajality, základní identitu jednotlivce v moderní nigerijské společnosti tvoří příslušnost k rodině, klanu, náboženství či etnické skupině. Koncept občanské společnosti nebo vlasti je pro běžné Nigerijce pouhou abstrakcí, který má význam pouze je-li chápán v kontextu užší komunity (Forest, 2012). Nejčastěji se přitom Nigerijci definují ve vztahu ke své etnicitě, a to jak v konkurenčních, tak nekonkurenčních podmínkách. Pouze na severu země hraje tradičně dominantní roli identita náboženská, tedy příslušnost k islámu (Osaghae a Suberu, 2005, 10).

Všeobecný důraz Nigerijců na vnímání kolektivních identit je utvářen v rodině již od raného věku a dále posilován v rámci větších sociálních celků v systému distribuce výhod a ochrany. V tomto systému pak zásadní roli sehrává přidělování tzv. domorodých certifikátů (Forest, 2012). Domorodý certifikát či osvědčení o původu je oficiálním dokumentem vydávaným státními úřady a místními samosprávami, který dokládá, že osoba je původním obyvatelem či příslušníkem etnické skupiny, která je v daném administrativním celku považována za původní či domorodou. Status domorodce pak s sebou přináší preferenční zacházení prakticky ve všech aspektech každodenního života, jako je participace na politických procesech, přístup k zaměstnání, vzdělání, bydlení či veřejným službám, které ostatním obyvatelům dané jurisdikce, jež jsou implicitně považováni za „osadníky“ či „přistěhovalce“, není přiznáno (IRB, 2017). Význam dichotomie domorodec/přistěhovalec se v menší míře rozvinul ve velkých městech jako Abuja a Lagos, ve zbytku země však osvědčení o původu představuje stěžejní dokument s hlubokým dopadem na životy Nigerijců (Forest, 2012, 41).

Domorodec státu je ústavou definován jako osoba, „jejíž rodiče nebo kterýkoli z jejích prarodičů byl členem domorodé komunity daného státu“ (ICFNL, 2021). V praxi však jediným kritériem pro udělení certifikátu je rozhodnutí příslušného státního úřadu či místní samosprávy, které mají v tomto směru, v souladu s pravidly Komise pro federální charakter, zcela volné ruce (IRB, 2017). Následkem značné diskreční pravomoci úředníků jsou pak certifikáty nezářídka udělovány se záměrem zvýhodnit příslušníky vlastní etnické a

náboženské komunity či selektivně vyloučit nebo naopak mobilizovat další skupiny za účelem politické podpory vládnoucí skupiny (Kwaja, 2011, 4). Členové vyloučených skupin žijící v dané jurisdikci po několik generací tak mohou být zcela legálně považováni za přistěhovalce se všemi důsledky z toho plynoucími (IRB, 2017).

Původně mělo zavedení statusu domorodce sloužit k rozptýlení pochybností menšinových komunit, které se obávaly, že jejich tradiční zvyky a struktury autorit budou převáženy a nahlody expanzí větších etnických a náboženských skupin. Ve skutečnosti vedlo k ustavení diskriminačního systému dvoustupňového občanství, který přispívá k nerovnosti a sociální fragmentaci, motivuje politizaci etnicity, mezikomunitní napětí a stojí v pozadí mnoha lokálních etnických a náboženských střetů. Nejkrvavější z nich od poloviny 90. let periodicky propukají ve státě Plateau mezi křesťanskými etniky Anaguta, Afizere a Berom, a muslimskými Hausy a Fulby. Spor o domorodost však zažehl násilné konflikty také mezi komunitami na severu Nigérie ve státě Kaduna a na ropu bohatém jižním státě Delta (Kwaja, 2011).

9.6 Etnické, náboženské a etnonáboženské napětí

V současné době lze projevy etnického a náboženského napětí v zemi klasifikovat do tří základních kategorií: Náboženské napětí a konflikty, etnonáboženské konflikty, etnické a etnoregionální napětí.

9.6.1 Náboženské napětí a konflikty

Náboženské napětí v Nigérii se týká v první řadě pnutí mezi křesťanstvím a islámem (Osaghae a Suberu, 2005, 11). V posledních letech se dekády trvající rivalita mezi křesťany a muslimy přelévá do soupeření mezi příznivci dvou největších politických stran – převážně severany podporovaného Všepokrokového kongresu (APC) a v jižních státech dominantní Lidové demokratické strany (PDP) (HIIK, 2020, 82). V roce 2015, kdy se o prezidentský post ucházel tehdejší prezident a kandidát PDP Goodluck Jonathan a kandidát APC Muhammadu Buhari bylo ve vzájemných střetech příznivců obou táborů zabito okolo 200 lidí, přičemž násilím bylo zasaženo 22 z 36 států federace (HIIK, 2016, 82–83). V následujících dvou letech byly guvernérské volby a volby do místních samospráv rovněž provázány konflikty příznivců obou stran. Tyto stály život nejméně 150 lidí (HIIK, 2018, 91). K další eskalaci napětí došlo v roce 2019 v souvislosti s všeobecnými volbami, ačkoli

míra násilí již nedosáhla úrovně z roku 2015. To je přičítáno zejména skutečnosti, že oba prezidentští kandidáti byli muslimové ze severních států, což vedlo ke snížení role náboženského sentimentu mezi voliči na převážně islámském severu země (HIIK, 2020, 82).

Napětí mezi křesťanstvím a islámem se však projevuje také v mírnějších formách. Každoročně jsou monitorovány případy, kdy úřady severních států diskriminují křesťany tím, že jim omezují přístup ke vzdělání, zaměstnání, zastoupení ve veřejném sektoru či odmítají jejich žádosti o budování nebo opravu míst pro bohoslužby. Obdobně jsou diskriminováni muslimové v jižních státech (USCIRF, 2016, 109). Nadto rovněž v celé zemi dochází k nábožensky motivovaným útokům namířeným proti kostelům, mešitám či konkrétním osobám, často kněžím (USCIRF, 2020, 27).

Náboženské napětí v Nigérii se však netýká jen dichotomie islámu a křesťanství. Zvláště v muslimských severních státech se projevují aktivity různých skupin a hnutí, které mají velmi často tendenci vystupovat a vymezovat se vůči většinovému proudu sunnitského islámu. V tomto směru zásadní roli sehrává Islámské hnutí Nigérie, největší šíitská organizace v zemi mající okolo 3 milionů členů, brojící proti západnímu vlivu v zemi a usilující o vytvoření šíitského muslimského státu na severu Nigérie. Skupina vznikla v 80. letech v reakci na islámskou revoluci v Iránu, s níž dodnes udržuje úzké styky (USCIRF, 2019, 62). Její vztahy s vládou i většinovými sunnity byly od počátku poznamenány nedůvěrou a občasnými konflikty. Na konci roku 2015 však došlo k výraznému zhoršení vztahů v důsledku tzv. Zarijského masakru (USCIRF, 2016, 107). Členové hnutí zablokovali ve městě Zaria (stát Kaduna) vojenský konvoj doprovázející náčelníka štábu nigerijské armády, přičemž vojáci spustili palbu, při které zahynulo nejméně 347 příslušníků hnutí a téměř 200 jich bylo zatčeno včetně vůdce Šejka Ibrahima Zakzakyho. Veřejné aktivity hnutí byly následně zakázány ve státech Kano, Katsina, Kaduna, Sokoto a Plateau. Navzdory restrikcím však skupina pokračovala v organizování šíitských procesí po celé zemi a zahájila protesty požadující Zakzakyho propuštění (USCIRF, 2017, 52). Násilné střety následovníků hnutí s policií si v letech 2016–2019 každoročně vyžádaly desítky mrtvých a stovky zraněných. Ačkoli organizace byla federální vládou v červenci 2019 postavena mimo zákon (USCIRF, 2020, 27), protestní akce a střety s bezpečnostními složkami pokračovaly i v roce 2020.

Snahy o reformování islámu a vybudování nové státní entity jsou společné také islamistické povstalecké skupině Boko Haram, jež usiluje o vytvoření islámského chalífátu

řídícího se právem šaría. Boko Haram v současnosti představuje největší bezpečnostní hrozbu pro stabilitu země, přičemž skupině je věnována samostatná část v kapitole Vnitřní konflikty.

9.6.2 Etnické a etnoregionální napětí

Etnoregionální štěpení stojí v pozadí dosud nejvážnějšího pokusu ohrožit suverenitu a územní integritu Nigérie. Secese Biafry byla na počátku 70. let sice úspěšně odvrácena, avšak nikoli igboský separatismus. Dodnes jsou stále aktivní hnutí a organizace usilující o nezávislost jihovýchodní části Nigérie⁹. Hnutí za obnovení suverénního státu Biafra (MASSOB) a Původní obyvatelé Biafry představují nejvlivnější z nich, přičemž o sobě dávají vědět zejména organizováním stávek a masových demonstrací, jež se nezdá zvrhávají v násilné akce. V roce 2015 vydalo MASSOB prohlášení, ve kterém žádalo Organizaci spojených národů (OSN), aby uznalo Biafru za suverénní stát (HIIK, 2016, 82). Nigerijská vláda považuje tato hnutí za nelegální organizace a jejich aktivity systematicky potlačuje (HIIK, 2018, 91).

Další zdroj etnoregionálního napětí v zemi představuje konflikt v deltě Nigeru. Spor mezi idžavskými skupinami na straně jedné a nigerijskou vládou a nadnárodními ropnými společnostmi na straně druhé stojí každoročně desítky až stovky životů. Idžavské milice jako *Reformed Niger Delta Avengers* či *the Coalition of Niger Delta Agitators* se prostřednictvím únosů, útoků na ozbrojené složky a zařízení ropných společností dožadují většího podílu ze zisků z těžby ropy a zároveň usilují o vyšší míru autonomie regionu delty Nigeru. Poslední vývoj konfliktu naznačuje snižování bojovnosti milicí, a naopak nárůst organizované kriminality (HIIK, 2020, 82).

Podobně jako Igbové a Idžové, také další etnika mají své nacionalistické organizace, ačkoli bez zjevných územních nároků. *Oodua People's Congress* představuje jorubskou militantní skupinu, která využívá násilí k nápravě vnímané nespravedlnosti vůči Jorubům, *Arewa People's Congress* pak militantní křídlo hausko-fulbské zájmové skupiny *Arewa Consultative Forum* prosazující zájmy severanů (Iruonagbe a Egharevba, 2015, 148).

⁹ V současné době se jedná o státy Abia, Akwa Ibom, Anambra, Bayelsa, Edo, Cross River, Ebonyi, Enugu, Delta, Imo, a Rivers.

9.6.3 Etnonáboženské konflikty

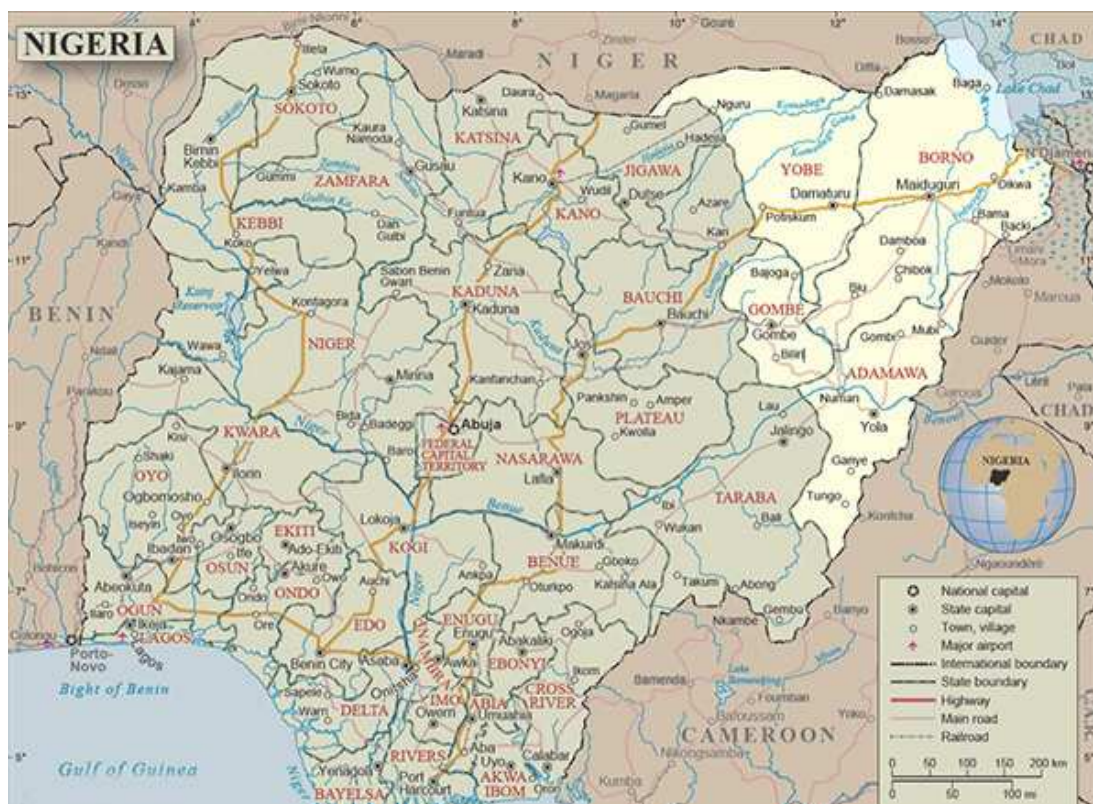
Etnonáboženské konflikty představují specifickou kategorii zahrnující konflikty, které se odehrávají podél etnické i náboženské linie a nelze je tak zařadit ani do jedné z předchozích kategorií. K etnonáboženským střetům dochází nejčastěji v tzv. středním pásu, kde na sebe narážejí kulturní hranice muslimského severu a christianizovaného jihu (Osaghae a Suberu, 2005, 19). V současné době je nejviditelnějším projevem etnonáboženského napětí konflikt mezi pastevci a zemědělci, jež je samostatně rozpracován v následující kapitole Vnitřní konflikty.

10 VNITŘNÍ KONFLIKTY

10.1 Stát vs. Boko Haram – charakteristika konfliktu

Konflikt mezi vládou Nigérie (a potažmo Kamerunu, Čadu a Nigeru) a Boko Haram, představuje patrně největší bezpečnostní krizí, které Nigérie čelí od občanské války v šedesátých letech (Matfess, 2016). Skupina bojuje proti světským a liberálním hodnotám, zejména západnímu vzdělávání a demokratickému systému, přičemž v regionu usiluje o vytvoření islámského kalifátu (HIIK, 2019, 83). Etnicky je většinu členů tvořena Kanurijci, část pak Hausy a Fulby (Forest, 2012, 1). Hlavní zasaženou oblast tvoří severovýchodní státy Borno, Yobe a Adamawa (Falode, 2016). Konflikty se však nevyhnuly ani státům Kogi, Rivers, Edo, Gombe, Bauchi, Plateau, Kano, Niger, Kaduna, Sokoto či hlavnímu městu Abuja.

Obrázek 4: Státy federace nejvíce zasažené konfliktem Boko Haram

Zdroj: převzato z FOI, 2018

Přestože konflikt dosahuje dle Heidelbergského institutu od roku 2011 každoročně nejvyššího stupně intenzity, jeho povaha i rozsah se v čase výrazně proměňují. Za vznik Boko Haram je považován rok 2002, kdy saláfistický klerik Ustaz Muhammad Yusuf založil v Maiduguri náboženskou komunitu nazvanou *Jama'atu Ahlis Sunna Lidda'Awati wal-Jihad*. Její ideologie byla postavena na odmítání západní civilizace, oficiálních autorit i politického zřízení především v severních muslimských státech. Yusuf byl zastáncem aktivního džihádu proti nevěřícím a ve svých kázáních nabádal ke striktnímu dodržování práva šaría, přičemž nigerijské muslimy kritizoval za vlažný přístup k víře (Forest, 2012, 62–63).

První násilný čin sekta spáchala v prosinci 2003, když přepadla a obsadila policejní stanice ve městech Kanamma a Geidam ve státě Yobe a odcizila množství zbraní (MMO, 2018). Při odvetných akcích bezpečnostních složek byla zastřelena většina z přibližně sedmdesátičlenné skupiny. Yusuf se zbytkem přeživších však Boko Haram dokázal poměrně rychle stabilizovat a sekta se následujících několik let v tichosti rozvíjela mimo zorné pole úřadů (Walker, 2012, 3). Přelom přišel v polovině roku 2009. Poté, co bylo sedmáct členů Boko Haram postřeleno v potyčce s policií, sekta zahájila útoky na

policejní stanice, budovy úřadů a náboženských institucí ve státech Bauchi, Borno, Yobe, Kano a Gombe. Pětidenní násilí stálo životy více než 800 lidí z řad Boko Haram, armády, policie i civilistů. Zabit byl také vůdce sekty Yusuf, údajně při pokusu o útěk (Forest, 2012, 64). Předpoklad, že odstraněním hlavy zanikne organizace jako celek, se však nenaplnil. Do čela Boko Haram se v roce 2010 postavil Abubakar Shekau a konflikt vstoupil do své násilnější fáze (Falode, 2016).

Do roku 2010 neměla organizace žádnou zřejmou strategii. Její členové pro své přepadové útoky využívali převážně jednoduchých a improvizovaných zbraní jako jsou luky, mačety, lovecké pušky či zápalné láhve. S nástupem nového vůdce však došlo ke změnám jak ve zbraňové výbavě Boko Haram, tak v jejích bojových taktikách a metodách. Boko Haram do svého arzenálu nově zahrnuje automatické zbraně, granáty, raketomety i těžkou vojenskou techniku. Od prosince 2010 začala páchat také bombové útoky na veřejných místech cílené většinou na kostely, obchody, tržiště a státní instituce (Falode, 2016). V polovině roku 2011 pak provedla první sebevražedné atentáty. V červnu byl namířen proti policejnímu ředitelství v Abuji, v srpnu pak proti budově OSN rovněž v hlavním městě. (Forest, 2012, 137–138).

Využití sofistikovanějších metod vedlo k nárůstu počtu obětí. S přetrvávající neschopností efektivně potlačovat povstalce rostla rovněž drzost a odvážnost jejich útoků. Mimo užívání teroristických metod se těžce vyzbrojení členové Boko Haram stále častěji pouštěli do otevřené konfrontace s bezpečnostními složkami a konflikt začal v mnoha ohledech připomínat spíše konvenční válku (Falode, 2016). Poté, co se povstalcům podařilo získat kontrolu nad několika městy a oblastmi ve státech Borno, Yobe a Adamawa, prezident Jonathan v květnu 2013 vyhlásil v těchto státech výjimečný stav (HIIK, 2014, 59). V letech 2014 a 2015 se pak konflikt dostal do své nejnásilnější fáze. Jestliže v roce 2013 si konflikt vyžádal přes 1500 mrtvých, v roce 2014 už to bylo nejméně 10 tis. obětí a v roce 2015 více než 12 tis. obětí (HIIK, 2016, 83). Rok 2014 je přitom považován za dosavadní vrchol moci Boko Haram. Povstalcům se podařilo ve státech Borno, Yobe a Adamawa dočasně zabrat a kontrolovat teritorium o rozloze 50 000 km², na jehož území byl vyhlášen kalifát (EASO, 2018, 32). Následná protiofenzíva bezpečnostních složek vedená v průběhu roku 2015 však dokázala získat většinu území zpět a v lednu 2016 byla skupina Boko Haram zatlačena do oblastí lesa Sambisa ve státě Borno (Falode, 2016).

Následkem úspěšné vojenské ofenzivy v letech 2015 a 2016 došlo ke změně strategie Boko Haram. Opustila taktiku dobývání a kontroly území a vrátila se k partyzánským a teroristickým metodám boje (SBM, 2017). Ty zahrnovaly zejména sebevražedné bombové útoky na civilní i vojenské cíle, únosy a přepadové útoky na vojenské základny, menší města a odlehlé vesnice. Rovněž počet obětí konfliktu v tomto období klesl z přibližně 3 tis. v roce 2016 na 2 tis. v roce 2018 (HIIK, 2019, 83).

V roce 2019 však došlo k opětovné eskalaci násilí. Pod tlakem útoků Boko Haram se armáda nuceně stáhla z rurálních oblastí států Borno a Yobe, aby posílila zabezpečení strategicky důležitých center. Povstalci následně využili nepřítomnosti vojenských jednotek v periferních oblastech a získali kontrolu nad rozsáhlým územím na severu státu Borno a na ostrovech Čadského jezera. Zvýšená aktivita Boko Haram se projevil také ve vyšším počtu obětí, které v roce 2019 stouply na 2 400. Humanitární situace ve státech zasažených konfliktem tak zůstává i nadále vážná. Podle *World Food Programme* přibližně 7,7 mil. obyvatel v regionu potřebuje humanitární pomoc, z nichž 1,5 mil. obyvatel postrádá následkem zničené infrastruktury přístup k pitné vodě (HIIK, 2020, 84). Celkově si konflikt od roku 2009 vyžádal nejméně 37 000 mrtvých a 2 miliony nuceně vysídlených (USCIRF, 2019, 61). V roce 2016 odhadla Světové banka rozsah škod v důsledku povstání na 9 mld. USD (Matfess, 2017). Jen ve státě Borno, epicentru konfliktu, jsou celkové škody na majetku způsobené konfliktem s Boko Haram v letech 2009–2017 odhadovány na 5,2 mld. USD (Gaffey, 2017).

10.2 Faktory v pozadí konfliktu

Od samotného počátku povstání, Boko Haram prokázala pozoruhodnou odolnost a schopnost adaptace. Zvláště v letech 2003, 2009 a 2015–2016 skupina utrpěla následkem zásahů bezpečnostních složek značné lidské a materiální ztráty, přesto však se dokázala stabilizovat, obnovit a účinně adaptovat na nové podmínky. Tato životaschopnost až zdánlivá nezdolnost pramení nejen z jejich bojových schopností, ale významně se na ní podílí také celá řada dalších faktorů.

Není náhoda, že nejhorší formy politického násilí vznikají v ekonomicky nejchudších a nejzaostalejších regionech, kde současně panuje nejvyšší míra nedůvěry ve státní instituce a dlouhodobá nespokojenost s politikou státu. Boko Haram vznikla a primárně působí na severovýchodu Nigérie, tedy v oblasti, která se tradičně vyznačuje vysokou mírou nezaměstnanosti, chudoby a nízkými příjmy a gramotností. Takové podmínky vytvářejí

živnou půdu pro extremistické hnutí například tím, že usnadňují přístup na černý trh či napomáhají rekrutování mládeže, která se potýká s nedostatkem pracovních příležitostí a možností seberealizace (Forest, 2012). Zároveň povstalcům umožňují prostřednictvím poskytování veřejných služeb jako je zdravotnictví či policejní dohled nahradit roli státu a získat podporu mezi místními obyvateli (Crisis Group, 2019).

Boko Haram však není reakcí pouze na neutěšené sociální a ekonomické podmínky. Kořeny náboženského povstání na severu země sahají až k počátku 20. století, kdy zde začal slábnout vliv islámu v důsledku úpadku Sokotského kalifátu a narůstat vliv sekulárních autorit spojený zejména se vznikem nezávislého nigerijského státu. Pocit rostoucí duchovní a náboženské nejistoty vedl k aktivizaci konzervativních islámských hnutí, které neuznávaly legitimitu nigerijského státu a volaly po zavedení práva šaría jako prostředku ke zvýšení morálky a veřejného pořádku. Aktivita radikálních imámů jako byl *Mallam Yakubu, Yakubu Yahaya* či na přelomu 70. a 80. let působící sekta *Maitatsine* našly svého času odezvu u části muslimské obce a staly se ideologickým předobrazem Boko Haram (Forest, 2012).

Avšak na rozdíl od svých předchůdců, z Boko Haram se stala zavedená mezinárodní povstalecká skupina s globálními vazbami na další džihádistické organizace. Ještě v nedávné minulosti hrála významnou roli zejména podpora ze strany Al-Káidy, Aš-Šabáb či Al-Káidy islámského Maghrebu, které nigerijským povstalcům pomáhaly se zajištěním finančních prostředků, vybavení, lidských zdrojů a know-how. To se viditelně projevilo zejména po roce 2010, kdy Boko Haram do svého arzenálu zahrnula sofistikovanější zbraně i bojové taktiky a rovněž zlepšila práci se sociálními sítěmi a internetem (Falode, 2016). V roce 2015 Abubakar Shekau přísahal věrnost Islámskému státu a Boko Haram se stala jeho největší a nejaktivnější frakcí – tzv. Západoafrickou provincií. Spolupráce je od počátku založena zejména na zveřejňování propagandistických mediálních výstupů pod vlajkou Islámského státu výměnou za poskytování strategického a taktického poradenství centrální organizací (Zenn, 2019, 98).

Z finančního hlediska je spojení Boko Haram se zahraničními organizacemi pouze minimální. Finance v současnosti získává převážně z místních zdrojů a trestné činnosti. Od počátku roku 2013 její členové unášejí cizince a bohaté Nigerijce. Odhaduje se, že skupina inkasuje přibližně 1 milion USD za propuštění unesené osoby. Další finance získává prostřednictvím bankovních loupeží, „výpalného“ od místních politiků a zahraničních darů. Existuje podezření, že Boko Haram získává finanční prostředky rovněž od místních

náboženských sympatizantů a jednotlivců, kteří se staví proti nigerijské vládě (CEP, 2021). Další zdroj představuje výběr daní na ovládaných územích, čímž generuje příjem odhadem 2 mil. USD měsíčně (HIIK, 2020, 84).

Patrně nejdůležitější faktor, který v současnosti brání definitivní porážce Boko Haram leží na straně nigerijské vlády, potažmo armády. Následkem korupce a špatného řízení vláda selhává při budování udržitelné bezpečnostní architektury v zasaženém regionu. Do konfliktu nasazené bezpečnostní složky nemají dostatečný výcvik ani vybavení a potýkají se s nedostatkem lidských zdrojů, přičemž drtivá většina úkolů leží na bedrech armády (Matfess, 2016). Ta je tak nucena vedle své ortodoxní bojové úlohy rovněž dohlížet na rozsáhlé plochy osvobozených oblastí, tedy vykonávat činnosti tradičně spadající do gesce zpravodajských služeb a policejních orgánů. S tím souvisí také změna vojenské strategie. Armáda se vrátila k defenzivnějšímu stylu boje, který nápadně připomíná nepřiliš efektivní přístup z let 2010–2014. Výsledkem je stav, kdy oblasti, které armáda v nedávné minulosti osvobodila, byly buď ponechány bez vládní kontroly, nebo se z nich armáda v současnosti stahuje (SBM, 2017).

V neposlední řadě došlo také ke zhoršení spolupráce a koordinace mezi zeměmi zapojenými do konfliktu – Nigérii, Kamerunem, Nigerem a Čadskou republikou, což byl aspekt, který hrál zásadní roli v úspěšné protiofenzivě vládních vojsk v letech 2015–2016. Rovněž se zhoršily vztahy mezi nigerijskými bezpečnostními složkami a *Civilian Joint Task Force*, dobrovolnickou skupinou bojující proti Boko Haram, jejíž znalosti místního prostředí se ukázaly být neocenitelnou zpravodajskou základnou (SBM, 2017).

10.3 Pasterci vs. zemědělci – charakteristika konfliktu

Násilný konflikt mezi kočovnými pastevci na straně jedné a usedlými zemědělskými komunitami na straně druhé v současnosti představuje po povstání Boko Haram patrně největší přímé ohrožení stability země. Hlavním předmětem sporu jsou pozemky, které si pastevci nárokují jako pastviny a trasy pro přechod svých stád, zatímco zemědělci se odvolávají na právo užívat tato území jako půdu svých předků (HIIK, 2019, 82). Epicentrem konfliktu jsou rurální oblasti tzv. středního pásu, které zahrnují zejména státy Benue, Taraba, Kaduna, Nasarawa a Plateau, avšak v posledních letech lze pozorovat jeho šíření na jih především do států Ekiti, Enugu, Ondo, Rivers, Anambra a Abia (HIIK, 2017, 79). Celkově bylo konfliktem zasaženo nejméně 22 z 36 států Nigérie (Crisis Group, 2017).

Obrázek 5: Státy nejvíce zasažené konfliktem mezi pastevcí a farmáři

Zdroj: Převzato z Crisis Group, 2017

Spory mezi oběma skupinami lze datovat od počátku 20. století, když pastevcí začali se svými stády ve větší míře migrovat na jih (Crisis Group, 2017). Do současné podoby však konflikt začal eskalovat až v polovině roku 2009, kdy byl v konfrontaci mezi pastevcí a zemědělci zabit rolník, přičemž o dvanáct dnů později pastevcí podnikli nájezd na vesnici a zabili dalších 32 farmářů (HIIK, 2010, 35). Od roku 2012 se konflikt dle Heidelbergského institutu nachází každoročně na nejvyšším stupni násilí, tedy na úrovni války. Obvyklý scénář útoků vypadá tak, že skupina pastevců vyzbrojena automatickými puškami a mačetami z několika směrů zaútočí na obyvatele zemědělské vesnice, vyrabuje majetek a zapálí domy a farmy. V reakci na násilí pak velká část místních komunit vytváří skupiny domobrany, které sklouzávají k odvetným útokům a koloběh násilí dále prohlubují (HIIK, 2016, 81).

Ztráty na životech a materiální škody v důsledku konfliktu jsou značné. Dle organizace *Crisis Group* v letech 2011–2016 počet obětí každoročně přesáhl v průměru 2000 osob, přičemž v některých letech byly vyšší než počet obětí povstání Boko Haram (Crisis Group, 2017). Nedávný vzestup násilí mezi lednem a červnem 2018 měl na svědomí nejméně 1300 obětí (Crisis Group, 2018). Počty vysídlených osob dosahují ročně řádově desítky až

stovky tisíc obyvatel. V letech 2014 a 2015 bylo v důsledku násilí ročně vysídleno okolo 300 tis. obyvatel (HIIK, 2015, 71 a HIIK, 2016, 82).

Materiální ztráty a ekonomické dopady jsou rovněž významné. Dle studie britské humanitární organizace *Mercy Corps*, federální vláda v důsledku konfliktu každoročně ztrácí 14 mld. USD, přičemž konfliktem zasažené státy Benue, Kaduna, Nasarawa a Plateau každoročně přichází v průměru o 47 % svých potenciálních daňových příjmů (*Mercy Corps*, 2015). Zasaženo je zejména zemědělství. Odhady naznačují, že ve státech Benue, Nasarawa a Taraba klesla v roce 2018 produkce potravin mezi 33 a 65 %, což vedlo na celostátní úrovni ke zvýšení již tak vysokých cen potravin, ohrožení zemědělských podniků a prohloubení venkovské chudoby v oblasti středního pásu (*Crisis Group*, 2018). Odhaduje se, že v případě výrazného utlumení konfliktu by příjmy násilím zasažených domácností vzrostly až o 210 % (*Mercy Corps*, 2015).

Ačkoli jádrem sváru je v první řadě boj o zdroje, konflikt má také etnickou a náboženskou rovinu, jež jej dále zesiluje a výrazně zvyšuje jeho destabilizační potenciál. Pasterci jsou z drtivé většiny fulbského původu a tedy muslimové, zatímco farmáři náleží převážně ke křesťanským etnikům Berom a Tiv (HIIK, 2018, 90). Přítomnost konfliktu v centrálních a jižních státech zhoršuje již tak křehké vztahy mezi hlavními regionálními, náboženskými a etnickými skupinami v zemi. Většina křesťanských komunit se staví odmítavě vůči přílivu převážně muslimských pasterců a vnímá je jako islamizační sílu. Pasterci naopak hovoří o koordinovaných etnických čistkách a protifulbském spiknutí zbytku země. Dochází tak k vytváření a šíření různých konspiračních teorií, jež svými veřejnými výroky dále přiživují někteří náboženští a komunitní vůdci, kteří zároveň hovoří o válce či násilné odvetě jako jediném možném řešení konfliktu. V tomto kontextu situaci příliš nenapomáhá ani fakt, že samotný prezident Nigérie Buhari je Fulbem a současně patronem přední pastervecké zájmové skupiny *Miyetti Allah Cattle Breeders Association of Nigeria* (MACBAN) (*Crisis Group*, 2017).

10.4 Faktory v pozadí konfliktu

Spory o využívání půdy, vodních zdrojů a tradičních pasterveckých tras, krádeže hospodářských zvířat či ničení úrody jsou problémy, které bezprostředně vyvolávají srážky mezi pasterci a farmáři. Kontext a kořeny konfliktu jsou však hlubší.

Spouštěčem a současně klíčovým faktorem stojícím v pozadí celého konfliktu jsou klimatické a environmentální změny. Série such na počátku 20. století a postupující

desertifikace degradující pastviny a vodní zdroje v sahelském pásmu Nigérie přinutily kočovné pastevece k postupnému přesouvání svých stád ze severu země do centrálních a jižních oblastí Nigérie. Zvláště v posledních dvou dekadách vedlo zmenšování ploch pastvin na severu k zesílení migrace pastevců do centrálních a jižních států, což výrazně přispělo k nárůstu četnosti a intenzity konfliktů s místními zemědělskými komunitami (Crisis Group, 2017).

Vztahy mezi oběma stranami však nebyly vždy jen nepřátelské. Zpočátku žili farmáři a pastevcí v jisté symbióze, kdy dobytek pastevců zúrodnoval půdu zemědělců výměnou za pastvu. Dohody či spory byly řešeny na úrovni náčelníků či komunitních vůdců. Ti, kteří se vzepřeli rozhodnutí tradičních autorit, byli předáni místním orgánům. Tento fungující systém se však v průběhu 70. let minulého století začal rozpadat, když řešení sporů převzala federální policie a soudy. Zkorumpovanost a liknavost těchto institucí vedly ke ztrátě důvěry znesvářených stran v jejich schopnost řešit spory a začaly brát spravedlnost do vlastních rukou. Absence účinných mechanismů mediace sporů a udržování dialogu jsou tak v současnosti dalším faktorem, kterým přispívá k zesilování konfliktu (Crisis Group, 2017).

Patrně nejdůležitějším faktorem stojícím v pozadí konfliktu je nedostatek ploch vyhrazených pro pastvu dobytka. V roce 1965 bylo zákonem ustaveno 417 pasteveckých rezervací. 113 z nich bylo formálně vyhlášeno či vytyčeno, ovšem bez legislativní opory, která by zaručovala jejich způsob využití či zabraňovala rušení držby. Většina tak postupně podlehla tlaku růstu sídel a populace, soukromým komerčním zájmům včetně těch zemědělských či budování veřejné infrastruktury. V podmínkách sílící soutěže o půdu a vodní zdroje je tak pro pastevece stále složitější hledat vhodné plochy pro pastvu dobytka bez toho, aby se dostali do konfliktu se zemědělci (Daily Trust, 2018).

Povstalecká kampaň Boko Haram na severovýchodě společně s venkovským banditstvím v severocentrální a severozápadní zóně jsou dalším klíčovým faktorem, který tlačí pastevece na jih a přispívá tak k eskalaci konfliktu. Povstání Boko Haram v zasažených oblastech prakticky likviduje veškeré podnikatelské aktivity a živnosti. Pasterectví není výjimkou. V důsledku povstání Boko Haram ztratili členové asociace MACBAN jen ve státě Borno údajně již více než milion kusů dobytka. Méně známou bezpečnostní hrozbou je banditství a krádeže dobytka. Bandité útočí na pastevece zejména v periferních oblastech mimo dosah bezpečnostních složek. V roce 2013 bylo takto bandity v severocentrální zóně odcizeno okolo 65 tis. kusů dobytka a zabito okolo 3 tis. pastevců. Kritickou bezpečnostní

situaci navíc umocňuje vysoká proliferace nelegálních zbraní v oblasti. Ty pocházejí z různých zdrojů. Některé mají místní původ, jiné pocházejí z černých trhů v západní a střední Africe či Libyi. Disponují jimi pastevcí, povstalci Boko Haram, zloději dobytka i skupiny domobrany zemědělských komunit. Bez ohledu na motivaci a ospravedlnění, rostoucí prevalence zbraní navyšuje lidské ztráty celého konfliktu (Crisis Group, 2017).

11 ROLE ARMÁDY V POLITICE

11.1 Úvod

Nigerijská armáda je v současné době podřízena zákonodárné i výkonné moci státu a stejně jako v dalších demokratických zemích plní apolitické úlohy, jež jí jsou vymezeny ústavou. Již z krátkého pohledu do minulosti je však zřejmé, že se nejedná o zcela běžný stav. Moderní dějiny Nigérie jsou stále především historií vojenských vlád a palácových převratů. Do politiky armáda zasáhla již necelých šest let po zisku nezávislosti v roce 1966 a mimo krátké pokusy o ustavení demokracie byla země po další tři dekády ovládána vojenskými diktátory.

Civilní demokratický režim se v Nigérii etabloval až v roce 1999 s administrativou prezidenta Olusegun Obasanja. Snahy o konsolidaci demokracie a demilitarizaci politiky však začaly záhy komplikovat pozůstatky dlouhých let vojenských vlád. Se změnou režimu mnoho důstojníků odložilo uniformu a obsadilo klíčová místa v politice, businessu i neziskovém sektoru. Vojenský duch starého režimu se přenesl do formující se demokracie a vedl k militarizaci politické kultury, což se po roce 1999 nejednou projevilo i v praktické politice. Armáda jako taková však již do politiky nezasáhla. Hlavní měrou se o to zasadila první demokraticky zvolená vláda, jíž se podařilo zahájit reformu bezpečnostního sektoru spočívající v depolitizaci armády, její profesionalizaci a postupném upevňování civilního dohledu nad ní. Následné vlády prezidentů Umaru Musa Yar'Adua, Goodluck Jonathana a Muhammada Buhariho pokračovaly v tomto trendu a armáda se stala součástí demokratického zřízení Nigérie.

11.2 Vojenské režimy a přechod k civilní vládě

Když v roce 1960 získala Nigérie nezávislost, lidé věřili, že s odchodem Britů vstupují do nové éry, která zemi přinese blahobyt a prosperitu. Bezprecedentní svobody měl zaručit systém parlamentní demokracie, bohatství pak šestiletý plán rozvoje hospodářství. Konflikty a rostoucí napětí na politické scéně však počáteční optimismus velmi záhy utlumily (Klíma, 2003). Systém politických stran uspořádaný na etnické bázi vedl k partikularismu největších nigerijských národů, což výrazně oslabovalo vnitřní stabilitu federace. Mocenské soupeření mezi Hausy/Fulby, Joruby a Igby nakonec přerostlo ve vážnou politickou a společenskou krizi. Zhroucení veřejného pořádku v Západní oblasti, které následovalo po zmanipulovaných volbách v říjnu 1965 už pak bylo jen pomyslnou poslední kapkou. V lednu 1966 skupina důstojníků svrhla federální vládu a armáda převzala moc v zemi (Britannica, 2021).

Do čela vojenské vlády se postavil generálmajor Ironsi. Jeho snaha o centralizaci moci však byla interpretována jako igboský pokus o ovládnutí země a v červenci 1966 byl severními důstojníky odstraněn (Klíma, 2003). Na jeho místo byl dosazen podplukovník Yakubu Gowon, jež byl postaven před nelehký úkol. V zemi docházelo k masakrům mezi Igby a Hausy a federaci hrozil rozpad podél etnické linie. Situace eskalovala, když byla v květnu 1967 na území Východní oblasti vyhlášena Republika Biafra. V zemi vypukla krvavá občanská válka, kterou ukončila až kapitulace separatistů v lednu 1970. Po válce Gowon deklaroval, že v roce 1974 předá moc civilistům. Svůj slib však nedodržel a v roce 1975 byl od moci odstaven generálem Murtalou Muhammedem (Britannica, 2021). Ten zahájil reorganizaci armády, debyrokratizaci státní správy a postupnou demilitarizaci režimu. Muhammedova vláda však netrvala ani rok, když byl na cestě do kasáren zastřelen příslušníkem opoziční vojenské kliky. Jeho záměr přivést zemi k civilnímu režimu v roce 1979 tak dokončil až jeho nástupce generál Olusegun Obasanjo. Pod jeho taktovkou byla vytvořena nová ústava, zformovány politické strany a zorganizovány demokratické volby (Klíma, 2003).

Režim druhé republiky však fungující demokracii připomínal jen vzdáleně. Politické elity zneužívaly veřejné prostředky, v zemi se rozmáhala korupce, cenzura médií a docházelo k volebním podvodům, které zemi směřovaly k vládě jedné strany. 31. 12. 1983 armáda využila příležitost a opět převzala vládu nad federací. V novoročním projevu generál Muhammadu Buhari odsoudil korupci, nedemokratičnost a nedisciplinovanost

civilního režimu, aby vzápětí nastolil velmi tvrdou vojenskou diktaturu. V roce 1985 byl však v nekrvavém převratu sesazen a nahrazen umírněnějším generálem Ibrahimem Babangidou (Klíma, 2003).

Záhy po svém nástupu Babangida přislíbil brzké předání moci civilistům. V roce 1989 byla vypracována nová ústava, v roce 1992 organizovány volby do Národního shromáždění a celý proces měl vrcholit prezidentskými volbami o rok později. V nich však neočekávaně triumfoval armádou nefavorizovaný kandidát Moshood Abiola, což vojenské elity znejistilo natolik, že výsledek voleb neuznaly. Povolební fraška nakonec Babangidu přinutila k rezignaci a v čele Nigérie jej nahradil generál Sani Abacha. Pronásledování opozice, porušování lidských práv, rozkrádání veřejných prostředků a zneužívání pravomocí byly charakteristické znaky jeho vlády. V červnu 1998 však náhle zemřel a jeho místo zaujal generál Abdulsalam Abubakar. Pod tlakem mezinárodního společenství i domácích nálad Abubakar přislíbil rychlý přechod k civilní vládě. Amnestoval politické vězně, ukončil obtěžování politických oponentů, byla vypracována nová ústava a vyhlášeny všeobecné volby. Vítěz voleb, bývalý generál Olusegun Obasanjo, byl 29. května 1999 jmenován prezidentem federace a po patnácti letech vojenských vlád v zemi opět zavládli civilisté (Britannica, 2021).

Změna režimu však neznamena eliminaci vojenského vlivu. Mnoho aktivně sloužících důstojníků sundalo uniformu a vstoupilo do politiky. Prezident Obasanjo předsedal vládě, v níž bývalí vojenští představitelé sloužili na pozici ministra obrany, poradce pro národní bezpečnost, ředitele státní bezpečnosti či velitele prezidentské ochranky. Rovněž zastávali posty státních guvernérů, obsadili vysoké pozice v politických stranách, Národním shromáždění, jakož i v některých legislativních výborech (Alaga a Akum, 2013, 227). I v současnosti hrají tito tzv. *military boys* důležitou roli v politickém, ekonomickém a společenském životě země. Současný prezident Nigérie Muhammadu Buhari byl vojenským vůdcem země v první polovině 80. let. Bývalí důstojníci stojí například za financováním prestižních soukromých škol a univerzit, jsou členy v představenstvech největších nigerijských firem (George et al., 2012, 197) a předsedají celé řadě etnoregionálních sdružení, jako je například *Arewa Consultative Forum*, *Ohaeneze Ndigbo* či *Afenifere* (Alaga a Akum, 2013, 227). Není rovněž tajemstvím, že zakládají své vlastní sítě s cílem ovlivňovat politiku na všech úrovních státní správy a lobovat za své kandidáty do veřejných funkcí (BTI, 2020, 8).

Spolu s prominenty starého režimu čtvrtá republika absorbovala rovněž část jeho politické kultury. Tři dekády vojenských vlád prostoupily myšlením Nigerijců natolik, že již takřka zapomněli, proč je důležité o věcech jednat a nikoli je přikazovat. Politická kultura disciplíny, nařizování a poslušnosti udržovaná vojenskými vládami podkopala demokratické myšlení a byla osvojena i politiky civilního režimu. Svým přístupem i rétorikou nejednou připomněli chování vojenských diktátorů, když bezskrupulózně obcházeli ústavu, pohrdali principy dělby moci, ignorovali soudní příkazy, zstrašovali opozici, uzavírali média, zatýkali novináře, tolerovali porušování lidských práv a na místo dialogu a jednání upřednostňovali sílu (Frank a Ukpere, 2012, 285).

V praxi se tato militarizovaná politická kultura projevila ihned po nástupu Obasanja do prezidentského úřadu v roce 1999. Na jeho rozkaz byly armádou ještě téhož roku zmasakrovány tisíce civilistů ve městě Odi ve státě Bayelsa, kteří byli viněni za zabití dvanácti policistů (Frank a Ukpere, 2012, 289). Obdobně v roce 2001 armádní jednotky zabily více než sto civilistů z okolí vesnice Zaki-biam ve státě Benue, kde byly nalezeny zmračená těla devatenácti vojáků (Human Rights Watch, 2001). Parlament byl zcela lhostejný vůči těmto krvavým událostem a v souladu vojenskou mentalitou si nedovolil zpochybnit ani vyšetřit takové jednání (Frank a Ukpere, 2012, 289). Když byla v roce 2006 živě vysílána diskuze o možném třetím mandátu prezidenta Obasanja, do studia *African Independent Television* vtrhla nigerijská tajná služba a zabavila pásku s diskuzí. V dubnu 2007 tajná policie opět napadla studio téže stanice během vysílání dokumentu o Obasanjově osmiletém působení, jehož záznam opět zabavila (CPJ, 2008). Podobné metody nebyly cizí ani následujícímu prezidentu Yar'Aduovi. V roce 2008 pod záminkou prosazování právního státu nechal zpravodajskou službou uzavřít televizní stanici *Channels Television*, která veřejnost informovala o jeho špatném zdravotním stavu (Frank a Ukpere, 2012, 290). Administrativě prezidenta Jonathana byla zase vytýkána lhostejnost vůči závažnému porušování lidských práv ze strany bezpečnostních složek. Pozorovatelé a neziskové organizace upozorňovaly zvláště na časté případy mučení, špatného zacházení ve vazbách a mimosoudních poprav, které se staly běžnou součástí vymáhání práva (BTI, 2014, 9). Téma se stalo natolik závažným, že se k němu opakovaně vyjádřil i současný prezident Buhari. Ve svých prohlášeních zdůraznil závazek jeho vlády trestat příslušníky armády zapojené do porušování lidských práv i nadřazenost právního státu nad armádou (Premium Times, 2015a).

11.3 Role armády v civilním režimu

Dle ústavy je úlohou armády „bránit Nigérii před vnější agresí; zachovat územní celistvost a zabezpečit hranice vůči narušení po zemi, moři a vzduchu; potlačit povstání a s pomocí civilních orgánů obnovit pořádek, když k tomu bude vyzvána prezidentem, přičemž taková akce musí být schválena zákonem Národního shromáždění; vykonávat další takové funkce nařízené Národním shromážděním“ (ICFNL, 2021). Vrchním velitelem ozbrojených sil je prezident federace, který jmenuje ministra obrany, náčelníka štábu obrany, náčelníka generálního štábu, náčelníka štábu námořnictva a náčelníka štábu vzdušných sil (ICFNL, 2021). Armáda spadá pod ministerstvo obrany, jehož úkolem je dohled nad armádou a zajištění její bojovnosti pro obranu federace (MOD, 2021). Národní shromáždění jakožto nejvyšší zákonodárný orgán schvaluje rozpočet armády, pomocí zákonů upravuje pravomoci prezidenta i legislativu v oblasti jmenování, povyšování a disciplinárního řízení příslušníků ozbrojených sil Nigérie. Také zajišťuje, aby složení armády odráželo federální charakter Nigérie. Ústava nepovoluje převzetí vlády, jež by bylo v rozporu s jejími ustanoveními (ICFNL, 2021).

Ústava jasně stanovuje civilní dohled a kontrolu nad armádou, což je prvotním předpokladem civilně-vojenských vztahů v podmínkách moderní demokracie. Neméně důležité však je, aby armáda svou novou úlohu v politickém systému skutečně akceptovala a nedošlo k dalšímu převratu či jiné formě vojenské intervence do politiky. O to se hlavní měrou zasadila první demokraticky zvolené vláda prezidenta Obasanja, které se podařilo reformovat tradiční civilně-vojenské vztahy, zahájila odpolitizování a profesionalizaci armády a podpořila institucionalizaci civilní kontroly nad vojenskými a bezpečnostními silami (Alaga a Akum, 2013, 215).

Již v červnu 1999 byla administrativou prezidenta Obasanja založena Vyšetřovací komise pro porušování lidských práv, jejímž úkolem bylo zkoumat příčiny, povahu a rozsah porušování lidských práv za předchozích vojenských režimů a navrhnout opatření pro předcházení možného budoucího porušování lidských práv. Ačkoli Obasanjova administrativa z legislativních důvodů výsledky jejího šetření nakonec nezveřejnila ani neimplementovala, jejím ustavením a následnou podporou vyslala jasný signál, že se hodlá distancovat od předchozích nedemokratických režimů (USIP, 2021). Svou agendu vůči armádě prezident potvrdil o měsíc později, když přednesl zásadní projev na elitní důstojnické akademii nigerijské armády *National War College*. V něm zdůraznil roli

prezidenta jako nejvyššího velitele ozbrojených sil, úlohu civilního vedení ministerstva obrany i roli civilních soudů a legitimitu volených zástupců lidu nadřadil nad legitimitu jmenovaných úředníků. V praxi to znamenalo, že civilisté včetně žen byli jmenováni do klíčových pozic v sektoru obrany a armáda byla podřízena zákonnému dohledu (Aiyede, 2015, 104–105).

Obasanjova administrativa rovněž zahájila efektivní spolupráci s vojenskými orgány a zpravodajskými agenturami. Ta se ukázala například během řešení krize v deltě Nigeru. Vojenské operace probíhaly pod vedením civilních autorit a zahrnovaly rovněž dohled parlamentu i exekutivy, jakož i omezené zapojení veřejnosti (Alaga a Akum, 2013, 230).

V procesu nastolování demokratických civilně-vojenských vztahů sehrály důležitou roli také snahy v oblasti profesionalizace armády a zlepšování jejího obrazu ve společnosti. Například v roce 2011 bylo náčelníkem armádního štábu generálporučíkem Onyeabor Azubuike Ihejirikou založeno Oddělení pro civilně-vojenské vztahy s cílem zlepšit vnímání armády a napravit její reputaci mezi obyvatelstvem. Od svého založení oddělení uspořádalo řadu interaktivních akcí pro média, skupiny občanské společnosti, akademickou sféru, Národní shromáždění a různé polovojenské organizace. Těchto fór využilo především k vyzdvižení úlohy nigerijské armády jako instituce, která se snaží bránit územní celistvost země, podílí se na regionálních a mezinárodních mírových operacích a provádí vnitřní bezpečnostní službu jako součást své společenské odpovědnosti (Aiyede, 2015, 110).

12 DEMOKRATICKÁ ODPOVĚDNOST

12.1 Dělbá moci a princip brzd a rovnovah

Se ziskem nezávislosti v roce 1960 adoptovala Nigérie po vzoru Velké Británie parlamentní systém demokracie. Avšak již o pouhých šest let později zavdal politický chaos první republiky záminku k armádnímu převratu a země byla až do konce 70. let uvržena pod nadvládu vojenských režimů. Další pokus o ustavení demokracie v roce 1979 již počítal po vzoru USA s politickým pluralismem se silným prezidentem v čele federace. Účelem přijetí nového modelu bylo dosažení zřetelnějšího oddělení moci mezi legislativou a exekutivou a omezení tak možného zneužití moci jednotlivci. Tento pokus však trval pouze do roku 1983, kdy byl znovu ukončen vojenským převratem. K nastolení

demokracie došlo až v roce 1999, přičemž obnoven byl i dodnes fungující prezidentský systém vlády (Goitom, 2017).

Současná ústava, čtvrtá od roku 1960, vstoupila v platnost 29. května 1999. Dle článků č. 4–6 je státní moc rozdělena do tří mocenských větví – zákonodárné, výkonné a soudní (ICFNL, 2021).

Zákonodárná moc je na federální úrovni vykonávána prostřednictvím dvoukomorového parlamentu – tzv. Národního shromáždění sestávajícího z 360členné Sněmovny reprezentantů a 109členného Senátu. Základní funkcí legislativy je předkládání a schvalování návrhů zákonů, což je pravomoc, kterou disponují pouze členové parlamentu. Iniciovat zákon však může prakticky kdokoliv, včetně člena vlády, nicméně takový návrh musí být opět předložen prostřednictvím zvoleného člena Národního shromáždění. Legislativní proces obvykle sestává ze tří čtení a projednání v patřičných výborech, kdy návrh zákona prochází oběma komorami parlamentu. V případě, že Sněmovnou reprezentantů a Senátem projde návrh v různých pozměněných podobách, zasedá Společný poradní výbor, jehož úkolem je sjednotit verze návrhu zákona do finální podoby. Dojde-li k dohodě, a ta je schválena oběma komorami Národního shromáždění, návrh zákona je postoupen prezidentovi k podpisu. Vedle své legislativní funkce má Národní shromáždění také široké pravomoci kontrolní. V první řadě se jedná o schvalování rozpočtu federace a výdajů z federálních fondů. Národní shromáždění v této souvislosti prověřuje návrhy exekutivy na financování či dotování různých oblastí a aktivit, přičemž schválení rozpočtu federace i uvolnění prostředků z federálních fondů je podmíněno souhlasem obou komor parlamentu. Národní shromáždění rovněž kontroluje veřejné účty prostřednictvím generálního auditora a hraje důležitou roli při obsazování klíčových funkcí v exekutivě a veřejné správě. Neméně důležitou gescí parlamentu je výkon dohledu nad pravomocí výkonné moci uzavírat jakékoliv smluvní vztahy. Než nabydou účinnosti, musí být nejprve schváleny Národním shromážděním. Klíčovou kompetencí je také pravomoc odvolat vrcholné členy exekutivy včetně prezidenta, viceprezidenta, guvernéra a zástupce guvernéra za „hrubé pochybení“ (Goitom, 2017). V těchto případech však ústava v článku 143 vyžaduje rovněž zapojení předsedy Nejvyššího soudu (ICFNL, 2021).

Exekutivní moc je na úrovni federace svěřena prezidentovi. Prezident je hlavou státu, nejvyšším představitelem exekutivy federace a vrchním velitelem ozbrojených sil. Mimo prezidenta je exekutivní moc vykonávána rovněž prostřednictvím viceprezidenta, ministrů a úředníků veřejné správy. Členy vlády – ministry pak prezident jmenuje se souhlasem

Senátu. Ministři musí pocházet ze všech států federace a nemohou být členy Národního shromáždění ani Státní sněmovny. Prezident dle svého uvážení pověřuje viceprezidenta a ministry odpovědností za konkrétní činnosti vlády federace a správou jednotlivých vládních resortů. Z pozice hlavy státu a vrchního velitele ozbrojených sil prezident nemůže vyhlásit válku zahraničnímu státu bez schválení obou komor Národního shromáždění a nemůže vyslat zahraniční vojenskou misi bez schválení Senátu s výjimkou bezprostředního ohrožení národní bezpečnosti, kdy mu pro omezenou zahraniční intervenci postačuje souhlas Národní bezpečnostní rady. Prezident dále podepisuje návrhy zákonů přijaté oběma komorami Národního shromáždění. Nepodepíše-li jej do třiceti dnů, návrh zákona zaniká. Prezidentské veto lze však ještě následně přehlasovat dvoutřetinovou většinou v obou komorách parlamentu. Prezident jmenuje také úředníky klíčových státních institucí jako je generální auditor, Rada státu, Národní justiční rada, Nezávislá národní volební komise (INEC) či Národní bezpečnostní rada s tím, že ve většině případů ústava vyžaduje ještě schválení Senátu. Rovněž na návrh Národní justiční rady jmenuje se souhlasem Senátu předsedu Nejvyššího soudu, Odvolacího soudu, Vrchního federálního soudu a jednotlivé soudce Nejvyššího soudu, přičemž jmenování federálních soudců nižších instancí již souhlas horní komory Národního shromáždění nevyžaduje (ICFNL, 2021).

Třetí složku státní moci představuje moc soudní. Nestrannost a nezávislost v rozhodování jsou jejími fundamentálními principy. Sestává z několikastupňové hierarchie soudů, přičemž na federální úrovni je rozdělena do tří úrovní. Vrcholnou soudní instancí je Nejvyšší soud. V gesci má jednak výhradní jurisdikci a zároveň plní roli posledního odvolacího soudu v zemi. Vůči jeho rozhodnutí se nelze odvolat s výjimkou udělení prezidentské a guvernérské milosti. Zákonem Národního shromáždění však může být rozšířen rozsah jeho pravomocí. Tak se stalo například v roce 2002, kdy se stal soudem první instance pro řešení sporů mezi Národním shromážděním a prezidentem, Státní sněmovnou a státem federace (Nwocha, 2017). Dle článku 232 ústavy je rovněž v jeho výhradní jurisdikci řešení sporů mezi federací a státem či mezi jednotlivými státy. Druhou nejvyšší soudní instancí představuje Odvolací soud. Dle ústavy je soudem první instance při projednávání a rozhodování sporů týkající se mandátu prezidenta a viceprezidenta. Zároveň má pravomoc vyslechnout a rozhodnout odvolání proti rozsudku soudů nižších instancí (ICFNL, 2021). Stejně jako Nejvyšší soud nemůže být soudem první instance pro trestní řízení (Nwocha, 2017, 16). Na třetí úrovni federálního soudního systému se pak nachází Vrchní federální soud. Je soudem první instance pro řešení sporů v oblastech, jako

je celní, měnová a daňová politika, letectví, námořní právo či státního občanství. Zákonem Národního shromáždění mu pak může být dále rozšířen rozsah soudních pravomocí (ICFNL, 2021).

12.2 Volby a volební systém

Dle ústavy organizace a kontrola federálních voleb spadá do gesce INEC. Ta má v kompetenci také registraci politických stran, kontrolu jejich financování, monitoring předvolebních kampaní a registraci voličů (ICFNL, 2021).

V Nigérii se nelze ucházet o prezidentský úřad či kandidovat do Národního shromáždění z pozice nezávislého kandidáta (Goitom, 2017). Pasivním volebním právem disponují pouze osoby, které kumulativně splňují následující podmínky: Dosáhly určené věkové hranice¹⁰, jsou nigerijskými občany a zároveň členy politické strany, která je sponzoruje, a mají ukončené minimálně středoškolské vzdělání. Naopak aktivní volební právo, tedy vyřízení voličského průkazu, je přiručeno všem nigerijským občanům starším 17 let, kteří v době registrace voličů pro dané volby disponují bydlištěm na území Nigérie (ICFNL, 2021).

Volby do Národního shromáždění se konají každé čtyři roky, přičemž přesný termín jejich konání stanovuje INEC. Ta je rovněž odpovědná za vymezení volebních obvodů. Ty může revidovat maximálně jednou za deset let, avšak nikdy nemohou překračovat hranice federálních států. Pro účely senátních voleb je každý z 36 států Nigérie rozdělen na tři senátní obvody, přičemž hlavní město Abuja je samostatným obvodem. Pro volby do Sněmovny reprezentantů je Nigérie rozdělena na 360 federálních volebních obvodů (ICFNL, 2021). V rámci jednotlivých států se však jejich počet liší, neboť ten se odvíjí od počtu obyvatel daného státu (Commonwealth, 2015, 15). Volby do obou komor parlamentu probíhají formou většinového volebního systému známého také jako systém relativní většiny. Volby se vyznačují tím, že jsou přímé, jednokolové a probíhají v jednomandátových obvodech (Goitom, 2017). Pro získání mandátu tak postačuje získání nejvyššího počtu hlasů čili relativní většiny.

Prezident je rovněž volen na čtyřleté funkční období, avšak na rozdíl od členů zákonodárnyho sboru nemůže být zvolen více jak dvakrát. Volba prezidenta je přímá, jednokolová, přičemž vítězí kandidát s nejvyšším počtem hlasů, který zároveň nezíská

¹⁰ Ta se u jednotlivých federálních institucí liší. Pro kandidaturu do Sněmovny reprezentantů je potřeba dosažení minimálně 30 let, do Senátu 35 let a do prezidentského úřadu 40 let.

méně než ¼ hlasů ve dvou třetinách států federace a hlavním městě Abuji (ICFNL, 2021). V praxi prezidentské volby a volby do Národního shromáždění probíhají v jednom termínu formou tzv. všeobecných voleb. Zatím poslední všeobecné volby se konaly 28.–29. března 2015. Dle zahraničních pozorovatelských misí byly zhodnoceny jako nejdemokratičtější od roku 1999 (BTI, 2018, 8). Mise Hospodářského společenství západoafrických států (ECOWAS) vyzvedla vysokou volební účast, organizaci voleb a obecně poklidnou atmosféru, která je provázela (ECOWAS, 2015). Pozorovatelská skupina Commonwealthu je označila jako „důležitý krok vpřed pro demokracii v nejlidnatější zemi Afriky. Bez ohledu na organizační a technické nedostatky bylo vedení prezidentských voleb a voleb do Národního shromáždění důvěryhodné, mírové, transparentní a odráželo vůli obyvatel Nigérie“ (Commonwealth, 2015, 41).

12.3 Politické strany a opozice

Stranický systém Nigérie je nejčastěji definován jako multipartijní s dominací dvou politických stran – APC a PDP. Mimo tyto hlavní politické subjekty je v zemi registrováno dalších 16 politických stran (INEC, 2019), avšak jejich reálný vliv na řízení země je marginální. Stejně jako ve většině afrických států i v Nigérii se politické strany zformovaly v průběhu dekolonizačního procesu jako nacionalistická hnutí mobilizující občany v boji za nezávislost. Na rozdíl od tradičních západních stran však postrádají hlubší hodnotové a ideologické zázemí a jsou vymezeny primárně na etnoregionální bázi (Sule et al., 2018, 90). Hlavní politické partaje mají charakter „catch all parties“ – APC je stranou severu s lehce středo-levicovou orientací, zatímco PDP rekrutuje převážnou část voličů na jihu země a v rámci tradičního politického spektra se nachází spíše od středu napravo (HIIK, 2016, 82).

Po většinu čtvrté republiky byla dominantní politickou silou PDP. Od prvních demokratických voleb v roce 1999 pravidelně získávala stabilní většinu v obou komorách parlamentu a u moci se střídali její prezidentští kandidáti se svými administrativami. Nejprve to byly dvě volební období Olusegun Obasanja v letech 1999–2007, poté vláda Umaru Musa Yar'Adua v letech 2007–2010, která byla předčasně přerušena jeho úmrtím a dokončena viceprezidentem Goodluck Jonathanem, jež byl následně zvolen prezidentem v letech 2011–2015. Šestnáct let nepřetržité vlády a upevňování moci však nelze odůvodnit pouze vůlí voličů. PDP byla v letech 1999–2015 spojována s masivními manipulacemi v

průběhu voleb, korupcí, nákupy hlasů, zastrašováním názorových oponentů či infiltrací opozičních stran s cílem jejich vnitřní destabilizace (Sule et al., 2018, 94).

Zásadní změnu v rozložení politických sil přinesly až všeobecné volby v roce 2015. Sloučení hlavních opozičních stran do jednotného hnutí APC, zlepšení fungování INEC, ale i rostoucí bezpečnostní a socioekonomické problémy znamenaly porážku PDP (Sule et al., 2018, 94). Se ziskem 54 % hlasů byl prezidentem federace zvolen Muhammadu Buhari, kandidát opoziční APC. Jeho hlavní soupeř, tehdejší prezident Jonathan porážku uznal a v novodobé historii země to bylo poprvé, co došlo k pokojnému převzetí moci mezi vládnoucí garniturou a opozicí. V souběžně probíhajících volbách do Národního shromáždění APC rovněž dominovala. Se ziskem 224 křesel ve Sněmovně reprezentantů a 60 křesel v Senátu získala většinu v obou komorách parlamentu. PDP pak obdržela v dolní komoře 140 křesel a 48 křesel v horní komoře parlamentu. Do dolní komory parlamentu se dostali také kandidáti menších partají. Strana *All Progressives Grand Alliance* získala 5 křesel a po jednom křesle pak strany *Accord Party*, *Labour Party* a *Social Democratic Party* (Inter-Parliamentary Union, 2018).

12.4 Svoboda a nezávislost médií

Svoboda projevu a svoboda tisku jsou zaručeny článkem 39 nigerijské ústavy (ICFNL, 2021). I v praxi mohou média své názory vyjadřovat v zásadě svobodně, nicméně dle hodnocení svobody a nezávislosti tisku organizace *Freedom House* je země řazena mezi tzv. částečně svobodné státy¹¹. Důvody k nepřilíš lichotivému hodnocení lze v první řadě spatřit v rovině legislativní. V Nigérii existuje několik zákonů, jež v tomto směru ústavu přímo omezují či jejich výklad taková omezení umožňuje (Freedom House, 2020). V tomto kontextu lze zmínit sedmou kapitolu trestního zákoníku, která stanovuje tresty za protistátní pobuřování a zveřejňování falešných zpráv či třicátou třetí kapitolu týkající se neoprávněného pomlouvání osob (WIPO, 2021). Dalším příkladem může být zákon o kybernetické kriminalitě z roku 2015. Nejméně v pěti případech byl zneužit politiky a vlivnými podnikateli, kteří na jeho základě obvinili z cyberstalkingu blogery, jež je kritizovali na sociálních sítích (Nkanga, 2016). Účelová dezinterpretace však hrozí i v případě zákona o předcházení terorismu. V říjnu 2017 vláda nařídila Národní vysílací komisi, aby postihovala jakoukoli rozhlasovou nebo televizní stanici, která bude vysílat

¹¹ *Freedom House* rozděluje země z hlediska svobody a nezávislosti médií do tří kategorií: Svobodné, částečně svobodné a nesvobodné.

projevy nenávisti. Dle vlády se jedná o druh terorismu a obviněným tak mohou hrozit vysoké trestní sazby dle výše zmíněného zákona (HRW, 2018). Ve 12 severních státech je svoboda tisku dále limitována islámskými zákony (Freedom House, 2020).

Celkově v zemi dochází každoročně k desítkám případů porušování svobody a nezávislosti tisku. Vládní představitelé a politici často média veřejně kritizují, dochází k obtěžování novinářů a občas i k jejich zatýkání. Nejčastěji se jedná o reportéry, kteří se zabývají korupčními skandály, bezpečnostní problematikou či porušováním lidských práv (Freedom House, 2020). Na druhé straně je třeba říct, že převážná část obvinění vůči novinářům byla dosud soudy rozhodnuta ve prospěch obžalovaných (BTI, 2020, 8). Například v lednu 2017 policie zatkla v Abuji dva novináře, vydavatele a soudního korespondenta online média *Premium Times* za články, které údajně ukazovaly „hlubokou nenávist“ k nigerijské armádě. V červnu byl při mapování průvodu muslimské šíitské skupiny v Kaduně zadržen korespondent *Deutsche Welle*, Ibraheema Yakubu. V srpnu policie zatkla novináře Danjuma Katsinu ve státě Katsina za to, že na facebooku zveřejnil „urážlivé poznámky“ vůči nově zvolenému členovi federální Sněmovny reprezentantů. Oba novináři strávili noc ve vazbě, přičemž byli propuštěni po intervenci Nigerijského svazu novinářů (HRW, 2018).

Rovněž je známo nespočet případů, kdy byla do obtěžování a zatýkání novinářů zapojena také armáda. Například v září 2017 skupina vojáků napadla novináře v kancelářích Nigerijského svazu novinářů a zničila jejich vybavení, neboť údajně bez souhlasu fotografovali jejich cvičení (Freedom House, 2018). Obdobně v lednu 2019 armáda vtrhla do kanceláří deníku *Daily Trust* v Abuji a v Maiduguri. Během razie byli zadrženi regionální ředitel pro severovýchod Uthman Abubakar a reportér Ibrahim Sawab. Noviny byly obviněny ze zveřejnění utajovaných informací týkajících se operací proti Boko Haram. Abubakar byl na dva dny zadržen, ale ani jeden novinář nebyl obviněn z trestného činu. Zastrasování a fyzické útoky jsou však doménou také různých nestátních aktérů včetně Boko Haram (Freedom House, 2020).

Navzdory výše uvedenému má Nigérie živé a pestré mediální prostředí. Státem vlastněná média svým vlivem postupně ustupují médiím soukromým. Ty mají vysokou míru autonomie a často vyjadřují ostrou kritiku vůči vládě a politikům. Soukromá média však nezdědka bývají také předpojatá a chovají se jako PR agentury různých zájmových skupin, přičemž žurnalistika na objednávku je stále poměrně rozšířená (BTI, 2020, 9).

13 STABILITA VLÁDY

13.1 Buhariho vláda a politická stabilita

Prezident Muhammadu Buhari byl do úřadu oficiálně uveden 29. května 2015. V inaugurační řeči označil za prioritní oblasti své administrativy posílení ekonomiky země, boj proti korupci a zajištění bezpečnosti (Tukur, 2018). Program nové vlády, tzv. Agenda změny, však mohl být plnohodnotně naplňován až od poloviny listopadu 2015. Boj s povstalci na severovýchodě země, ale také prověrky jednotlivých ministerských kandidátů zpozdily jmenování kabinetu, přičemž vytvořily 166 dnů trvající vládní nejistotu (PressTV, 2015). Od počátku Buhariho funkčního období se však rýsoval mnohem větší problém. Rozkol uvnitř vládnoucí APC a následný konflikt mezi zákonodárnou mocí a exekutivou se stal v letech 2015–2019 největší výzvou pro politickou stabilitu země.

Dne 9. června 2015 bylo oficiálně zahájeno funkční období osmého Národního shromáždění. Součástí inaugurace bylo také jmenování předsedy Senátu a Sněmovny reprezentantů. Avšak navzdory vnitrostranickým nominacím Buhariho vítězné APC, do vedení Národního shromáždění byli zvoleni Bukola Saraki a Yakubu Dogara, tehdy rovněž členové APC. Byl to především vlivný senátor Saraki, který za Buhariho zády aktivně vyjednával podporu mezi zákonodárci opoziční PDP a částí APC. Ještě v den inaugurace se s nimi tajně setkával, aby utvrdil jejich loajalitu (Sahara Reporters, 2015). Za těchto okolností byly možnosti spolupráce mezi rodící se vládou a nově zvoleným Národním shromážděním výrazně omezeny. To, co zpočátku vypadalo pouze jako vnitrostranický mocenský boj mezi Sarakim a Buharim záhy přerostlo v otevřený konflikt legislativy s exekutivou, v němž obě strany neváhaly balancovat na hraně ústavy a často i za jejím rámcem (Osori, 2018).

Pod Sarakiho taktovkou dokázali zákonodárci vládě vytvářet překážky takřka na všech frontách. Blokovali jmenování některých členů klíčových institucí jako je Nigerijská centrální banka či Korporace pro pojištění vkladů, zpochybňovali vládní politiku a v letech 2016, 2017 a 2018 zbrzdili schvalování státních rozpočtů (This Day, 2018). V důsledku průtahů ze strany legislativy došlo ke zpomalení vládních výdajů, což přímo zasáhlo státní instituce a neziskové organizace a mělo dopad také na soukromý sektor (Punch Newspaper, 2017). Na druhé straně politické soupeření přizívovala také Buhariho administrativa. Prezident byl kritizován za vetování důležitých návrhů zákonů, za

porušování zásad právního státu či za zneužívání bezpečnostních složek a protikorupčních agentur vůči svým politickým oponentům, a to i v rámci APC (New Telegraph, 2018).

Od poloviny roku 2018 se konflikt mezi vládou a legislativou začal citelně stupňovat, mimo jiné také v kontextu blížících se všeobecných voleb (This Day, 2018). 5. června vedení Národního shromáždění svolalo mimořádné neveřejné jednání obou komor parlamentu za účelem projednání řízení o obžalobě vůči prezidentovi Buharimu. V proměnlivém politickém prostředí země se zdaleka nejednalo o výjimku. Hrozbě impeachmentu čelili i Buhariho předchůdci Obasanjo a Jonathan. Ačkoli v tomto případě nebylo řízení zahájeno, došlo ke zhoršení již tak napjatých vztahů mezi exekutivou a zákonodárným sborem (Abuh et al., 2018).

Další ránu vzájemným vztahům uštědřilo počátkem července odštěpení částí zákonodárců APC včetně Sarakiho a Dogary pod hlavičku nové strany, tzv. *Reformed APC* (Nation, 2018), a dále odchod některých senátorů a poslanců APC k opoziční PDP. Koncem července opustilo APC 14 senátorů a 37 poslanců. Několik dnů na to vstoupil do PDP také Saraki a v druhé polovině září Dogara (Leadership, 2018). Takto APC opustili převážně zákonodárci, kteří do ní v letech 2013 a 2014 přestoupili právě z PDP (Nzeshi a Ayantunji, 2018).

Poslední kvartál roku 2018 se pak nesl především v duchu prezidentské předvolební kampaně pro všeobecné volby stanovené na 19. února 2019. Oficiálně bylo registrováno 78 prezidentských kandidátů, hlavní souboj se však očekával mezi stávajícím prezidentem Buharim (APC) a Atiku Abubakarem (PDP), viceprezidentem v administrativě bývalého prezidenta Obasanja. Buhari měl výhodu stávajícího mandátu, nicméně nejasný zdravotní stav, trvalý tlak opozice a zejména události posledních měsíců nahrávaly do karet spíše Abubakarovi (Herald, 2018). To potvrzovaly také výsledky průzkumů veřejného mínění. Ještě v roce 2015 Buhariho podporovalo průměrně 72 % Nigerců. Poté však jeho popularita začala postupně klesat až na 41 % v roce 2018 (NOIPolls, 2019).

Avšak bez ohledu na výsledek voleb, pravděpodobnost zásadních změn ve směřování země a potažmo jejího investičního prostředí je vzhledem k absenci významnější ideologické polarizace mezi oběma dominantními politickými stranami velmi malá. Ani z hlediska snižování úrovně korupce v zemi nelze očekávat zásadní změny. Ačkoli pro Buhariho je boj proti korupci nejvyšší prioritou, jeho dosah se týká maximálně vládní úrovně. Zvolení Abubakara tak může znamenat určitý odklon od současného protikorupčního tažení, nicméně bez významnějšího vlivu na podnikatelské prostředí v

zemi, potažmo běžného občana (Stratfor, 2018). Jako důležitější se tak ve vztahu k demokratické odpovědnosti vládnoucích struktur a politické stabilitě země jeví naplnění požadavku svobodných, spravedlivých, transparentních a pokojných voleb. To potvrzuje i vyjádření amerického ministerstva zahraničí, dle kterého tyto volby budou „rozhodujícím testem“ s významnými důsledky pro demokratickou trajektorii Nigérie, západoafrického subregionu a potažmo celého kontinentu (Premium Times, 2018).

14 KORUPCE

14.1 Úvod

Korupce představuje v Nigérii všudypřítomný a dlouhodobě zakořeněný systémový problém. Lze se s ní setkat prakticky na všech úrovních státní správy, od drobných úplatků na místních úřadech až po případy vysokých státních úředníků a vládních politiků zapletených do zpronevěry veřejných prostředků v řádech milionů dolarů. Korupce v Nigérii se však netýká pouze finančních a materiálních transakcí. Díky stále silným tradičním společenským strukturám a vazbám rovněž nabývá celé řady forem protekce jako je klientelismus, kmotrovství a nepotismus. Navzdory proklamacím politiků i relativně silnému legislativnímu a institucionálnímu rámci se ji tak stále nedaří spolehlivě eliminovat. V Indexu vnímání korupce nevládní organizace *Transparency International* Nigérie dlouhodobě zaujímá spodní příčky světového žebříčku. V roce 2020 se umístila na 149. místě ze 180 hodnocených zemí (TI, 2020). V šetření *People and Corruption: Africa Survey 2015* též organizace pak mezi 28 subsaharskými státy zaujala předposlední místo (TI, 2015, 27).

14.2 Kořeny a povaha korupce

S korupcí se Nigérie potýká prakticky od zavedení moderní státní správy v dobách britské koloniální vlády. Jako zásadní problém se však ukázala až za první republiky (1960–66), když rozmáhající se klientelismus, nepotismus a zpronevěra veřejných prostředků významně přispěly k eskalaci mezietnického napětí a následné vojenské intervenci. S vysokou mírou korupce se potýkala i vláda druhé republiky (1979–83), což armádním špičkám opět posloužilo jako jedna ze záminek pro její sesazení. Ani vojenské

režimy však nebyly vůči korupci zcela imunní a po čase i ony upadaly do obdobných vzorců korupčního jednání (Klíma, 2003). Nejvyšší míry korupce bylo dosaženo patrně za vlády generála Sani Abacha v letech 1993–98, jehož administrativa každoročně odčerpala na zahraniční konta ekvivalent 2–3 % HDP země (UNODC, 2007).

Vysoká míra korupce provází Nigérii v podstatě po celou dobu její moderní historie a souvisí také se strukturou a specifiky nigerijské společnosti. Mezi Nigerijci existuje jen velmi slabé povědomí o občanské společnosti. Příslušnost jedince je mnohem silněji formována na bázi rodiny, klanu, etnika či náboženské skupiny. Každý člen rodiny či klanu, který získá práci v úřadě či v místní samosprávě se stává středobodem širšího příbuzenského systému „sociálního zabezpečení“. Jeho okolí od něj očekává přístup ke státním penězům a výhodám plynoucích z jeho postavení. Tento princip funguje i na nejvyšší politické úrovni, kdy se elity často rozhodují na základě toho, co se domnívají, že je nutné pro jejich politické přežití a ekonomické zabezpečení jejich rodiny, klanu a blízkých spolupracovníků než toho, co je ve veřejném zájmu (Forest, 2012, 32).

14.3 Drobná korupce ve veřejném sektoru

Z výzkumu *Global Corruption Barometer Africa 2019* plyne, že 44 % Nigerijců, jež přišlo v průběhu 12 měsíců do kontaktu s veřejnými institucemi, bylo vyzváno či nuceno zaplatit úplatek. Nejvyšší úroveň korupce byla zjištěna u policie, soudů a běžných úřadů, nižší pak ve školství a zdravotnictví (TI, 2019, 49).

Ze šetření plyne, že nejzkorumpovanější veřejnou institucí jsou policejní složky. 47 % respondentů, kteří přišli ve sledovaném období do kontaktu s policií, bylo nuceno zaplatit úplatek, přičemž za zkorumpovanou instituci ji považuje 69 % všech dotázaných respondentů. V praxi nejčastější formu korupčního jednání představují žádosti o úplatek. Řadovými policisty jsou běžně vymáhány při výkonu rutinních úkonů jako jsou silniční kontroly či žádosti o pomoc (OSAC, 2020). Za policií následovaly soudy, kde byla zjištěna 40% míra korupce a celkově 51 % respondentů je označilo za zkorumpovanou instituci (TI, 2019, 49).

38% a 34% míra korupce byla zjištěna u úřadů státní správy (matrika, vydávání povolení) a samosprávy (technické služby, dodávky energií). Ty se obecně vyznačují nízkou efektivitou a zdlouhavostí procesů, což vytváří dostatek prostoru pro korupci. Velký počet firem uvádí, že k získání stavebního povolení či zapsání nemovitosti do katastru od nich byly očekávány dary nebo urychlující platby. Co se týká veřejných

zakázek, až jedna třetina firem počítá s dodatečnými náklady na úplatky pro zajištění tendru. S dary či platbami je třeba počítat také při žádostech o zisk provozní licence či elektrické a vodovodní přípojky. Úplatky však byly vyžadovány také při jednáních s daňovými úředníky a poměrně běžně jsou mezi úředníky celních a přístavních orgánů. Firmy znalejší místního prostředí jsou již dopředu připraveny na dodatečné neoficiální náklady spojené se získáním dovozních licencí a urychlením celních procesů (Risk & Compliance Portal, 2020).

Nepatrně méně, než výše uvedené instituce je korupcí zasaženo školství, nicméně o to více dopadá na životy běžných obyvatel. Zjištěná 32% korupce ve veřejném školství se týká především univerzit a vysokoškolského vzdělávání. Není tajemstvím, že část studentů se na nigerijských univerzitách ocitá nikoli na základě studijních výsledků, ale díky úplatkům. Vzhledem k tomu, že každá státní univerzita má kvóty na to, kolik může každoročně přijmout studentů, mnoha talentům je takto neoprávněně zamezen přístup ke studiu (Uzochukwu, 2020). Nejnižší míra korupce pak byla zjištěna ve zdravotnictví. Zaplatit úplatek ve zdravotnickém zařízení bylo nuceno 20 % respondentů (TI, 2019, 49).

14.4 Závažná korupce v politice a businessu

Politické instituce představují po policii patrně nejvíce korupční prostředí v Nigérii. Dle *Global Corruption Barometer Africa 2019* více než polovina respondentů považuje členy federální vlády, parlamentu a místních samospráv za zkorumpované (TI, 2019, 49). Ačkoli z finančního hlediska je bezesporu nejzávažnější formou politické korupce zpronevěra veřejných prostředků, politická korupce v Nigérii se zdaleka neomezuje jen na ni – klientelismus, nepotismus a kmotrovství jsou rovněž častými a typickými způsoby zneužívání veřejných funkcí.

Za ukázkový příklad klientelismu na nejvyšší úrovni je často dáována privatizace státních podniků za vlády prezidenta Obasanja, kdy v tichosti a za ne zcela transparentních podmínek přešla řada státních firem z oblasti telekomunikací a bankovníctví do rukou jeho tehdejších přátel a bývalých spolupracovníků (Forest, 2012, 34). V té době však mnohem větší pozornost vzbudila zřejmě největší korupční kauza v dějinách moderní Nigérie. Po smrti generála Sani Abacha v roce 1998 vyplavalo na povrch, že jeho vláda v polovině 90. let odklonila na zahraniční konta více než 3 mld. USD, přičemž vypátrat a repatriovat se podařilo jen část z nich (Uzochukwu, 2020). V roce 2015 otřásl Nigérií obdobný skandál bývalého poradce pro národní bezpečnost Samba Dasukiho, který byl zadržen a obviněn ze

zpronevěry 2,1 mld. USD určených pro armádu. Téhož roku byli pro podezření z korupce vyšetřováni například předseda senátu Bukola Saraki, bývalý guvernér státu Lagos Babatunde Fashola či bývalý ředitel úřadu pro námořní správu a bezpečnost Patrick Ziadeke (Adesina, 2016). Politická korupce v Nigérii je systémová a protkává všechna patra politiky. Například guvernéři každého z 36 států získávají od federální vlády až 715 mil. NGN (4,5 mil. USD) měsíčně do tzv. Zabezpečovacího fondu. Vzhledem k neefektivní kontrole existuje jen malý přehled o tom, jak je s těmito financemi skutečně nakládáno. Odhaduje se, že nemalá část z nich končí na osobních bankovních účtech. Stejně tak místní samosprávy získávají nemalé prostředky, které nejsou kontrolovány a část z nich velmi pravděpodobně končí na soukromých kontech (Forest, 2012, 33).

Korupce však není problémem jen státní správy a politických institucí. V souvislosti s Nigérií se často hovoří o úzkém propojení veřejného sektoru a businessu, což je zvláště patrné v ropném průmyslu. Z minulosti jsou známy případy, kdy si těžbařské společnosti uplácením úředníků a místních politiků zajišťovaly benevolentnější dozor v oblasti životního prostředí (Freedom House, 2020). V roce 2015 světovými médii proběhla zpráva o zahájení vyšetřování smluvních dohod mezi Nigerijskou národní ropnou společností (NNPC) a soukromými ropnými společnostmi *Sahara Group*, *Aiteo* a *Duke Oil*, na jejichž základě bylo možné měnit surovou ropu za rafinované produkty, což vedlo ke ztrátě příjmu do státního rozpočtu ve výši zhruba 600 mil. USD (Payne, 2015). Provázání mezi veřejným a soukromým sektorem je v Nigérii notoricky známé, což reflektují i výsledky sociologického šetření. O zapojení vysokých manažerů do korupčních aktivit je přesvědčeno na 44 % obyvatel Nigérie (TI, 2019, 49).

14.5 Boj proti korupci

Nigérie disponuje v boji proti korupci poměrně silným institucionálním i legislativním rámcem. Protikorupční agendu mají v gesci tři úřady – Kancelář pro kodex chování (CCB), Nezávislá komise pro korupční praktiky (ICPC) a v současnosti velmi aktivní EFCC. Legislativně boj proti korupci ošetřuje ústava, trestní zákoník a zákon o korupčních praktikách a souvisejících přestupcích. Z mezinárodních protikorupčních dohod Nigérie ratifikovala Úmluvu o vzájemné administrativní spolupráci v daňových záležitostech, Úmluvu Organizace spojených národů proti korupci a Úmluvu Africké unie o prevenci a boji proti korupci (Risk & Compliance Portal, 2020).

Ústava ve svém pátém dodatku stanovuje Kodex chování pro veřejné činitele, který ve čtrnácti bodech vymezuje základní pravidla chování státních úředníků a vrcholných politiků. Veřejným činitelům mimo jiné zakazuje rozhodování na základě osobních zájmů, které je ve střetu s výkonem veřejné funkce, vlastnictví bankovního účtu v zahraničí či jim nařizuje nejpozději do tří měsíců od nástupu do veřejné funkce sepsat majetkové přiznání, které je následně nutné každé 4 roky a při ukončení působení ve funkci zaslat CCB (ICFNL, 2021). Korupci a její postihy dále upravuje trestní zákoník a zákon o korupčních praktikách a dalších souvisejících přestupcích, které kriminalizují přijímání i předávání úplatků, pokusy o korupční jednání, zneužití funkce veřejného činitele, podvody, vydírání a praní špinavých peněz. Sankce se vztahují na jednotlivce i firmy a zahrnují pokuty a/nebo až sedmileté vězení (Risk & Compliance Portal, 2020).

Navzdory silnému protikorupčnímu zázemí však boj proti korupci dlouhodobě naráží na velmi slabou vynutitelnost zákonů v praxi (Risk & Compliance Portal, 2020). Většina korupčního chování tak stále prochází zcela beztrestně, a to i přesto, že po nástupu prezidenta Buhariho v polovině roku 2015 byly snahy o stíhání korupce výrazně zesíleny. Jeho administrativa podnikla řadu reforem zaměřených na snížení úplatkářství a zlepšení transparentnosti, mezi nimi například restrukturalizaci státního podniku NNPC či převedení ropného průmyslu pod Buhariho přímý dohled (Freedom House, 2017). Rovněž hlavní protikorupční agentury EFCC a ICPC od poloviny roku 2015 zintenzivnily své úsilí a zahájily stíhání několika vysokých úředníků a politiků předchozí Jonathanovy administrativy (HRW, 2016). V roce 2018 komise spustily další vyšetřování řady bývalých i současných vysokých státních představitelů. Za korupci byli mimo jiné odsouzeni například bývalý guvernér státu Plateau a státu Taraba. Celkově počet odsouzení za korupci vzrostl v roce 2018 na 312 ze 189 případů v roce 2017 (Freedom House, 2019).

15 PRÁVO A POŘÁDEK

15.1 Kriminalita v zemi

Kriminalita je jedním z klíčových bezpečnostních problémů současné Nigérie. Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC) ve své zprávě o západní Africe varuje zejména před rostoucím zapojením nigerijského organizovaného zločinu do globálního obchodu s drogami a podvodnými léčivy, výnosný podnik pro místní zločinecké syndikáty však i

nadále představují krádeže ropy v deltě Nigeru, námořní pirátství v Guinejském zálivu a únosy cizinců. Mimo organizovaný zločin je však Nigérie sužována také mimořádně vysokou mírou běžné i závažné kriminality jednotlivců. Zvláště alarmující je úroveň domácího násilí, fyzických napadání a loupežných přepadení.

Dle indexu bezpečnosti databáze Numbeo se Nigérie v roce 2021 umístila na 16. nejhorší příčce ze 135 měřených zemí světa, což ji zařadilo mezi země s vysokou mírou kriminality (Numbeo, 2021). Dle americké Zahraniční bezpečnostní poradenské rady (OSAC) vysoká míra trestné činnosti je rozšířena v celé zemi, přičemž v Lagosu dosahuje kritické úrovně (OSAC, 2020). UNODC zařadila Nigérii mezi 15 zemí světa s nejvyšším počtem vražd na počet obyvatel (UNODC, 2014, 23). Alarmující úroveň zločinnosti potvrzují i výsledky sociologického šetření kriminality. Z nich mimo jiné plyne, že každý sedmý obyvatel Nigerie se reálně obává, že se stane obětí trestného činu (Alemika, 2014, 30).

15.2 Organizovaný zločin

Dle UNODC je organizovaný zločin aktuálně jedním z hlavních bezpečnostních problémů Nigérie, a to zejména díky významnému zapojení místních kriminálních skupin do mezinárodního obchodu s kokainem. Pašováním drog byly jihonigerijské skupiny známé již v 70. letech 20. století, nicméně posun světové poptávky po kokainu z USA do Evropy po roce 2000 významně posílil jejich postavení a z Nigerie se stalo klíčové překladiště drogy mezi jižní Amerikou a Evropou. UNODC odhaduje, že hodnota kokainu, který proudí skrze západní Afriku do Evropy, přesáhla jen v roce 2010 miliardu USD. O silné pozici Nigerijců v tomto obchodu svědčí také fakt, že v roce 2011 30 % cizinců zatčených za pašování kokainu v Německu, Itálii, Švýcarsku a Portugalsku pocházelo ze západní Afriky, přičemž Nigerijci tvořili většinu z nich. Kokain však není jediným problémem. V posledních letech se v Nigérii rozmohla rovněž výroba metamfetaminu. První laboratoře na výrobu této drogy byly v Nigérii objeveny v roce 2011, nicméně obrovská zásilka metamfetaminu směřující do zemí východní Asie byla americkými úřady detekována již o rok dříve. Odhaduje se, že zde tehdy kurýři prodali drogy za zhruba 360 mil. USD (UNODC, 2013, 3–4).

Další výnosnou aktivitou organizovaných skupin z jihu Nigérie jsou nechvalně známé krádeže ropy v deltě Nigeru. Obvyklý postup zločineckých gangů spočívá v napojení ropovodu těžařské společnosti a svedení ropy do přistavených člunů či povrchových

nádrží. Jsou však známy i případy, kdy gangy podplatily zaměstnance těžářské společnosti a ropu odčerpaly přímo z jejich terminálů. Firmy takto přicházejí zhruba o 300 tis. barelů denně (BusinessInfo.cz, 2020). Odcizená ropa je následně nabídnuta místním překupníkům, kteří ji prodávají buď lokálně pro další zpracování, nebo ji transportují na trhy ostatních západoafrických států. Odhaduje se, že roční objem pašované ropy z Nigérie se pohybuje okolo 55 mil. barelů, což generuje příjem minimálně 1 miliardy USD ročně (Forest, 2012, 50).

Stále akutnější problém pro firmy působící v Nigérii představuje námořní pirátství v Guinejském zálivu. Od poloviny roku 2002 až do konce roku 2012 se téměř dvě třetiny všech nahlášených pirátských útoků v západní Africe odehrály právě v nigerijských vodách. Na rozdíl od somálských pirátů, pro které jsou typické únosy za účelem inkasování výkupného, západoafričtí piráti se zaměřují především na zcizování ropných produktů a namátkové krádeže na moři i v přístavech. Od poloviny roku 2011 do poloviny roku 2012 v nigerijských vodách došlo k 27 případům přepadení na moři, z nichž 13 se týkalo krádeží ropných produktů, zbytek se týkal ostatních typů nákladu. Dle UNODC se hodnota odcizených neropných produktů na jeden útok v průměru odhaduje na 10–15 tis. USD, což v posledních letech může pro tyto ozbrojené skupiny znamenat zisky v hodnotě až 1,3 mil. USD ročně. Mnohem větší zisky inkasují z krádeží zpracované ropy, kterou dále obchodují na černém trhu. Dle odhadu UNODC si takto mohou pirátské skupiny přijít až k 30 mil. USD ročně (UNODC, 2013).

Typickou a stále častější praktiku nigerijského podsvětí pro získávání finančních prostředků představují únosy. Původně byly doménou ozbrojených skupin v deltě Nigeru, které za účelem výkupného unášely zahraniční zaměstnance ropných společností. Úspěšnost této metody však způsobila její rozšíření i do ostatních částí země a dnes představuje významné riziko prakticky v celé Nigérii bez ohledu na občanství či socioekonomický status potenciální oběti (Alemika, 2014, 37). V této souvislosti lze zmínit mediálně sledovaný případ studentek z města Chibok v severním státě Borno, které byly v dubnu 2014 uneseny povstaleckou islamistickou skupinou Boko Haram. Následně v červenci téhož roku byl ve státě Adamawa unesen německý občan, v září 2014 byli dva Američané uneseni v deltě Nigeru a o měsíc později ozbrojení zločinci unesli cizince ve státě Ogun. K únosům však dochází také v bohatých čtvrtích Lagosu. Například v březnu 2013 byl přímo u své rezidence na Victoria Island unesen britský občan, zatímco čekal na otevření vstupní brány bezpečnostní agenturou. Odhaduje se, že četnost únosů průběžně

narůstá, přičemž v posledních letech začíná cílit i na běžné Nigerijce. Zločinci vědí, že policie bývá kontaktována jen zřídka a rodiny raději rychle zaplatí výkupné, než aby riskovaly životy svých blízkých (OSAC, 2020). Dle průzkumu organizace *CLEEN* se 3 % Nigerijců staly obětí únosu či pokusu o únos, přičemž nejhorší situace panuje na jihu země, kde takovou zkušenost přiznalo 4–5 % respondentů v závislosti na konkrétní oblasti (Alemika, 2014, 39).

V souvislosti s Nigérií často zmiňovanou formu organizované kriminality představují internetové podvody. Epicentrem těchto aktivit je zejména Lagos a jižní Nigérie. Obvykle jsou tyto podvody založeny na vylákání předběžných poplatků z obětí v průběhu domlouvání fiktivního obchodu. Tento typ trestné činnosti je obecně známý jako *Scam 419*. Scénář takového podvodu může vypadat třeba takto: Místní podvodníci vydávající se za státního úředníka či zaměstnance firmy si na internetu vytipují zahraničního dodavatele a skrze e-mail jej osloví s lukrativní poptávkou. Během následující korespondence jsou stanoveny podmínky obchodu a poptávající s cílem navnadit dodavatele souhlasí i s platbou předem. Před převodem platby se však vyskytnou náhlé překážky (např. s bankou apod.) a dodavatel je vyzván, aby uhradil např. manipulační poplatky řádově v tisících USD. V případě, že dodavatel tyto poplatky uhradí, druhá strana se po akceptaci platby odmlčí a je jen velmi těžko dohledatelná. I když je pachatel chycen, peníze poškozenému již obvykle navraceny nejsou (FBI, 2021).

15.3 Ostatní kriminalita

Úroveň kriminality dosahuje v Nigérii takřka alarmujících hodnot. Spolehlivé policejní statistiky však nejsou k dispozici a jedinou možností, jak kvantitativně zhodnotit její míru představují sociologické výzkumy. Výsledky zatím posledního šetření viktimizace a vnímání kriminality publikovala v roce 2014 nigerijská nezisková organizace *CLEEN*. Šetření bylo provedeno na širokém vzorku 11 500 respondentů starších 18 let pocházejících ze všech států Nigérie, přičemž dotazy byly směřovány na zkušenosti s konkrétní formou zločinu v rámci období jednoho roku (Alemika, 2014, 55).

Z výzkumu vyplynulo, že 33 % Nigerijců během sledovaného období zažilo fyzické napadení, 30 % respondentů rovněž přiznalo, že se stalo obětí domácího násilí. S loupežným přepadením mělo zkušenost 18 % Nigerijců. Klíčovým problémem se přitom ukázala bezpečnost domácností, kdy 37 % loupeží se odehrálo v domovech respondentů (Alemika, 2014). V souvislosti s loupežnými přepadeními OSAC upozorňuje také na časté

přepadávání a vykrádání automobilů, ať už odstavených, či s posádkou. Toto riziko je zvláště vysoké v dopravních zácpách ve velkých městech (OSAC, 2020).

Samostatnou kapitolou jsou pak krádeže automobilů jako takových. Praxe ukazuje, že vozidlo může být zcizeno za méně než 60 sekund a většina z nich není nikdy navrácena. V rámci sledovaného období bylo ukradeno vozidlo 4 % respondentů, přičemž 69 % krádeží se odehrálo přímo u domova či v jeho blízkosti. 5 % respondentů dále přiznalo, že bylo znásilněno nebo se stalo obětí pokusu o znásilnění. Stejně procento respondentů rovněž připustilo, že se stalo obětí pokusu o vraždu. Nejhorší situace panovala na severovýchodě Nigérie, kde tuto zkušenost přiznalo 8 % respondentů (Alemika, 2014).

15.4 Policie a boj proti zločinu

Hlavní vnitrostátní bezpečnostní složkou mající za úkol chránit bezpečnost osob a majetku, veřejný pořádek a předcházet trestné činnosti jsou Nigerijské policejní síly. Ačkoli pro plnění svých povinností disponují poměrně širokými pravomocemi, následkem systémových překážek ve svém úsilí výrazně selhávají. Policejní složky se potýkají s nedostatečným vybavením (komunikační vybavení, vozový park, zbraně, laboratoře pro zpracování důkazů apod.), nízkou profesionalitou danou slabým výcvikem, nízkými platy a často i nekompetentním vedením (OSAC, 2020). Tristní stav nigerijské policie reflektují i mezinárodní ratingy. Z hlediska spolehlivosti policejních složek Nigérie zaujímá 130. příčku ze 140 zemí světa (WEF, 2019, 431).

Mimo nízkou kompetentnost se policie rovněž potýká s velmi nízkou důvěrou a legitimitou mezi občany, což dále oslabuje její schopnost získávat informace a vůbec efektivně vyšetřovat. Už od dob koloniální správy je policie velkou částí Nigerijců vnímána především jako represivní orgán, jehož úkolem není chránit jejich bezpečnost, ale zájmy těch, co jsou u moci. Dle výzkumu kriminality organizace *CLEEN* důvěřuje policii pouze 7,7 % Nigerijců, přičemž 63 % je přesvědčeno, že policie je zkorumpovaná (Alemika, 2014).

Nízká kompetentnost a legitimita vážně narušují efektivní činnost policie a kriminální prostředí nepřímo podbízí k páchání trestné činnosti bez obav ze zatčení či stíhání. Ačkoli je přítomnost policie zvláště na exponovaných veřejných místech patrná, její autorita nemá patřičný dosah. Již v periferních částech měst a venkovských oblastech je spravedlnost běžně vymáhána domobranou či dobrovolnickými oddíly (OSAC, 2020).

15.5 Soudní systém

V současné době v Nigérii fungují tři právní systémy. Právní systém založený na anglosaském právu, právo šaría a zvykové právo vycházející z tradic předkoloniálních společností. Anglosaské právo je platné v celé Nigérii, na úrovni států i federace, přičemž drtivá většina obchodních transakcí se řídí právě jím (OECD, 2015, 10–11). V některých státech federace paralelně s ním působí také tradiční zvykové právo a šariátský právní systém s vlastními soustavami soudů. Zatímco tradiční zvykové právo je typické pro některé státy na jihu Nigérie, právo šaría je uplatňováno ve dvanácti převážně muslimských státech na severu země. Oba tyto systémy jsou omezeny víceméně na rodinné, osobní, případně trestní právo (Global Lex, 2020).

V rámci anglosaského právního systému lze rozlišit čtyřúrovňovou strukturu soudů. Nejvyšší soudní instancí je Nejvyšší soud Nigérie. Působí na federální úrovni a ústava mu přiznává kompetence v řešení sporů mezi federací a státem či mezi jednotlivými státy. Rovněž plní roli posledního odvolacího soudu v zemi. Druhým nejvyšším soudem je Odvolací soud. Také působí na federální úrovni a ústava mu uděluje pravomoc projednávat a rozhodovat spory týkající se voleb a funkčního období prezidenta a viceprezidenta. Na třetí úrovni soudního systému se nachází Vrchní federální soud a Vrchní soudy jednotlivých států (Alemika, 2014, 14).

Vrchní federální soud je nejnižším soudem působícím na federální úrovni. Je soudem první instance pro řešení vlastizrádných zločinů a záležitostí týkajících se devizové, měnové a daňové politiky. Rovněž má jurisdikci nad většinou sporů ohledně zahraničních investic, včetně těch vyplývajících z rozhodnutí vydaných NIPC (OECD, 2015, 87). Na stejné úrovni jako Vrchní federální soud se nachází také Vrchní soudy jednotlivých států. Jsou první instancí pro řešení případů vážného porušení zákona, jako jsou například vraždy či zabití. Na čtvrté úrovni se pak nachází struktura smírčích soudů, které mají v gesci méně závažné spory (Alemika, 2014, 15).

15.6 Nezávislost soudní moci a vymahatelnost práva

Ačkoli nezávislost soudní moci je zaručena nigerijskou ústavou, v praxi justice podléhá tlaku exekutivy, privátních zájmů vlivných elit a je spojována s vysokou mírou korupce (Risk & Compliance Portal, 2020). Ještě větší problém však představuje obecně nízká vymahatelnost práva. Přetíženost a pomalost soudů brání efektivnímu výkonu

spravedlnosti a investory je vnímána jako překážka podnikání. Jestliže v hodnocení nezávislosti soudnictví se Nigérie umístila na 99. místě ze 141 hodnocených států (WEF, 2019, 431), z hlediska vymahatelnosti kontraktů zaujímá až 139. příčku ze 190 hodnocených zemí (WB, 2017, 229).

Nejviditelnější formou podjatosti soudního systému obecně představuje jeho podřízenost vůči zájmům politických elit. V Nigérii má dominance exekutivní moci nad mocí soudní tradici sahající až do dob britské koloniální správy. Následné dekády vojenské vlády vypěstovaly mezi politickými elitami pocit nedotknutelnosti a beztrestnosti, který se přenesl i do současných demokratických podmínek (Alaga a Akum, 2013, 217). Například v roce 2006 prezident Obasanjo v rozhlasovém vysílání obvinil a odsoudil některé členy Národního shromáždění pro přijímání úplatků. Podezřelí byli okamžitě shledáni vinnými a odvoláni ze svých pozic. Regulérním soudním procesem však byli odsouzeni až dodatečně. V roce 2007 pak vláda státu Lagos odmítla navzdory rozhodnutí Nejvyššího soudu převést finanční prostředky místním samosprávám. Rozsudek soudu tak vynutil tehdejší prezident Yar'Adua (Nairaland, 2007). Že se nejedná o marginální problém, potvrzuje i mezinárodní srovnání. Z hlediska upřednostňování zájmů vládních politiků v soudních sporech Nigérie zaujímá 125. místo ze 137 hodnocených států světa (WEF, 2017, 225).

Neméně vážný problém nigerijského soudnictví představuje obcházení práva a zneužívání nedokonalého soudního systému politickými a podnikatelskými elitami. Díky vlivu a prostředkům se prominenti naučili využívat justiční systém do takové míry, že většina obvinění vůči nim bývá zamítnuta pro nedostatek důkazů či z důvodu špatného vyšetřování. Obhájci vlivných klientů se uchylují k přímému podplácení policie, státních zástupců i soudců či výkon spravedlnosti maří neustálým prodlužováním a odkládáním soudního procesu. Vytvořil se tak dvoucestný soudní systém. Jeden pro běžné občany, který uděluje tvrdé tresty i za drobnou kriminalitu, a druhý pro společenské elity, které chrání před stíháním či tresty za zapojení do velkých korupčních kauz a jiných zločinů. Nepřekvapuje proto, že soudům plně důvěřuje pouze 1,3 % obyvatel Nigérie, přičemž 45,6 % Nigerijců je přesvědčeno, že soudci jsou zkorumpovaní (Alemika, 2014).

Stejně jako v případě policie i u soudů se na současném stavu významnou měrou podílejí systémové nedostatky. Soudci a soudní úředníci postrádají odpovídající zázemí pro práci, jsou nedostatečně odměňováni, a tím nepřímo podněcováni ke korupci a nízké produktivitě práce. Zastaralý právní systém z koloniální éry se vyznačuje komplikovaností, zdouhavostí právních procesů a kriminalizuje i běžné přestupky, což významně přispívá k

přetíženosti justičních orgánů (Alemika, 2014). Avšak navzdory celkově podprůměrnému hodnocení soudního systému lze konstatovat, že situace se v posledních letech alespoň v určitých ohledech mírně lepší. Poslední rozsudky federálních soudů i fakt, že začaly v závažných případech ukládat vyšší kauce dává naději, že soudy postupně získávají potřebnou nezávislost a dále ji budou posilovat (BTI, 2014). Naopak nepříznivý trend je patrný v oblasti vymahatelnosti práva. Jestliže v roce 2012 trvala průměrná doba vymáhání obchodního kontraktu 457 dnů a náklady na její vymáhání se průměrně pohybovaly okolo 32 % hodnoty kontraktu (WB, 2012, 117), v roce 2017 se tato doba prodloužila na 510 dnů při 58% nákladech (WB, 2017, 229).

16 VNĚJŠÍ KONFLIKTY

16.1 Postavení a role Nigérie v mezinárodních vztazích

Konec bipolárního rozdělení světa je spjat spolu se změnou mezinárodního systému také s nástupem tzv. nových mocností. Jejich vliv již není založen primárně na vojenských kapacitách, ale hlavní roli přebírá ekonomická síla a účinná kontrola mezinárodních institucí (Adetula, 2014). Ve finančních a ekonomických kruzích se pro označení části těchto zemí vžil termín BRIC. Jedná se o akronym zahrnující Brazílii, Rusko, Indii a Čínu, tedy státy vyznačující se regionální hegemonií s významným přesahem do světové politiky a ekonomiky. Jejich postupně vyčerpávající se růstový potenciál však záhy podnítil investiční bankéře k vymezení další neformální skupiny zemí. V roce 2013 byla akronymem MINT označena Nigérie společně s Mexikem, Indonésií a Tureckem jako skupina států, jež se může výhledově stát největší konkurencí zemím BRIC a novým tahounem významných mezinárodních změn (Pečený, 2013).

Je zřejmé, že Nigérie disponuje mocenskými kapacitami, které ji předurčují k významné roli v mezinárodní politice. Vzhledem k největší populaci i ekonomice v Africe, obrovskému nerostnému bohatství, stejně jako nadstandardním vojenským kapacitám i silnému kulturnímu vlivu na kontinentu, je považována za nezpochybnitelného lídra v subregionu západní Afriky. Žádná jiná země z této oblasti se nemůže s Nigérií srovnávat z hlediska ekonomických a vojenských kapacit (Adetula, 2014). Konkurenta nachází pouze ve Francii, jejíž poměrně rozsáhlá vojenská, ekonomická i politická přítomnost v bývalých

západoafrických koloniích představuje faktor, který do určité míry oslabuje její vůdčí pozici v subregionu (Alli, 2012, 78).

Důležitý prvek ve stabilitě subregionu představuje ECOWAS, jež s výjimkou Mauretánie sdružuje všech 15 západoafrických zemí. Původně vzniklo jako platforma pro ekonomický rozvoj a obchodní spolupráci mezi členskými státy (ECOWAS, 2016). Od 90. let pod vedením Nigérie a za jejího značného finančního, personálního i logistického přispění začalo společenství plnit také významnou roli v oblasti bezpečnosti a stability v celém západoafrickém subregionu (Alli, 2012, 9). Politické elity si vždy uvědomovaly, že chtějí-li zajistit národní bezpečnost Nigérie, nemohou jednoduše ignorovat situaci svých sousedů či jakýkoli vývoj v subregionu (Adetula, 2014). Prostřednictvím mírových misí ECOWAS se tak Nigérie zásadní měrou podílela na obnovení míru a stability zejména v Libérii a Sierra Leone, dále pak v Guinei Bissau, Mali či Pobřeží Slonoviny (Osimen, 2015, 26).

V regionálním, tj. africkém kontextu již mocenský vliv Nigérie naráží na omezenost vlastních kapacit a silnou konkurenci v podobě Jižní Afriky, což jsou klíčové faktory, které ji zatím nedovolují zaujmout pozici afrického hegemonu (Tétényi, 2014, 17). Nigérii tak nelze označit za regionální mocnost v konvenčním slova smyslu, ale spíš jako regionálního hráče s hegemonním vlivem (Adetula, 2014). Sama sebe však Nigérie odjakživa vnímala jako přirozeného vůdce subsaharské Afriky, což se projevovalo i v její zahraniční politice a chápání Afriky jako hlavního objektu jejích vnějších zájmů. Již krátce po svém osamostatnění se stala jedním z hlavních iniciátorů a motorů africké integrace. V roce 1963 stála u zrodu Organizace africké jednoty (OAJ), nyní Africké unie (AU), jejímž hlavním posláním bylo podporovat svornost a solidaritu mezi africkými státy, vymýtit jakékoli formy kolonialismu a bránit suverenitu, územní integritu a nezávislost členských států (Ashiru a George, 2013). „Afrocentrismus“ nigerijské zahraniční politiky však nebyl orientovaný pouze dovnitř, směrem k zemím Afriky, ale i navenek ke třetím zemím. Na půdě OSN i britského Commonwealthu se Nigérie zasazovala ve prospěch zájmů afrických zemí, angažovala se v boji proti pozůstatkům kolonialismu v Africe a významnou měrou se přičinila o likvidaci režimu Apartheidu v Jižní Africe, bojovala za odpuštění dluhů rozvíjejících se zemí i proti obchodní nerovnováze mezi globálním severem a jihem. Pod záštitou globálních (OSN) i regionálních (OAJ, AU) mezinárodních organizací se podílela na množství zahraničních mírových misích v celé Africe. Jmenovitě například např. v Kongu, Rwandě, Čadu či Súdánu (Adetula, 2014).

Na globální úrovni Nigérie rozvíjí zahraniční vztahy primárně na ekonomické bázi a takřka všemi směry. Čína, Indie, Jižní Afrika, USA a země EU patří v posledních letech mezi hlavní obchodní partnery. V politické rovině Nigérie zastává převážně prozápadní postoje, což se jí následně vyplácí v ekonomické rovině v podobě různých forem finanční podpory ať ze strany EU, či USA (BusinessInfo.cz., 2020). Jelikož Nigérie nedisponuje mocenskými kapacitami, které by z ní dělaly skutečně globálního hráče, mezinárodní organizace představují hlavní nástroj, jejichž prostřednictvím je schopna prosazovat své zahraničněpolitické zájmy. Z globálních mezinárodních organizací je členem OSN, kde byla již pětkrát zvolena nestálým členem Rady bezpečnosti¹² (UNSC, 2021), přičemž dlouhodobě usiluje i o stálé členství jakožto zástupce subsaharské Afriky (Abayomi, 2018). Z dalších významných organizací je členem Světové obchodní organizace, Světové banky, Mezinárodního měnového fondu, Hnutí nezávislých zemí, Organizace zemí vyvážejících ropu a Commonwealthu.

16.2 Nigérie a sousední státy

Vztahy Nigérie a okolních zemí byly od počátku determinovány dvěma faktory. V první řadě Nigérie je ze všech stran obklopena frankofonními státy – Beninem, Nigerem, Čadem, Kamerunem, které na rozdíl od Nigérie pojí koloniální minulost spojená s francouzskou sférou vlivu a rovněž má společnou námořní hranici s Rovníkovou Guineou, bývalou španělskou kolonií. Takto odlišná geopolitická pozadí stojí za množstvím mezinárodních krizí, které se od 60. let v subregionu odehrály. Byly to zejména frankofonní státy, které vždy s obavami sledovaly zahraničněpolitické cíle Nigérie a zpochybňovaly její postavení v subregionu. Dodnes je politická, kulturní, vojenská a ekonomická afinita bývalých západoafrických kolonií k Francii faktorem, který přispívá ke vzájemné nedůvěře (Omede, 2006, 8).

Druhý determinant vztahu Nigérie k nejbližšímu okolí představují nejasně definované a nepřesně vymezené státní hranice stanovené koloniálními mocnostmi na konci 19. století. Společně s jejich vysoce porézním charakterem a nedostatkem koordinované a konzistentní pohraniční politiky Nigérie i sousedních států, významnou měrou přispěly k problematickým vztahům v subregionu. To se projevilo zejména na vztazích s Kamerunem, Beninem a Čadem (Omede, 2006, 7).

¹² Naposledy v letech 2014–2015.

Navzdory výše zmíněnému se Nigérie v zahraniční politice vůči svým sousedům po většinu své existence držela principu dobrého sousedství založeného na uznání rovnosti, nezávislosti, suverenity a územní celistvosti afrických států. I přes mocenskou převahu se vyhýbala vážnějším konfliktům se svými sousedy a usilovala o pokojné řešení krizí, a to i v dobách velmi mrazivých vztahů v průběhu 60. a 70. let minulého století. Obavy z destabilizace nejbližšího okolí a možné francouzské odezvy v případě zjevné agrese vůči některé ze sousedních zemí byly mezi nigerijskými politiky natolik silné, že mnohdy vedly k nedostatku asertivity i v situacích, kdy docházelo k narušování svrchovanosti země (Omede, 2006, 9).

Snahy vyhnout se ozbrojeným konfliktům a zajistit mírové vztahy v západní Africe vedly rovněž k iniciování a posilování ekonomické, sociokulturní, bezpečnostní a politické spolupráce, z čehož však materiálně těží především sousední státy (Omede, 2006, 7). Obchodní výměna Nigérie se sousedními zeměmi, potažmo všemi africkými státy představuje pouze minimální podíl z jejího celkového objemu obchodu, ačkoli postupně narůstá. Dovoz z afrických zemí tvoří 3,2 % celkového importu, vývoz se pak na celkovém exportu podílí 17,3 % (NBS, 2021). Z perspektivy sousedních států však Nigérie vytváří klíčový trh zejména pro export Beninu a Nigeru, a rovněž je důležitým dodavatelem ropy a ropných produktů do Kamerunu a Rovnickové Guiney. Mezi Nigérií a jejími sousedy probíhá také obchodní výměna, z velké části nezachycena statistikami, týkající se zejména zemědělských produktů a ropy. Nigérie je centrem neformálního obchodu s obilovinami v subregionu, přičemž například jejich export do Nigeru a Čadu tvoří 70 % tamní spotřeby. Co se týká ropy, její nelegální pašování z Nigérie je hlavním zdrojem importu pro Čad, Niger, Kamerun a zejména Benin, kde tvoří až 80 % spotřeby (Regional Economic Outlook, 2012, 38–39).

16.2.1 Vztahy s Beninem

Ačkoli v současné době Nigérie a Beninská republika užívají relativně srdečných vztahů (Isyaku, 2017, 218), v minulosti tomu zdaleka tak nebylo. Až do poloviny 70. let minulého století byly vzájemné vztahy negativně poznamenány častými pútkami podél společné hranice, a také faktem, že v období občanské války (1967–70) beninský prezident Emile Zinsou umožnil prostřednictvím přístavu a letiště v Cotonou poskytování materiální pomoci biaferským povstalcům. Paradoxně to byl Benin, se kterým Nigérie ještě před koncem války podepsala dohodu o přátelství jako akt uznání dobrého sousedství a následně

v roce 1979 dohodu o vojenské spolupráci, která zásadním způsobem přispěla ke snížení vzájemně vnímaných bezpečnostních hrozeb (Omede, 2006, 10).

S klesajícím napětím ve vojenské oblasti tak lze od poloviny 70. let sledovat snahy o prohlubování ekonomické a politické spolupráce. Byly zakládány první společné podniky zejména v oblasti potravinářství a stavebnictví a zvyšovala se i četnost jednání politických špiček obou států. V roce 2002 byla založena společná obchodní komora s cílem formalizovat obchodní vztahy mezi zeměmi a o pět let později podepsaly memorandum o porozumění týkající se vzájemné ekonomické integrace. Charakter spolupráce zhodnotil bývalý beninský prezident Yayi, když Nigérii označil jako politický a ekonomický pilíř Beninu (Isyaku, 2017). Nigérie je s 21 % největším exportním trhem pro beninské hospodářství (Trading Economics, 2021b). Velká část obchodu se však stále odehrává mimo formální ekonomiku, což se snaží obě země řešit zvýšenou kontrolou poréznic hranic a modernizací hraničních přechodů. Například v říjnu 2018 byl takto znovuotevřen přechod Seme–Krake na klíčové dálnici spojující Lagos s Cotonou (News24, 2018).

V otázce pohraničních sporů je v současnosti jediným větším nedořešeným problémem nejasná lokalizace trojmezí mezi Nigérií, Nigerem a Beninem (CIA, 2021). Vymezení námořní hranice bylo na bilaterální bázi vyřešeno již v roce 2003 a v současné době tak mezi Nigérií a Beninem ještě probíhají jednání o přesném vyměření hranic v oblasti trojmezí. Za tímto účelem se v srpnu 2015 setkal guvernér nigerijského státu Kebbe s beninskými zástupci, aby projednali rozdělení sporných území na obou stranách hranice¹³, přičemž vyjádřili vůli celou problematiku vyřešit smírnými prostředky tak, aby již nedocházelo k pohraničním střetům mezi příslušníky tamních komunit (Premium Times, 2015b).

Z bezpečnostního hlediska je situace v Beninu dlouhodobě stabilizovaná, přičemž dle *Global Peace Indexu* patří mezi země s vysokou úrovní míru (IEP, 2019, 8).

16.2.2 Vztahy s Nigerem

Ve srovnání s ostatními sousedními státy lze nigerijsko-nigerské vztahy z dlouhodobého hlediska označit jako nejlepší. Nadstandardní spolupráce obou zemí vychází ze silných sociálních, kulturních a obchodních vazeb sahajících až od středověku. Ačkoli protichůdnost francouzských a britských zájmů během většiny koloniálního období vedla

¹³ Jedná se o několik sídel v jurisdikci místní samosprávné oblasti Bagudo na straně Nigérie a Maladil na straně Beninu.

k omezování přeshraničních interakcí, obyvatelstvo žijící po obou stranách hranice dodnes spojuje společné zvyky, náboženství a hauština jako převládající jazyk v oblasti (Folarin et al., 2014, 459). Možná proto oba státy ve své moderní historii nikdy neřešily spory vojenskou cestou a s výjimkou nedořešeného nigerijsko-beninsko-nigerského trojmezí mezi nimi nejsou ani žádné významnější teritoriální spory (Omede, 2006, 15). Určitou kaňkou ve vzájemných vztazích tak jsou jen občasné problémy s bandity operujícími v nigerijsko-nigerském pohraničí, jež v září 2018 vedly k vytvoření společné vojenské pohraniční hlídky (Eseohe, 2019). Nigerské jednotky jsou také součástí *Multinational Joint Task Force* usilující o eliminaci povstalecké skupiny Boko Haram (HIIK, 2019, 84).

V důsledku již zmíněných historických vazeb mezi severní Nigérií a jižním Nigerem, velká část přeshraniční obchodní výměny je stále realizována mimo formální ekonomiku. Z tohoto pohledu byl zásadní krok učiněn v roce 1971, kdy byla založena Nigerijsko-Nigerská komise pro spolupráci dodnes hrající významnou roli v posilování formálních obchodních vazeb mezi oběma zeměmi. V roce 2016 pak byla mezi Nigérií a Nigerskou republikou uzavřena dvoustranná dohoda o hospodářské a přeshraniční spolupráci. Mezi hlavní obchodované komodity patří zejména zemědělské produkty, ropa a textilní výrobky. Zcela zásadní roli pak hraje zajištění potravinové bezpečnosti obou zemí. Niger je největším dodavatelem hospodářských zvířat do Nigérie, zatímco Nigérie dodává Nigeru 60–70 % tamní spotřeby obilovin. Provázanost obou ekonomik podporuje také fakt, že Nigérie zajišťuje nejpřímější cestu Nigeru k námořním přístavům (Ogbuehi a Attahiru, 2017).

Dle *Global Peace Indexu* Niger disponuje nízkou úrovní bezpečnosti (IEP, 2019, 9). Zemi dlouhodobě sužuje konflikt mezi vládou reprezentovanou prezidentem Mahamadou Issoufou a opozičními skupinami okolo hnutí *Nigerien Democratic Movement for an African Federation*. Opozice viní vládu ze špatné správy věcí veřejných, přičemž požaduje konsensuální volební zákon, zlepšení bezpečnosti a infrastruktury. V průběhu roku 2018 docházelo po celé zemi k četným protivládním demonstracím. Vláda reagovala zatýkáním aktivistů, násilným rozháněním demonstrantů a v několika regionech vyhlášením tříměsíčního stavu nouze (HIIK, 2019, 81).

16.2.3 Vztahy s Čadem

Přestože si od zisku nezávislosti obě země vyměňují diplomatické mise a vstupují do různých bilaterálních i multilaterálních vztahů týkajících se obchodu, kultury, vzdělávání, průmyslu a náboženství, Čad tradičně představoval nejvýznamnější výzvu národní bezpečnosti Nigérie. Od poloviny 60. let byla země svědkem nesčetných politických krizí, občanských válek a intervencí zahraničních států, jež spolu s častými vpády čadských banditů a rebelských povstalců na území Nigérie vedly k permanentní pohotovosti nigerijské armády. Čad byl rovněž prvním státem, vůči kterému Nigérie v první polovině 80. let podnikla přímou vojenskou akci (Shehuri et al., 2018, 155).

Oba státy spolu sdílejí osmdesát pět kilometrů dlouhou hranici v celé délce se táhnoucí přes Čadské jezero. V důsledku vysychání jezera a vzniku nových ostrovů zde od 70. let minulého století docházelo k občasným incidentům spjatých s nejasně vymezenou hranicí. Tyto eskalovaly 18. dubna 1983, když čadská armáda zaútočila na nigerijskou hlídku chránící své rybáře. Vážné střety v následujícím týdnu vedly k úmrtí 75 čadských a 9 nigerijských vojáků. Pohraniční spor nakonec formálně ukončila dohoda z 11. července téhož roku (UCDP, 2021a). Dlouhodobě větší problém však představovaly časté vpády čadských banditů a povstalců na nigerijské území a jejich útoky na sídla na severovýchodě země. Například v roce 2000 situace eskalovala do takové míry, že vůči ozbrojencům byly nasazeny bojové vrtulníky Mi-35 (Shehuri et al., 2018, 156).

Navzdory výše uvedenému, vztahy mezi Čadem a Nigérií jsou obecně na dobré úrovni (UCDP, 2021a). V posledních letech se do popředí zájmů obou zemí dostal boj proti povstalecké skupině Boko Haram. Prezidenta Buhari i jeho čadský protějšek Idriss Déby Itno se v tomto směru pravidelně setkávají v rámci bilaterálních i multilaterálních jednání (Ajakaye, 2018). Pod mandátem AU jednotky obou zemí společně operují v mezinárodním vojenské alianci *Multinational Joint Task Force* s cílem potlačit aktivity povstalců (HIIK, 2019, 84). Dalším důležitým společným tématem je rozvoj transhraničního regionu pánve Čadského jezera, který dlouhodobě patří mezi nejchudší regiony světa a aktuálně se potýká s vážnou humanitární krizí.

Bezpečnostní situaci v Čadu aktuálně destabilizuje zejména konflikt mezi vládou a opozicí sestávající z odborů, různých politických stran, skupin občanské společnosti a studentů. Opoziční síly od počátku 90. let protestují proti vládnoucí garnituře a usilují o rezignaci autoritářského prezidenta Débyho. Na severu země vláda rovněž bojuje s povstaleckými skupinami v čele s *Military Command Council for the Salvation of the*

Republic usilujícími o přístup ke zdrojům a svržení vlády (HIIK, 2019, 69). *Global Peace Index* tak Čad řadí mezi státy s nízkou úrovní míru (IEP, 2019, 9).

16.2.4 Vztahy s Kamerunem

Od počátku existence Nigérie a Kamerunu byl jejich vztah charakterizován vzájemnou nedůvěrou a třením způsobeným pohraničními spory a častými konflikty¹⁴. Z pohledu Nigérie je nejproblematičtější hranicí právě ta s Kamerunem. Jedná se o nejdelší a zároveň topograficky nejsložitější mezinárodní hranici Nigérie. Z hlediska vojenských schopností je navíc Kamerun jediným ze sousedních států, který má potenciál Nigérii konkurovat. Hlavním bodem střetu zájmů byl však spor o poloostrov Bakassi – území bohaté na ropu a zemní plyn, původně v jurisdikci Nigérie, nacházející se na společné hranici v Guinejském zálivu. Spor o tento poloostrov byl oběma stranami vnímán natolik vážně, že po většinu doby existence obou států determinoval jejich vzájemné vztahy (Omede, 2006, 15).

Od 60. let byl spor o Bakassi pouze latentním konfliktem s občasnými pohraničními střety. V první polovině 90. let však začal konflikt eskalovat. V prosinci 1993 nigerijské jednotky obsadily poloostrov a počátkem následujícího roku došlo k prvnímu střetu obou armád. Konflikt dosáhl svého vrcholu v roce 1996, přičemž k menším pohraničním střetům s přestávkami docházelo až do roku 2005. Ještě v roce 1994 však byl spor předán Mezinárodnímu soudnímu dvoru (ICJ), který v roce 2002 poloostrov přiřknul Kamerunu. V roce 2006 pak byla uzavřena dohoda z Greentree, která ustavila přechodné dvouleté období pro rozhodnutí tamních obyvatel v otázce občanství a odchod nigerijských autorit ze západní části poloostrova (UCDP, 2021b). Nigérie nakonec Bakassi opustila až v roce 2012. Tehdejší administrativa prezidenta Jonathana se na základě právního posudku rozhodla, že nebude usilovat o přezkoumání soudního rozhodnutí. Stejně tak současný prezident Buhari se při návštěvě Kamerunu v polovině roku 2015 vyjádřil, že jeho vláda bude respektovat rozhodnutí ICJ i dohodu z Greentree (Premium Times, 2015c). Mimo otázku poloostrova se s Kamerunským protějškem Biyaou rovněž shodli na nutnosti urychleně dokončit demarkaci společné hranice (Premium Times, 2015d). Ta je v současnosti již takřka v celé délce dokončena s výjimkou její severní části kontrolované Boko Haram (Adetayo, 2016).

Vztahy současné Buhariho administrativy a kamerunského prezidenta Biya se zdají být stabilizovány. Letité body sváru jsou vyřešeny a hlavní pozornost je věnována boji proti

¹⁴ Např. spor o severní Kamerun, konflikty v oblasti Čadského jezera.

Boko Haram (DW, 2016). V oblasti ekonomické spolupráce lze od uzavření dohody z Greentree sledovat nárůst obchodu i investic. Bylo zahájeno několik přeshraničních iniciativ jako např. stavba dálnice mezi městy Bamenda v Kamerunu a Enugu v Nigérii či jednání o společných projektech těžby ropy na moři (EIU, 2013).

Z hlediska *Global Peace Indexu* se Kamerun řadí mezi státy s nízkou úrovní míru (IEP, 2019, 9). V roce 2016 se rozhořel konflikt mezi vládou a anglofonní menšinou žijící na západě země. Následujícího roku začala situace eskalovat, když separatisté deklarovali nezávislost anglofonních teritorií pod názvem Ambazonie. Během roku 2018 bylo při střetech mezi separatisty a vládními jednotkami zabito více než 800 lidí (HIIK, 2019, 14).

16.2.5 Vztahy s Rovníkovou Guineou

Tradičně vztahy mezi Nigérií a Rovníkovou Guineou byly velmi chladné až problematické. Strategicky významná poloha země vždy budila pozornost cizích mocností, což bylo nigerijskými autoritami vnímáno jako významná bezpečnostní hrozba, zvláště když skrze ostrov Bioko koncem 60. let proudila pomoc biaferským separatistům (Omede, 2006, 11). Hlavní zdroj nevráživosti však plynul z teroru a vraždění nigerijských dělníků pracujících na guinejských kakaových plantážích. Režim prezidenta Nguema byl natolik brutální, že Nigérie musela v roce 1976 ze země evakuovat přes 30 tis. svých občanů (Aworawo, 2010, 95). Navzdory veřejnému mínění a náladám ve společnosti, Nigérie toto jednání nikdy nepotrestala (Folarin et al., 2014, 459). Svržení Nguema v roce 1979 a postupná transformace guinejské ekonomiky v 80. letech nakonec vyřešily problematické pracovní podmínky Nigerijců a vztahy obou zemí se začaly podstatně zlepšit. Do popředí zájmů se dostala spolupráce v oblasti těžby ropy a vymezení námořní hranice (Aworawo, 2010, 90).

Díky diplomatickému přístupu obou stran se podařilo v roce 2000 uzavřít bilaterální dohodu vymezující společnou námořní hranici, což Rovníkové Guinei umožnilo pokračovat v těžbě ropy na stávajících plošinách (Oduntan, 2015). K dalšímu posílení spolupráce zejména v oblasti bezpečnosti a obchodu došlo za administrativy prezidenta Jonathana. V roce 2015 na tuto politiku navázala také vláda prezidenta Buhariho, přičemž v březnu 2016 země uzavřely bilaterální dohodu o bezpečnosti v oblasti guinejského zálivu. V současnosti dochází mezi oběma zeměmi k čilé ekonomické diplomacii, zvláště patrné jsou snahy o vzájemné zvýšení objemu investic (Ayodele, 2016). Tomu by mělo

napomoci také od ledna 2018 otevřené diplomatické zastoupení Rovnickové Guiney v centrální obchodní čtvrti v Abuji (Ojeme, 2018).

V zemi nejsou dlouhodobě evidovány významnější konflikty. Z pohledu *Global Peace Indexu* je Rovnicková Guinea řazena mezi státy s vysokou úrovní míru (IEP, 2019, 8).

17 RIZIKOVÝ PROFIL ZEMĚ

17.1 Investiční profil

Identifikovaná politická rizika:

- *Dlouhodobě se snižující objem devizových rezerv implikuje možnost budoucího omezení přeshraničního pohybu kapitálu.*

Navzdory celkově nelichotivému umístění v žebříčku *Global Opportunity Index*, Nigérie patří k hlavním příjemcům PZI v Africe. Nejlepší hodnocení v rámci zmíněného indexu získala v oblasti jurisdikce, ochrany vlastnických práv a práv investorů, kam spadá i znárodnění majetku zahraničních investorů. To je v Nigérii zakázáno zákonem o Nigerijské komisi pro podporu investic, který v případě převzetí soukromého majetku firmy garantuje odpovídající finanční odškodnění. Tato úprava je v souladu s mezinárodním právem a z tohoto pohledu riziko nepředstavuje. Navíc je vysoce nepravděpodobné, že v době, kdy si státy tvrdě konkurují v lákání zahraničních investorů, by si nigerijští politici dovolili vyvlastnit soukromý zahraniční majetek bez adekvátní kompenzace. Jestliže až do poloviny 70. let představovalo znárodnění jedno z hlavních politických rizik (Li, 2009), za současných podmínek by takové převzetí vyslalo investorům jasný signál, aby se poohlédli jinde a Nigérie by na dlouhou dobu oddálila naplnění své vize o největší africké průmyslové a geopolitické velmoci nezávislé na exportu nezpracované ropy.

Nadstandardně si Nigérie vedla i v rámci rizika repatriace zisku a zpoždění plateb. Dle Světové banky je zahraniční investor při repatriaci kapitálu i dividend povinen dodat Komisi odpovídající dokumenty a v případě dividend rovněž zaplatit daň. Jejich převod trvá průměrně 2 dny, což lze hodnotit jako velmi pozitivní číslo, srovnáme-li ho například s 39 dny v Angole či 8 dny v Etiopii (Anderson, 2013, 29). V celosvětovém srovnání se Nigérie v oblasti konvertibility měny a přeshraničního pohybu kapitálu umístila v

kategorie zemí s druhými nejmenšími omezeními, a v rámci tohoto subkomponentu tak představuje pouze minimální riziko. Na druhou stranu nelze vyloučit, že přetrvávající nízké ceny ropy a tenčící se zásoby devizových rezerv mohou v dohledné budoucnosti nepříznivě změnit legislativní prostředí a omezit konvertibilitu a přeshraniční pohyb kapitálu za účelem udržení deviz v zemi.

17.2 Socioekonomické podmínky

Identifikovaná politická rizika:

Nigérie vykazuje velmi nízkou úroveň socioekonomického rozvoje – chudoba sužuje 46,4 % populace a celková nezaměstnanost 55,7 % ekonomicky aktivních obyvatel.

- *Chudoba a nezaměstnanost patří mezi hlavní příčiny kriminality, násilných konfliktů a sociálních nepokojů v zemi.*
- *Socioekonomické rozdíly mezi severem a jihem země jsou jedním z faktorů, který přispívá k dezintegračním tendencím podél této historicky dané linie.*

Z hlediska hlavních socioekonomických ukazatelů vykazuje Nigérie velmi nízkou úroveň rozvoje. Chudoba sužuje takřka polovinu populace a celková nezaměstnanost více jak polovinu ekonomicky aktivních obyvatel. Mezi hlavní projevy patří zejména nedostatek pracovních míst, zaostalý sociální stát a nízká úroveň základních služeb, které významně přispívají k nespojenosti široké vrstvy obyvatel, způsobují sociální napětí ve společnosti a vedou k rozkolu ve vztahu mezi občanem a státem (Forest, 2012, 31). Panuje všeobecná shoda, že chudoba a nezaměstnanost patří mezi hlavní příčiny kriminality, násilných konfliktů a sociálních nepokojů v zemi (Uwa et al., 2016, 194).

Stejně jako v dalších rozvojových zemích ani v Nigérii neexistuje fungující systém sociálního zabezpečení, který by mírnil dopady chudoby a nezaměstnanosti (Adesina, 2013, 147). Při nedostatku pracovních míst jsou tak nezaměstnaní nuceni hledat alternativní způsoby obživy, což pro většinu z nich v praxi znamená různé nízko produktivní a špatně placené práce, v horších případech i zapojení do nelegálních či kriminálních aktivit (Akwara et al., 2013, 7). V takové situaci se nachází 27,1 % nezaměstnaných a 28,6 % podzaměstnaných ekonomicky aktivních Nigerijců, tj. 44,7 mil. obyvatel (NBS, 2020, 5), kteří mají jen velmi omezený přístup k produktivnímu zaměstnání na plný úvazek, a přesto jsou nuceni živit sebe a často i další členy rodiny žijící

pod hranicí chudoby (Akwara et al., 2013, 8). Nejvíce ohroženou částí nigerijské společnosti jsou pak lidé ve věkové skupině 15–34 let. Kumulovaná míra nezaměstnanosti a podzaměstnanosti u nich dosahuje alarmujících 63,1 % (NBS, 2020, 6). Tak velká masa neangažovaných, často frustrovaných a rozzlobených mladých lidí, představuje značné bezpečnostní riziko, neboť zapojení do ilegálních aktivit představuje pro část z nich mnohdy jediné východisko z beznadějné situace (Uwa et al., 2016, 189). Není tak náhoda, že většina osob zapojených do krádeží, únosů, ozbrojených loupeží, zneužívání a prodeje drog, etnonáboženských konfliktů či akcí Boko Haram spadá právě do této věkové kategorie (Chiazor et al., 2017, 184). Nezaměstnanost však přispívá také k rostoucí feminizaci chudoby, která podněcuje prostituci a přeshraniční obchod s mladými ženami jako prostředek k přežití (Siro, 2016, 34). V kontextu výše uvedeného lze tak konstatovat, že nepodaří-li se zvrátit vysokou úroveň chudoby a rostoucí nezaměstnanost, politické riziko Nigérie strmě poroste i v rámci dalších parametrů.

Z pohledu regionální distribuce platí, že oblasti s nejvyšší úrovní chudoby, nezaměstnanosti a podzaměstnanosti jsou zároveň oblastmi s největší mírou kriminality a politického násilí (Akwara et al., 2013, 1). To se však projevuje také regionální disparitou mezi severem a jihem země. Chudobou a nezaměstnaností jsou výrazně více postiženy severní státy federace, zatímco jižní státy vykazují znatelně vyšší míru socioekonomického rozvoje. Tato nerovnováha je jedním z faktorů, který přispívá k dezintegračním tendencím podél této historicky dané linie (BTI, 2020, 14).

V neposlední řadě v průběhu října 2020 Nigérie zažila jedny z největších demonstrací od pádu vojenského režimu. To, co začalo jako protest mladých lidí vůči policejní brutalitě, se brzy transformovalo do demonstrací a nepokojů namířených vůči elitám, zejména těm politickým (BBC, 2020b). Tisíce zejména mladých lidí vyšlo do ulic, aby vyjádřili svou nespokojenost se stávající politickou a socioekonomickou situací. Protesty byly následovány vandalismem a rabováním nákupních center, skladišť i domovů politiků ve více než třetině z 36 států federace. Střety s policií stály život desítek demonstrantů, 18 příslušníků bezpečnostních sil a po celé zemi byly zatčeny stovky lidí. Ačkoli aktivity protestujících ustály již 20. října, ukázaly bezprecedentní schopnost rychlé a efektivní mobilizace mladých Nigerijců prostřednictvím sociálních sítí. Nelze tak do budoucna vyloučit, že prohlubující se nespokojenost a frustrace přerostou v další veřejné nepokoje, zvláště v situaci, kdy vláda nenachází prostředky na řešení základních socioekonomických problémů země (Onu, 2020).

V kontradikci s ostatními socioekonomickými ukazateli, nadstandardní úroveň spotřebitelské důvěry dle posledních dostupných dat značí vysokou míru optimismu a víru v dobrou budoucnost. Vysvětlení leží patrně v metodice výzkumu, který je realizován prostřednictvím internetu v mobilních telefonech. V rozvíjejících se zemích to může znamenat, že výsledky šetření zrcadlí postoje mladší a majetnější vrstvy společnosti (Nielsen, 2017b, 14). V případě Nigérie se hovoří o tzv. nově vznikající spotřebitelské třídě. Jedná se o lidi, kteří disponují dostatečným příjmem pro uspokojení všech základních potřeb, přičemž mají prostředky také pro nákup kvalitnějších potravin, jakož i zdravotních a vzdělávacích služeb (Dobbs et al., 2014, 4). Výsledky tak vypovídají spíše o rostoucím sebevědomí expandující spotřebitelské či střední třídy obyvatel, než že by vytvářely vzhled do nálad a postojů ve společnosti jako celku. V kontextu identifikace politických rizik, tak výstupy šetření spotřebitelské důvěry nejsou dostatečně reprezentativní.

17.3 Etnické a náboženské napětí

Identifikovaná politická rizika:

V zemi panuje vysoká míra etnického a náboženského napětí.

- *Nigérie je zmítána vážnými etnickými a religiózními konflikty, přičemž lze pozorovat rostoucí intenzitu i rozsah konfliktů identit.*
 - o *Největší politické riziko představuje aktuálně konflikt o státní moc mezi obyvateli muslimského severu a křesťanského jihu federace.*
- *Současné pojetí a vymáhání konceptu domorodosti státními orgány.*
 - o *Disponuje potenciálem vyvolat konflikty v celé zemi.*
 - o *Výrazně přispívá k všeobecnému důrazu Nigerijců na kolektivní identity, a tedy rozdělení společnosti na základě etnické, náboženské a regionální příslušnosti.*

Nigérie je hluboce rozděleným státem, kde klíčové politické otázky jako kontrola státní moci či alokace zdrojů jsou předmětem soupeření podél etnické, náboženské a regionální linie (Osaghae a Suberu, 2005, 4). Rozdělení společnosti sahá historicky až do koloniálního období, které bylo klíčové pro formování konfliktů identit, kterým země prakticky nepřetržitě čelí od zisku samostatnosti. Dosavadním vrcholem byla občanská válka na konci 60. let minulého století, od 80. let však lze opět pozorovat rostoucí trend

meziskupinového napětí. V současnosti je země zmítána vážnými etnickými a religiozními konflikty, v jejichž pozadí stojí územní nároky, přístup ke zdrojům a politické moci a náboženská rivalita.

O ustavení muslimského státu usiluje Islámské hnutí Nigérie. Jeho aktivity jsou však pod kontrolou bezpečnostních složek a mimo organizování protestů nepředstavuje významné riziko. Naopak konflikt o státní moc mezi severany a jižany představuje potenciální hrozbu. Mimo polarizaci současné politické scény jitří základní geokulturní štěpící linii mezi islámským severem země a křesťanským jihem, která může v delším časovém horizontu otevřít otázku obnovení koloniální hranice platné do roku 1914. Tomu napomáhají i časté nábožensky motivované útoky a akty diskriminace zaznamenané po celé zemi a etnonáboženské spory koncentrované zejména ve středním pásu včetně velmi násilného konfliktu mezi pasteveci a farmáři, jež se odehrávají mezi islámskými a křesťanskými národy a výrazně přispívají k náboženskému napětí v zemi.

Ve srovnání s tím, etnické konflikty v současné době již nedisponují potenciálem výrazněji zasáhnout do politického a sociálního vývoje Nigérie. Idžavské emancipační snahy se profilují spíše jako boj o zdroje a aktivity igboských hnutí usilujících o odtržení jihovýchodu země jsou omezeny na protesty či demonstrace. Jakákoli změna na politické mapě se v tomto kontextu jeví jako vysoce nepravděpodobná. Hlavní zásluhu je třeba přisoudit transformaci dysfunkční koloniální federální struktury na multistátní federaci. Administrativní dělení země až ke stávajícím 36 státům vedlo jednak k fragmentaci dominantních etnických komunit do několika států, což výrazně omezilo jejich potenciál ohrožit stabilitu celé federace, jednak k uspokojení menších národů, z nichž část získala přístup k zdrojům a moci v rámci nových států. Decentralizací federace současně došlo k rozdrobení konfliktů do četných oddělených subfederálních arén a snížilo tak jejich schopnost destabilizovat celou zemi (Osaghae a Suberu, 2005, 20–21).

Na druhou stranu vytváření nových států a místních samospráv vedlo k přesunu konfliktů identit na lokální úroveň, kde se projeví v podobě nárůstu napětí mezi domorodci a přistěhovalci. Tenze mezi původními obyvateli a osadníky mají v současnosti potenciál vyvolat konflikty po celé zemi (Kwaja, 2011, 2). Nadto stávající pojetí a implementace konceptu domorodosti přispívá k rozdělení nigerijské společnosti podél etnické, náboženské a regionální linie namísto posilování národní jednoty. Od vzniku samostatného nigerijského státu se nepodařilo překlenout multikulturní povahu nigerijské společnosti a zformovat soudržný politický národ. Identita obyvatel Nigérie je tak v první

řadě jorubská, idžavská či muslimská, nikoli však nigerijská. Přijetí více nacionalistického étosu a překlenutí stále silného vnímání kolektivních identit je tak jednou z hlavních podmínek pro budoucí bezpečnost a prosperitu země (Forest, 2012, 42).

17.4 Vnitřní konflikty

Identifikovaná politická rizika:

Nigérie je sužována vážnými vnitřními konflikty – občanskou válkou (stát vs. Boko Haram) a interkomunálním konfliktem (pasterci vs. zemědělci).

- *Povstání Boko Haram představuje největší bezpečnostní výzvu Nigérie – v současnosti se konflikt znovu nachází ve fázi eskalace.*
- *Bezprostředně hrozí opětovné ovládnutí severovýchodu země povstalci.*
- *Ukončení či zmírnění konfliktu za současné politické konstelace není pravděpodobné.*
- *Ozbrojený konflikt mezi pastevci a farmáři se již sedm let nepřetržitě udržuje na úrovni války, tedy nejvyšším stupni intenzity konfliktu.*
- *Konflikt přispívá ke zhoršování vztahů mezi etnickými a náboženskými skupinami v zemi a polarizaci politické scény.*
- *Ukončení konfliktu v krátkodobém horizontu není pravděpodobné.*

Povstání Boko Haram představuje největší bezpečnostní výzvu, které nigerijský stát čelí od dob občanské války na konci 60. let 20. století (Matfess, 2016). Žádná skupina či organizace v moderní historii dosud neohrozila územní celistvost Nigérie tak jako Boko Haram (Falode, 2016). Během dvou dekád se dokázala transformovat z náboženské sekty lokálního významu na etablovanou mezinárodní teroristickou a povstaleckou skupinu s globálními kontakty a vlastními mechanismy financování. Od roku 2009 vede skupina násilnou kampaň proti nigerijskému státu, jejímž následkem již zemřelo nejméně 37 tis. obyvatel, 2 mil. bylo vysídleno (USCIRF, 2019, 61) a 7,7 mil. obyvatel v regionu aktuálně potřebuje humanitární pomoc (HIIK, 2020, 84). Materiální ztráty v důsledku konfliktu byly Světovou bankou vyčísleny na 9 mld. USD (Matfess, 2017). Navzdory neustálým proklamacím nigerijských politiků a vrcholných představitelů armády o brzkém poražení Boko Haram, vyhlídka ukončení či zmírnění konfliktu je v nedohlednu.

Svého vrcholu dosáhlo povstání v roce 2014. Boko Haram tehdy dokázala ovládnout a kontrolovat území o rozloze 50 tis. km² (EASO, 2018, 32). Následná protiofenziva vládních vojsk v letech 2015–2016 však přinutila povstalce k ústupu a vytlačila je z většiny dobytého území. Nedostatečně vybavená, zásobená a personálně poddimenzovaná armáda však nedokázala účinně kontrolovat osvobozené oblasti a současně bojovat proti skrývajícím se povstalcům. Po krátké fázi obnovy začala Boko Haram již v průběhu roku 2017 opět útočit ve větším měřítku na vojenské cíle a narušovat jejich územní kontrolu (SBM, 2017). To přinutilo armádu v druhé polovině roku 2019 k ústupu z periferních oblastí a Boko Haram opět získala kontrolu nad velkým územím v severním Bornu a ostrovech Čadského jezera (HIIK, 2020, 84). Avšak na rozdíl od předchozích let, pod strategickým a taktickým vedením Islámského státu povstalci přestali ohrožovat místní muslimské komunity a na kontrolovaných územích ustavili systém správy a veřejných služeb. Částečným nahrazením role státu tak v současnosti Boko Haram získává náklonnost a podporu místních obyvatel, mezi kterými panuje tradičně značná nespojenost s politikou federální vlády, ať už z náboženských důvodů či v důsledku jejich neutěšené socioekonomické situace. Povstalcům tento systém umožňuje nejen snadnější přístup k novým rekrutům, ale především legitimizovat výběr daní od místních komunit, který se stal důležitým zdrojem financování skupiny (Crisis Group, 2019).

Je zřejmé, že moc a vliv Boko Haram v současnosti narůstá. Konflikt v posledních letech opět eskaluje a povstalci znovu získávají kontrolu nad nigerijskou půdou. Mírové řešení konfliktu tak v současnosti nepředstavuje realistickou perspektivu (Crisis Group, 2019). Nepodaří-li se opět nastartovat efektivní spolupráci a koordinaci mezi zeměmi pánve Čadského jezera, materiálně a personálně posílit bezpečnostní složky, zlepšit řízení operací, a zároveň směřovat podporu komunitám v zasaženém regionu a oslabit tak jejich vazby na Boko Haram, konečná porážka povstalců bude stále unikat.

Dekádu trvajícím násilným konfliktu mezi pastevcí a farmáři se již sedm let nepřetržitě udržuje na úrovni války, tedy nejvyšším stupni intenzity konfliktu. Společně s povstalectvím Boko Haram se aktuálně jedná o nejvážnější bezpečnostní riziko v zemi. Perspektiva rychlého či střednědobého řešení je však v nedohlednu. Buhariho administrativa neučinila z řešení krize prioritou národní bezpečnosti, ani dosud nestanovila jasný, koherentní a udržitelný přístup pro řešení konfliktu. To se projevilo jednak neefektivní koordinací mezi federální vládou a vládami státními a místními, jednak

nedostatkem vůle úředníků a politiků přijmout či implementovat navržená řešení. Dosavadní snahy federální vlády, dotčených státních a místních vlád o řešení krize tak lze označit za nedostatečné.

V první řadě federální bezpečnostní složky nedokážou rychle a adekvátně reagovat na eskalaci násilí. V rurálních oblastech jsou takřka nepřítomné a jejich odpověď na tísňová volání přichází v lepším případě se zpožděním (USCIRF, 2019, 60). Když už se policii či armádě podaří zadržet podezřelé osoby, zřídka kdy bývají odsouzeny. Soudy tyto střety obecně považují spíše za politické než kriminální jednání a ukládáním přísných trestů se obávají další eskalace. Tento přístup vytváří atmosféru beztrestnosti a zneprátené strany berou nezřídka spravedlnost do svých rukou. Důvěryhodnost státních institucí však negativně ovlivňuje také jejich neschopnost střetům předcházet a zprostředkovávat vzájemný dialog. V současné době se tak jejich roli snaží suplovat zahraniční partneři a místní nevládní organizace. Ačkoli výsledkem jejich úsilí bývají často mírové dohody, jedná se o dílčí úspěchy lokálního významu, které nelze přeceňovat (Crisis Group, 2017). Patrně největší problém však představuje neschopnost reformovat a zlepšit stávající systém pasteveckých rezervací. Buhariho administrativa i zákonodárci přišli s množstvím legislativních návrhů, doporučení a plánů pro obnovu či vytváření těchto rezervací. Všechny návrhy však byly smeteny ze stolu a strategické dokumenty nebyly dosud důsledně implementovány (Daily Trust, 2018). Obdobně vláda nečiní dostatečné kroky v oblasti řešení environmentálních aspektů konfliktu. Zavázala se k realizaci projektu Velké zelené zdi, přijala celou řadu strategií pro zmírnění dopadů změn klimatu, nicméně v praxi jejich implementace vážne a plány tak zůstávají pouze na papíře (Crisis Group, 2017).

V současnosti tak nic nenasvědčuje tomu, že by mělo dojít ke zmírnění či ukončení konfliktu. Naopak jeho rostoucí intenzita a rozšiřování vede ke zhoršování již tak křehkých vztahů mezi hlavními regionálními, etnickými a náboženskými skupinami v zemi. Tato polarizace se odráží i na politické scéně. Jestliže Fulbové se otevřeně staví za prezidenta a jeho politiku, mezi ostatními obyvateli roste nedůvěra ve schopnost federální vlády konflikt vyřešit. Na islámském severu země tak dochází k posilování postavení vládnoucí APC, zatímco opoziční PDP se stále více profiluje jako strana křesťanského jihu, přičemž sbírá hlasy i ve středním pásu, tradičně orientovaném na sever (Crisis Group, 2018).

17.5 Role armády v politice

Identifikovaná politická rizika:

- *Vysoká míra zastoupení bývalých příslušníků armády v politické, ekonomické a sociokulturní sféře.*
- *Militarizovaná politická kultura ignorující principy demokracie a právního státu.*

Nigérie v současnosti zažívá bezprecedentně dlouhé období civilní demokracie. To lze přičíst zejména dvěma faktorům. Po formální stránce je role armády vymezena ústavou, která poskytuje dostatečný legislativní rámec pro civilní kontrolu ozbrojených sil. V praktické rovině sehrály klíčovou roli kroky jednotlivých vlád vedoucí k nastolení civilně-vojenských vztahů odpovídajících demokratickému zřízení – veřejné distancování od vojenské minulosti, snahy o napravení reputace armády, a především nastavení fungující spolupráce mezi civilními politiky a vojenským vedením. Pozůstatky vojenské minulosti jsou však i po dvou dekádách demokratického vývoje stále patrné. Militarizovaná politická kultura a vysoké zastoupení bývalých důstojníků v politických i hospodářských strukturách státu představují zjevný vojenský element v současném politickém systému Nigérie.

V minulosti armáda intervenovala do civilního režimu v situacích, kdy následkem politiky vládnoucí garnitury hrozil rozklad federace a státních struktur. Současné bezpečnostní problémy země však leží mimo politický systém. Hrozby přichází zvenčí v podobě povstaleckých skupin a etnonáboženského násilí, které plně zaměstnávají armádu i jeho nejvyšší velení. To bylo navíc po nástupu prezidenta Buhariho kompletně obměněno a lze předpokládat jeho loajalitu (Premium Times, 2015e). K tomu nejsou žádné relevantní indicie, které by značily rostoucí napětí či rozkol v ozbrojených složkách jako tomu bylo v minulosti. Intervenci armády do demokratického režimu, tak lze v tuto chvíli označit za vysoce nepravděpodobnou.

17.6 Demokratická odpovědnost

Identifikovaná politická rizika:

*V rámci typologie vládnoucích režimů se Nigérie nachází na pomezí **ovládané demokracie a státu de facto jedné strany.***

- *V Nigérii je registrováno celkem 18 politických stran. Stranický systém je označován jako multipartijní s dominancí dvou stran, avšak od roku 1999 do roku 2015 vládla čtyři volební období po sobě PDP.*
- *Vztahy mezi vládnoucí stranou a opozicí jsou problematické – manipulace v průběhu voleb, zastrasování názorových oponentů či snahy o destabilizaci opozičních stran jsou běžnou součástí politického boje.*
- *Média mají vysokou míru autonomie, často vyjadřují ostrou kritiku vůči vládě a politikům, v zemi však dochází k pronásledování novinářů – z hlediska svobody a nezávislosti tisku je země hodnocena jako částečně svobodná.*

Nigérie je federativní republikou s prezidentským systémem vlády. Po vzoru konstituce Spojených států, nigerijská ústava rozděluje státní moci mezi exekutivu reprezentovanou úřadem prezidenta, legislativu v podobě dvoukomorového zákonodárného sboru a judikaturu reprezentovanou třístupňovým soudním systémem. V praxi je mocenská rovnováha tradičně vychýlena směrem k exekutivě (GlobalSecurity, 2019). Současné vedení osmého Národního shromáždění však dokázalo využitím svých kontrolních pravomocí silnou roli prezidenta omezit, což potvrzuje skutečnost, že ústavně zakotvený systém brzd a rovnovah v zásadě funguje i v politické realitě (BTI, 2020, 9).

Svobodné a spravedlivé volby do federálních legislativních a exekutivních orgánů jsou v souladu s demokratickými principy garantovány ústavou a dohlíženy INEC. Prezidentské volby a volby do Národního shromáždění probíhají jednou za čtyři roky formou tzv. všeobecných voleb. Poslední všeobecné volby se konaly 28. – 29. března 2015. Dle zahraničních pozorovatelských misí byly navzdory organizačním a technickým nedostatkům hodnoceny jako poklidné, důvěryhodné, transparentní a označeny jako nejdemokratičtější od roku 1999 (BTI, 2018, 8). Hlavní podíl je v tomto směru přisuzován zefektivnění kontrolních mechanismů INEC.

V současné době je v zemi registrováno celkem 18 politických stran. Reálně však o moc usiluje jen v současnosti vládnoucí APC a opoziční PDP. Stranický systém je tak označován jako multipartijní s dominancí dvou stran. Po většinu čtvrté republiky však byla hlavní politickou silou PDP. Od prvních demokratických voleb v roce 1999 až do všeobecných voleb v roce 2015 pravidelně získávala stabilní většinu v obou komorách parlamentu a u moci se střídali její prezidenti se svými administrativami. Stejně jako v řadě dalších rozvíjejících se demokraciích, i v Nigérii jsou vztahy mezi vládnoucí stranou a opozicí přinejmenším problematické. Politika je často chápána jako hra s nulovým součtem, kdy vítěz bere vše a poražený vše ztrácí. Vládní představitelé tak mají tendenci využívat neúměrně svého postavení a vlivu, aby oslabili opozici a ovládli politickou arénu. Ne jinak tomu bylo v případě šestnácti let nepřetržité vlády PDP. Manipulace v průběhu voleb, korupce, nákupy hlasů, zastrasování a špehování opozice se staly běžnými nástroji politického boje. O to větším překvapením bylo vítězství APC a prezidenta Buhariho ve všeobecných volbách v roce 2015, které zabránilo, aby se Nigérie stala definitivně státem *de facto* jedné strany (Sule et al., 2018).

Země má s více než stovkou nezávislých novin pluralitní a dynamicky se rozvíjející mediální prostředí. Média mají vysokou míru autonomie a často vyjadřují ostrou kritiku vůči vládě a politikům. Z hlediska svobody a nezávislosti tisku je však země hodnocena jako částečně svobodná, s čímž koresponduje i její umístění na 120. místě ze 180 hodnocených států v žebříčku *World Press Freedom Index*. Nigérie je pro novináře jednou z nejnebezpečnějších a nejobtížnějších zemí západní Afriky. Ročně se jedná o desítky případů pronásledování, napadání či svévolného zatýkání reportérů, kteří se zabývají citlivými politickými tématy, terorismem, korupcí či konflikty mezi komunitami (RSF, 2021). Ačkoli ústava garantuje svobodu tisku, v praxi je omezována dalšími právními předpisy, jejichž účelový výklad pak slouží k ospravedlnění represí vůči novinářům a médiím.

17.7 Stabilita vlády

Identifikovaná politická rizika:

Více jak pětíměsíční vládní vakuum mezi červnem a listopadem 2015.

Rozkol uvnitř vládnoucí strany APC a konflikt mezi zákonodárnou a exekutivní mocí.

- *Legislativní síla vládnoucí APC je komplikována jejím vnitrostranickým rozkolem, což zásadně omezuje schopnost vlády realizovat její politiku.*
- *Podpora, respektive důvěra veřejnosti ve vedení země se ke konci sledovaného období pohybuje na velmi nízkých 36 %.*

Napjatý vztah a časté střety mezi vládou a Národním shromážděním v průběhu let 2015–2019 byly hlavním destabilizujícím faktorem na úrovni federální vlády. Důvěra veřejnosti v prezidenta, potažmo jeho vládu, klesala souběžně s tím, jak s blížícími se volbami postupně narůstala jejich frekvence a intenzita. Je zřejmé, že exekutiva v tomto konfliktu zvláště v druhé polovině roku 2018 tahala za kratší konec, přičemž nemalou měrou se na klesající podpoře podepsaly také slabé výsledky hospodářské politiky vlády, obavy o zdravotní stav prezidenta a stoupající preference opoziční PDP (Stratfor, 2018). V říjnu 2018 tak podpora prezidenta poklesla na historicky nejnižší úroveň 36 % (NOIPolls, 2019).

Jednota a legislativní síla vládnoucí strany byla zásadně narušena již na počátku jejího funkčního období. Sarakiho faktické převzetí Národního shromáždění definitivně potvrdilo to, co někteří pozorovatelé naznačovali již mnohem dříve – APC není vnitřně soudržným politickým hnutím, ale spíše uskupením několika frakcí, jež se před volbami spojily s cílem zamezit znovuzvolení tehdejšího prezidenta Jonathana a přerušit tak čtyři volební období trvající vládu PDP (This Day, 2018). Avšak to, co se zpočátku jevílo jako pouhý frakční rozkol uvnitř vládnoucí APC, se záhy transformovalo do otevřeného konfliktu mezi Buhariho administrativou a Sarakiho stoupenci v Národním shromáždění a výrazně zkomplikovalo schopnost vlády realizovat její politiku. Jinými slovy, přestože APC vyhrála prezidentské volby a disponovala většinou v obou komorách parlamentu, její povolební rozkol způsobil, že prosazování vládní politiky muselo v mnoha oblastech předcházet vyjednávání nejen s opoziční PDP, ale i s částí vlastních zákonodárců. Z tohoto

pohledu tak lze konstatovat, že legislativní síla vlády, v tomto případě spíše vládnoucí platformy APC, byla výrazně omezena a o její jednotě nemůže být vůbec řeč.

Schopnost vlády udržet se v úřadě byla nejvíce otestována v polovině roku 2018, kdy zákonodárci jednali o možném zahájení impeachmentu vůči Buharimu. Nicméně výstupem této schůze byla dvanáctibodová rezoluce určená prezidentovi, nikoli jeho odvolání či vůbec spuštění samotného řízení (New Telegraph, 2018). Celá akce tak působí spíše jako součást předvolebního boje než reálná snaha odvolat prezidenta (Osori, 2018). Lze tedy konstatovat, že existence vlády nebyla nikterak vážně ohrožena. I z hlediska fluktuace členů vlády lze hovořit o stabilitě. V rámci 37členného kabinetu došlo v průběhu čtyřletého funkčního období pouze ke dvěma rezignacím ministrů, a to až v průběhu září 2018 (Reuters, 2018).

17.8 Korupce

Identifikovaná politická rizika:

Korupce představuje všudypřítomný a dlouhodobě zakořeněný systémový problém, v Indexu vnímání korupce se Nigérie umístila na 149. místě ze 180 hodnocených zemí světa.

- *S drobnou korupcí se lze setkat prakticky ve všech sférách veřejného sektoru – zvláště alarmující je úroveň vnímané korupce u policie, soudů a místních úřadů.*
- *Závažná korupce se mimo všech pater politiky dotýká zejména ropného a zbrojního průmyslu.*
- *Korupce zvyšuje náklady na život v zemi, vede k majetkovým nerovnostem a oslabuje důvěru v celý politický systém – stejně jako v minulosti může být spouštěčem hlubších politických změn.*
- *Od roku 2015 byly Buhariho vládou posíleny snahy o vymýcení korupce, úsilí však dlouhodobě naráží na slabou vynutitelnost zákonů v praxi. Většina korupčního chování prochází stále zcela beztrestně.*

Vysoká míra korupce je významnou překážkou podnikání v Nigérii. Pravděpodobnost, že investující či obchodující firma narazí na korupční praktiky úředníků, hraničí takřka s jistotou. Dary, úplatky a různé „urychlující platby“ jsou *de facto* normou, a to ve většině veřejných institucí. Proto společnosti, mající zkušenost s místním trhem, již bývají

připraveny na obtížně fungující veřejnou správu a úplatky započítávají do nákladů na podnikání.

Mimo navyšování nákladů podnikatelských aktivit se však všudypřítomná korupce negativně odráží také v životě běžných obyvatel, když zvyšuje výdaje domácností, a je tak jedním z faktorů, který snižuje životní úroveň v zemi. Současně však lidé vnímají, že v důsledku korupce dochází ke stále větší koncentraci bohatství a moci v rukou politických elit. V nigerijské společnosti převládá vnímání politiků a vládních úředníků jako nohsledů ropných společností a bohatých elit, nikoli jako odpovědných zástupců lidu. Politika tak běžnými občany není chápána jako služba veřejnosti, ale spíše jako prostředek ke zbohatnutí. To ve společnosti utváří pocity nespravedlnosti, křivdy a bezmoci, a v konečném důsledku výrazně oslabuje důvěru v celý politický systém (Forest, 2012). Jedním z důsledků je nízká efektivita výběru daní. Lidé, kteří nevěří systému, odmítají odvádět daně, neboť jsou přesvědčeni, že budou promrhány. Nigérie tak má pouze 8% podíl vybraných daní vůči celkovému HDP (Economist, 2016)¹⁵. Korupce a snížená důvěra ve státní struktury však může vést k podstatně dalekosáhlejším následkům – politickým změnám, jakých v moderní historii země proběhlo již několik.

17.9 Právo a pořádek

Identifikovaná politická rizika:

Kriminalita v Nigérii se udržuje na velmi vysoké úrovni, v globálním srovnání je aktuálně zemí se 16. nejvyšší mírou trestné činnosti.

- *Organizovaný zločin (mezinárodní obchod s drogami, námořní pirátství v Guinejském zálivu, krádeže ropy a únosy) je jedním z hlavních bezpečnostních problémů Nigérie.*
- *V zemi panuje vysoká míra běžné i závažné kriminality, zvláště alarmující jsou statistiky loupežných přepadení, vražd a domácího násilí.*
- *Nízká kompetentnost a legitimita policie narušují její schopnost předcházet trestné činnosti a efektivně chránit bezpečnost osob, majetku a veřejný pořádek.*

¹⁵ Například u jihoamerických států je průměr okolo 25 %.

Nezávislost soudnictví lze v celosvětovém kontextu označit jako podprůměrnou – justice podléhá tlaku exekutivy, privátních zájmů vlivných elit a je spojována s vysokou mírou korupce.

Vymahatelnost obchodních kontraktů se vyznačuje zdlouhavostí procesu (510 dnů) a extrémní nákladností (58 % hodnoty kontraktu).

Extrémně vysoká úroveň běžné i závažné kriminality, silná pozice organizovaného zločinu, neschopnost policie efektivně řešit a vymáhat porušování zákona mají za následek celkově kritickou míru zločinnosti v Nigérii. Firmy zvažující podnikání v Nigérii, by se tak měly v první řadě připravit na vyšší výdaje spjaté s bezpečnostními opatřeními. Z tohoto hlediska patří Nigérie mezi nejnákladnější země světa. V rámci indexu globální konkurenceschopnosti se v tomto parametru umístila na 124. místě ze 137 sledovaných zemí světa (WEF, 2017, 225). Nejextrémnější situace přitom panuje na jižním pobřeží Nigérie, zejména v deltě Nigeru. Těžařské společnosti zde v důsledku aktivit gangů v současnosti vynakládají 30–40 % z celkových nákladů jen na ochranu zařízení a pracovníků (BusinessInfo.cz, 2020). Rovněž aktivity pirátů v teritoriálních vodách Nigérie v prvním kvartále 2016 více než ztrojnásobily ceny pojištění nákladů a rejdaři navýšili poplatky za dovoz zboží v průměru o 50–60 % (Egwuatu, 2016).

Kriminalita však není problémem jen těžařských a rejdařských firem na jihu Nigerie, ale je přítomna v celé zemi. Pozornost vyvolává zvláště rostoucí obliba zločineckých skupin v únosech a loupežných přepadeních, bez povšimnutí by však neměla zůstat ani extrémně vysoká úroveň vražd a domácího násilí. Cizinci se mohou stát obětí těchto trestných činů bez ohledu na denní dobu a prakticky kdekoliv. Z tohoto důvodu si cizinci, bohatí Nigerijci i zahraniční firmy na zajištění vlastní bezpečnosti běžně najímají soukromé bezpečnostní agentury a pro cestování využívají obrněných vozidel. Protože zákon neumožňuje ozbrojování zaměstnanců soukromých bezpečnostních agentur, často je doplňují příslušníci policie. Je však běžné, že tyto policisté ve službách soukromých firem běžně ignorují jakékoli žádosti o pomoc, které nejsou přímo spojeny s jejich úkolem. Když bylo například v březnu 2013 obrněné SUV zahraniční firmy napadeno ozbrojenými útočníky na hlavní silnici v Lagosu v těsné blízkosti amerického generálního konzulátu, policejní útvar rychlého nasazení vzdálený ani ne 100 metrů nezasáhl. S neochotou příslušníků sboru je však třeba počítat i v případě přímého kontaktování policie. Oběti trestných činů musí

obvykle vynaložit nadstandardní úsilí, aby se vyšetřování posunulo kupředu, nezřídka ve formě úplatku (OSAC, 2020).

Ačkoli v posledních letech lze sledovat mírně pozitivní vývoj v oblasti nezávislosti nigerijského soudnictví, pozorovatelé, podnikatelská komunita i mezinárodní agentury jej stále vnímají jako pomalý a neefektivní systém s nevěrohodným mechanismem řešení sporů. Nediskriminační přístup v soudních procesech je zahraničním investorům sice garantován zákonem, nicméně užití nigerijských soudů nemusí automaticky implikovat spravedlivý a nestranný proces. Zpráva ministerstva zahraničí USA uvádí, že ve sporech mezi vládou a zahraničními investory jsou rozsudky v neprospěch státu vydávány jen výjimečně (OECD, 2015, 11).

Pomalost a složitost soudnictví se pak přímo odráží v době a celkové nákladnosti vymáhání obchodních kontraktů. Průměrná doba vymáhání obchodních kontraktů v Nigérii je sice navzdory zhoršení v posledních letech výrazně nižší, než je průměr subsaharských států, ovšem z hlediska nákladnosti vymáhání kontraktů Nigérie zaujímá spodní příčky mezi subsaharskými státy i v celosvětovém srovnání (WB, 2017). Tento stav pravděpodobně souvisí s obecně vysokou mírou korupce v nigerijské justici.

17.10 Vnější konflikty

Identifikovaná politická rizika:

Nestabilní bezpečnostní situace v sousedních zemích – Nigeru, Čadu a Kamerunu.

- *Možnost přenesení konfliktu na nigerijské území skrze porézní hranice či prostřednictvím migrace uprchlíků.*

Nigérie je mocenským hegemonem západoafrického subregionu. Žádná jiná země v této oblasti se nemůže s Nigérií srovnávat z hlediska politických, ekonomických a vojenských kapacit. Silné geopolitické postavení je pilířem vnější stability země, avšak od počátku bylo zdrojem nedůvěry okolních frankofonních států. Od 60. let 20. století byly vztahy se sousedními zeměmi determinovány jejich obavami z mocenských ambicí Nigérie a k chladným vztahům přispívaly i nejasně vymezené státní hranice z koloniálního období.

V současné době Nigérie udržuje se svými sousedy korektní vztahy. Hlavní měrou se o to zasadila dlouhodobá implementace její zahraničněpolitické koncepce „dobrých

sousedských vztahů“. Zásadní hraniční spory byly vyřešeny a navzdory stále silnému postavení a vlivu Francie v západní a střední Africe, vztahy Buhariho administrativy s vládami okolních států lze označit za nejlepší v historii. V hospodářské rovině z toho však profitují především sousedé. Z pohledu Nigérie je obchodní propojení s okolními státy natolik slabé, že ekonomicky nemohou nijak výrazně destabilizovat nigerijské hospodářství. Naopak asymetrický charakter vztahu dává tušit, že případná ekonomická nestabilita či krize v Nigérii se může snadno přenést i do sousedních zemí (Regional Economic Outlook, 2012, 39).

Přes bezprecedentní bilaterální vztahy na mezivládní úrovni i hospodářskou závislost sousedních ekonomik na Nigérii, neutěšená bezpečnostní situace v Nigeru, Čadu a Kamerunu představuje politické riziko. V těchto státech dochází k vážným konfliktům mezi vládou a opozicí, který by mohly v případě úspěchu protivládních sil vést ke zhoršení vztahů se současnou administrativou, destabilizaci státních struktur a rychlému přelití násilí do Nigérie. Situace je vyhrocená zvláště v Kamerunu, kde konfliktem zasažená oblast hraničí právě s Nigérií. Od roku 2017 se konflikt každoročně udržuje na úrovni omezené války. Po neúspěšném pokusu švýcarské vlády zprostředkovat řešení sporu v červnu 2019, prezident Biya inicioval národní dialog, který však separatisté odmítli (HIIK, 2020, 64–65), přičemž ke střetům dochází nadále i v roce 2020.

ZÁVĚR

Rigorózní práce měla za úkol analyzovat makroprostředí nigerijského trhu a identifikovat politická rizika, která ohrožují podnikatelské prostředí země. Na základě analýzy byla rizika identifikována ve všech stanovených komponentech politického rizika.

Z pohledu socioekonomických podmínek země vykazuje velmi nízkou úroveň rozvoje. Chudoba sužuje takřka polovinu populace a celková nezaměstnanost více jak polovinu ekonomicky aktivních obyvatel. Zvláště alarmující je rostoucí nezaměstnanost mezi mladými lidmi, která jestliže nebude systémově řešena, povede nevyhnutelně k podstatně závažnějším důsledkům, než jaké představují současné veřejné nepokoje ve velkých městech. Již nyní však chudoba a nezaměstnanost stojí v pozadí vysoké míry kriminality a vnitřních konfliktů včetně povstání Boko Haram, které je aktuálně hlavní bezpečnostní hrozbou země. Rozdíly v socioekonomickém rozvoji mezi severem a jihem současně prohlubují kulturní hranici mezi muslimy a křesťany. Možnost rozpadu země podél této linie je diskutována prakticky od zisku nezávislosti v roce 1960. V současnosti se napětí mezi obyvateli severu a jihu projevuje už i na politické úrovni, kdy PDP je vnímána jako strana reprezentující křesťanský jih a APC jako strana převážně muslimského severu země. V této souvislosti lze připomenout období první republiky, kdy polarizace politických stran na etnické, náboženské a regionální bázi nakonec vyústila v sérii vojenských převratů, etnických pogromů a krvavou občanskou válku.

V kontextu etnického a náboženského napětí je spor o domorodost dalším problémem, který může vést k vypuknutí konfliktů prakticky po celé zemi, byť patrně nemá potenciál ohrozit stabilitu federace. Koncept domorodosti však přispívá k udržování stále silného vnímání a role kolektivních identit v politice i společnosti a brání tak zformování skutečně soudržného politického národa. Důraz na etnickou a náboženskou příslušnost souvisí rovněž s vnitřními konflikty země a odráží se ve vysoké míře korupce, která kopíruje právě tyto kolektivní identity. Že se nejedná o zanedbatelný problém, ukazují žebříčky vnímání korupce, kde Nigérie v globálním srovnání každoročně okupuje nejnižší příčky. Z tohoto pohledu tak lze konstatovat, že v rámci kategorie Socioekonomické podmínky, Etnické a náboženské napětí, Vnitřní konflikty, Kriminalita a Korupce byla identifikována hlavní politická rizika země.

Z hlediska politického režimu a státních institucí už situace není tak kritická. To přesto, že koloniální minulost a dekády vojenské vlády zanechaly výraznou stopu v současné

politické kultuře, která se negativně odráží zejména v nezávislosti tisku a soudnictví. V zemi se konají svobodné a nezávislé volby, v zásadě funguje dělba moci i systém brzd a rovnováh. Se svými sousedy Nigérie udržuje relativně korektní vztahy a je mocenským hegemonem západoafrického subregionu. Politická stabilita je však ohrožována dosud nedostatečně etablovaným stranickým systémem, kdy ani výhra ve volbách nezaručuje vítěznému subjektu řádné vládnutí. Přetahování a přebíhání politiků mezi stranami je běžnou součástí mocenského soupeření v zemi.

Množství rizik a jejich povaha dává tušit, že Nigérii čeká ještě dlouhá cesta k naplnění vlastní ambice stát se členem elitního klubu nejvýznamnějších ekonomik světa a je vůbec otázkou, zdali se jí v dohledné době podaří vnitřně stabilizovat natolik, aby posílila svou roli v globálním ekonomickém systému či alespoň zlepšila svou reputaci jako stabilní a konsolidované demokracie. Ačkoli již nyní disponuje největším hospodářstvím v Africe a patří k hlavním příjemcům přímých zahraničních investic na kontinentu, politická rizika zemi stále řadí mezi hraniční trhy, které pro svou nepředvídatelnost a nestabilitu budou stát vždy na okraji zájmu globálních investorů.

SEZNAM LITERATURY

- Abayomi, J. 2018. Buhari speaks at UN, seeks expansion of Security Council. *The Punch Newspaper*, 25th September. <https://punchng.com/buhari-speaks-at-un-seeks-expansion-of-security-council/>
- Abuh, A., Jimoh, A. M., Akoje, J. 2018. National Assembly plots Buhari's impeachment. *The Guardian*, 6th June. <https://guardian.ng/news/national-assembly-plots-buharis-impeachment/>
- Achumba, I. C., Ighomereho, O. S., Akpor-Robaro, M. O. M. 2013. [Security Challenges in Nigeria and the Implications for Business Activities and Sustainable Development](#). *Journal of Economics and Sustainable Development* 4, 79–99.
- Adesina, O. S. 2013. [Unemployment and Security Challenges in Nigeria](#). *International Journal of Humanities and Social Science* 3, 146–156.
- Adesina, O. S. 2016. [Nigeria and the Burden of Corruption](#). *Canadian Social Science* 12, 12–20.
- Adetayo, O. 2016. Nigeria'll abide by ICJ's verdict on Bakassi – Buhari. *The Punch Newspaper*, 1st August. <https://punchng.com/well-abide-icjs-verdict-bakassi-buhari/>
- Adetula, V. 2014. [Nigeria's Rebased Economy and Its Role in Regional and Global Politics](#). *E-International Relations*, 13th October.
- Aiyede, E. R. 2015. Democratic Security Sector Governance and Military Reform in Nigeria. In: Bryden, A., Chappuis, F. (ed.) *Learning from West African Experiences in Security Sector Governance*. London: Ubiquity Press.
- Ajakaye, R. 2018. Nigerian President meets leaders of Lake Chad Region. *Anadolu Agency*, 30th November. <https://www.aa.com.tr/en/africa/nigerian-president-meets-leaders-of-lake-chad-region/1325521#>
- Akwara, A. F., Akwara, N. F., Enwuchola, J., Adekunle, M., Udaw, J. E. 2013. [Unemployment and Poverty: Implications for National Security and Good Governance in Nigeria](#). *International Journal of Public Administration and Management Research* 2, 1–11.
- Alaga, E., Akum, R. 2013. Civil-Military Relations and Democratic Consolidation in Nigeria: Issues and Challenges. In: Blair, D. C. (ed.) *Military Engagement: Influencing Armed Forces Worldwide to Support Democratic Transitions*. Washington, DC: Brookings Institution Press.
- Alemika, E. E. O. 2014. Crime and Public Safety in Nigeria. Lagos/Abuja/Owerri: CLEEN Foundation.
- Alli, W. O. 2012. [The Role of Nigeria in Regional Security Policy](#). Abuja: Friedrich-Ebert-Stiftung.

- Alon, I., Herbert, T. T. 2009. [A stranger in a strange land: Micro political risk and the multinational firm](#). *Business Horizons* 52, 127–137.
- Anderson, J. 2013. [Converting and Transferring Currency: Benchmarking Foreign Exchange Restrictions to Foreign Direct Investment Across Economies](#). *Policy Research Working Paper* 6601. Washington, DC: The World Bank.
- Anderson, L. E. 2008. [The authoritarian executive? Horizontal and vertical accountability in Nicaragua](#). *Latin American Politics and Society* 48, 141–169.
- Ashiru, O., George, O. 2013. Nigeria and the Organization of African Unity/African Union: Fifty Years Journey. *The Nigerian Voice*, 24th May. <https://www.thenigerianvoice.com/news/114515/1/nigeria-and-the-organisation-of-african-unity-afri.html>
- Aworawo, D. 2010. [Decisive thaw: the changing pattern of relations between Nigeria and equatorial Guinea, 1980-2005](#). *Journal of International and Global Studies* 1, 89–109.
- Ayodele. 2016. Nigeria, Equatorial Guinea to strengthen bilateral relations. *The Punch Newspaper*, 9th August. <https://punchng.com/nigeria-equatorial-guinea-strengthen-bilateral-relations/>
- Baek, K., Qian, X. 2011. [An Analysis on Political Risks and the Flow of Foreign Direct Investment in Developing and Industrialized Economies](#). *Economics, Management, and Financial Markets* 6, 60–91.
- BBC (British Broadcasting Corporation). 2020. Fake pharmaceutical industry thrives in West Africa. *The BBC*, 14th July. <https://www.bbc.com/news/world-africa-53387216>
- BBC (British Broadcasting Corporation). 2020b. How the End Sars protests have changed Nigeria forever. *The BBC*, 24th October. <https://www.bbc.com/news/world-africa-54662986>
- Berrebi, D. 2011. Effects of Poverty on Society, Health, Children and Violence. *Poverties.org*, 7th March. <https://www.poverties.org/blog/effects-of-poverty>
- Blanco, L., Ruiz, I., Sawyer, W. CH., Wooster, R. 2015. [Crime, Institutions and Sector-Specific FDI in Latin America](#). *School of Public Policy Working Papers. Paper* 57. Pepperdine University.
- BoD (Bureau of Democracy, Human Rights and Labor). 2013. [International Religious Freedom Report for 2013 – Nigeria](#). Washington, DC: Bureau of Democracy, Human Rights and Labor.
- Bouchet, M. H., Clark, E., Gros Lambert, B. 2003. *Country risk Assessment*. Chichester: The Wiley Finance Series.
- Britannica (Encyclopædia Britannica). 2021. *History of Nigeria*. <https://www.britannica.com/place/Nigeria/History>

- BTI (Bertelsmann Stiftung Transformation Index). 2014. [BTI 2014 Country Report — Nigeria](#). Gütersloh: Bertelsmann Stiftung.
- BTI (Bertelsmann Stiftung Transformation Index). 2018. [BTI 2018 Country Report — Nigeria](#). Gütersloh: Bertelsmann Stiftung.
- BTI (Bertelsmann Stiftung Transformation Index). 2020. [BTI 2020 Country Report — Nigeria](#). Gütersloh: Bertelsmann Stiftung.
- BusinessInfo.cz. 2020. *Souhrnné teritoriální informace – Nigérie*. <https://www.businessinfo.cz/navody/nigerie-souhrnna-teritorialni-informace/#mzv-sti-nigerie>
- CBN (Central Bank of Nigeria). 2021. *Movement In Reserves*. <https://www.cbn.gov.ng/intops/Reserve.asp>
- CEP (The Counter Extremism Project). 2021. *Boko Haram*. <https://www.counterextremism.com/threat/boko-haram#designations>
- Chen, J. 2020. Measuring Inequality – Poverty. *Investopedia*, 4th September. <https://www.investopedia.com/terms/p/poverty.asp>
- Chiazor, I. A., Ozoya, M. I., Udume, M. 2017. [Unemployment in Nigeria: A Time Bomb Waiting To Explode: Issues, Diagnoses and the Way Forward](#). *Advances in Social Sciences Research Journal* 4, 183–194.
- CIA (Central Intelligence Agency). 2021. *The World factbook – Nigeria*. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/nigeria/>
- Commonwealth. 2015. [Nigeria Presidential and National Elections](#). London: Commonwealth Observer Group.
- Coplin, W. D., O’Leary, M. K. 2015. [Political Risk Services Methodology – The Coplin-O’Leary System](#). New York: The PRS Group. Inc.
- CPJ (Committee to Protect Journalists). 2008. *Attacks on the Press in 2007 – Nigeria*. <https://www.refworld.org/docid/47c567792.html>
- Crisis Group. 2017. [Herders against Farmers: Nigeria’s Expanding Deadly Conflict](#). Abuja/Brussels: Crisis Group.
- Crisis Group. 2018. [Stopping Nigeria’s Spiralling Farmer-Herder Violence](#). Abuja/Dakar/Brussels: Crisis Group.
- Crisis Group. 2019. [Facing the Challenge of the Islamic State in West Africa Province](#). Dakar/Brussels: Crisis Group.
- Daily Trust. 2018. Pastoralist-Farmers Conflicts And The Search For Peaceful Resolution. *Daily Trust*, 9th January. <https://dailytrust.com/pastoralist-farmers-conflicts-and-the-search-for-peaceful-resolution>

De Mortanges, P., Allers, V. 1996. [Political Risk Assessment: Theory and the Experience of Dutch Firms](#). *International Business Review* 5, 303–318.

Disman, M. 2005. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum.

Dobbs, R., Fiorini, R., Leke, A., Suleiman, A., Thompson, F., Wright, D. 2014. [Nigeria's renewal: Delivering inclusive growth in Africa's largest economy](#). McKinsey Global Institute.

DOS (U. S. Department of State). 2018. *Investment Climate Statement 2018*. <https://www.state.gov/reports/2018-investment-climate-statements/nigeria/>

DOS (U. S. Department of State). 2020. *Investment Climate Statement 2020*. <https://www.state.gov/reports/2020-investment-climate-statements/nigeria/>

Drulák, P., Kořan, M., Karlas, J., Beneš, V., Tulmets, E., Střítecký, V., Horký, O., Tolmanová, E., Braun, M. 2008. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.

Dvořáček, J., Kafka, T., Kopalová, H., Mareš, D., Štěpánová, H. 2006. *Společné a nadnárodní podniky*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze.

DW (Deutsche Welle). 2016. Nigeria and Cameroon seek closer security, economic ties. *Deutsche Welle*, 4th May. <https://www.dw.com/en/nigeria-and-cameroon-seek-closer-security-economic-ties/a-19237004>

EASO (European Asylum Support Office). 2018. [EASO Country of Origin Information Report: Nigeria Security Situation](#). European Asylum Support Office.

Eberhard, D. M., Simons, G. F., Fennig, Ch. D. 2017. *Ethnologue: Languages of the World*. <http://www.ethnologue.com>

Economist. 2016. The \$20-billion hole in Africa's largest economy. *The Economist*, 2nd February. <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2016/02/02/the-20-billion-hole-in-africas-largest-economy>

ECOWAS (Economic Community of West African States). 2015. *Nigeria Elections 2015*. <https://www.ecowas.int/links-to-ecowas-dedicated-pages/elections-home/nigeria-elections-2015/>

ECOWAS (Economic Community of West African States). 2016. *History*. <https://www.ecowas.int/about-ecowas/history/>

Egwuatu, C. 2016. Shipping cost to Nigeria increases 60% as pirates' attacks upsurge. *Business Day*, 28th May. <https://businessday.ng/exclusives/article/shipping-cost-to-nigeria-increases-60-as-pirates-attacks-upsurge/>

Embassy of the Federal Republic of Nigeria. 2021. *Nigeria: Past, Present and Future*. <http://www.nigeriaembassyusa.org/index.php?page=nigeria-past-present-and-future>

- Enviweb. 2012. *Nerostné bohatství Nigérie*. <http://www.enviweb.cz/91156>
- EIU (The Economist Intelligence Unit). 2013. The Bakassi settlement: a new era in bilateral relations? *The Economist Intelligence Unit*, 23rd August. <http://country.eiu.com/article.aspx?articleid=340889418>
- EIU (The Economist Intelligence Unit). 2021. *Country Risk Service – Sovereign risk ratings and analysis*. <https://www.eiu.com/n/solutions/country-risk-service/>
- Esohe, E. 2019. Banditry: Nigeria, Niger To Enhance Joint Military/Security Inter-Border Relations. *Daily Trust*, 17th May. <https://dailytrust.com/banditry-nigeria-niger-to-enhance-joint-military-security-inter-border-relations>
- Falode, J. A. 2016. [The Nature of Nigeria’s Boko Haram War, 2010-2015: A Strategic Analysis](#). *Perspectives on Terrorism* 10.
- FAO (the Food and Agriculture Organization of the United Nations). 2012. [Foreign Agricultural Investment Country Profile – Nigeria](#). Rome: the Food and Agriculture Organization of the United Nations.
- FBI (Federal Bureau of Investigation). 2021. *Nigerian Letter or „419“ Fraud*. <https://www.fbi.gov/scams-and-safety/common-scams-and-crimes/nigerian-letter-or-419-fraud>
- FCC (Federal Character Commission). 2018. *Functions of the Commission*. <https://federalcharacter.gov.ng/functions-of-the-commission/>
- Ferro, G. 2001. [Political Risk and Regulatory Risk: Issue in Emerging Markets Infrastructure Concessions](#). *Working Paper* 15. Universidad Argentina de la Empresa.
- FOI (the Swedish Defence Research Agency). 2018. *Boko Haram may become strong again*. the Swedish Defence Research Agency. <https://www.foi.se/en/foi/news-and-pressroom/news/2018-02-06-boko-haram-may-become-strong-again.html>
- Folarin, S. F., Ajayi, L. A., Olanrewaju, F. O. 2014. [Rethinking Nigeria’s Strategic Relationship with its Immediate Neighbours](#). *European Journal of Social Sciences* 44, 451–463.
- Forest, J. 2012. [Confronting the Terrorism of Boko Haram in Nigeria](#). Tampa: The Joint Special Operations University.
- Frank, E. O., Ukpere, W. I. 2012. [The Impact of Military Rule on Democracy in Nigeria](#). *Journal of Social Sciences* 33, 285–292.
- Freedom House. 2017. *Freedom in the World 2017*. <https://freedomhouse.org/country/nigeria/freedom-world/2017>
- Freedom House. 2018. *Freedom in the World 2018*. <https://freedomhouse.org/country/nigeria/freedom-world/2018>

Freedom House. 2019. *Freedom in the World 2019*. <https://freedomhouse.org/country/nigeria/freedom-world/2019>

Freedom House. 2020. *Freedom in the World 2020*. <https://freedomhouse.org/country/nigeria/freedom-world/2020>

Gaffey, C. 2017. Cost of Terrorism: Boko Haram Has Destroyed \$5.2 Billion Worth of Property in Just One State in Nigeria. *Newsweek*, 8th September. <https://www.newsweek.com/cost-terrorism-boko-haram-nigeria-648854>

George, O., Shadare, S., Owoyemi, O. 2012. [Military Interventions in the Nigerian Politics: 'A Timed Bomb' Waiting to Explode? The Avowal of a New Management Elites.](#) *International Journal of Business, Humanities and Technology* 2, 191–198.

Global Lex. 2020. *Guide to Nigerian Legal Information*. <https://www.nyulawglobal.org/globalex/Nigeria1.html>

GlobalSecurity. 2019. *Nigeria Government*. <https://www.globalsecurity.org/military/world/nigeria/government.htm>

Goitom, H. 2017. [National Parliaments: Nigeria](#). Washington, DC: The Law Library of Congress.

Green, R. T. 1972. *Political Instability as a Determinant of U.S. Foreign Investments*. Austin: Bureau of Business Research, University of Texas.

Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

Herald. 2018. Buhari starts presidential election campaign. *The Herald*, 19th November. <https://www.herald.co.zw/buhari-starts-presidential-election-campaign/>

IIK (The Heidelberg Institute for International Conflict Research). 2010. [Conflict Barometer 2010](#). Heidelberg: The Heidelberg Institute for International Conflict Research.

IIK (The Heidelberg Institute for International Conflict Research). 2014. [Conflict Barometer 2013](#). Heidelberg: The Heidelberg Institute for International Conflict Research.

IIK (The Heidelberg Institute for International Conflict Research). 2015. [Conflict Barometer 2014](#). Heidelberg: The Heidelberg Institute for International Conflict Research.

IIK (The Heidelberg Institute for International Conflict Research). 2016. [Conflict Barometer 2015](#). Heidelberg: The Heidelberg Institute for International Conflict Research.

IIK (The Heidelberg Institute for International Conflict Research). 2017. [Conflict Barometer 2016](#). Heidelberg: The Heidelberg Institute for International Conflict Research.

IIK (The Heidelberg Institute for International Conflict Research). 2018. [Conflict Barometer 2017](#). Heidelberg: The Heidelberg Institute for International Conflict Research.

- IIK (The Heidelberg Institute for International Conflict Research). 2019. [*Conflict Barometer 2018*](#). Heidelberg: The Heidelberg Institute for International Conflict Research.
- IIK (The Heidelberg Institute for International Conflict Research). 2020. [*Conflict Barometer 2019*](#). Heidelberg: The Heidelberg Institute for International Conflict Research.
- Howell, L. D. 2001. *Handbook of Country and Political Risk Analysis*. New York: The PRS Group. Inc.
- HRW (Human Rights Watch). 2016. *Nigeria: Events of 2015*. <https://www.hrw.org/world-report/2016/country-chapters/nigeria>
- HRW (Human Rights Watch). 2018. *Nigeria: Events of 2017*. <https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/nigeria#>
- Human Rights Watch. 2001. Nigeria: Soldiers Massacre Civilians in Revenge Attack in Benue State. *Human Rights Watch*, 25th October. <https://www.hrw.org/news/2001/10/25/nigeria-soldiers-massacre-civilians-revenge-attack-benue-state>
- ICFNL (International Centre for Nigerian Law). 2021. *Constitution of the Federal Republic of Nigeria 1999*. <http://www.nigeria-law.org/ConstitutionOfTheFederalRepublicOfNigeria.htm>
- ICJ (The International Commission of Jurists). 2007. [*International Principles on the Independence and Accountability of Judges, Lawyers and Prosecutors*](#). Geneva: The International Commission of Jurists.
- IEP (The Institute for Economics & Peace). 2019. [*Global Peace Index 2019*](#). Sydney: The Institute for Economics & Peace.
- INEC (Independent National Electoral Commission). 2019. *Political Parties*. <https://www.inecnigeria.org/political-parties/>
- Inter-Parliamentary Union. 2018. *General Information about the Parliamentary Chamber*. http://archive.ipu.org/parline/reports/2364_A.htm
- IRB (The Immigration and Refugee Board of Canada). 2017. [*Nigeria: Information on a Certificate of State of Origin*](#). Ottawa: The Immigration and Refugee Board of Canada.
- Iruonagbe, C. T., Egharevba, M. E. 2015. [*Unity in Diversity and National Security: The Nigerian Situation*](#). *Developing Country Studies* 5, 145–152.
- Isyaku, S. S. 2017. [*A Legacy of Peaceful Coexistence: Historico-Political and Economic Perspectives of Nigeria-Benin Relations*](#). *International Journal of Arts and Humanities* 6, 208–220.
- Jain, S. 2014. Why consumer confidence is an important economic indicator. *Market Realist*, 5th September. <https://marketrealist.com/2014/09/why-consumer-confidence-important-economic-indicator/>

- Jarvis, D. S. L. 2008. [Conceptualizing, Analyzing and Measuring Political Risk: The Evolution of Theory and Method](#). *Lee Kuan Yew School of Public Policy Research Paper LKYSP08-004*. Singapore: National University of Singapore.
- Klíma, V. 2003. *Stručná historie státu – Nigérie*. Praha: Libri.
- Kozel, R., Mynářová, L., Svobodová, H. 2011. *Moderní metody a techniky marketingového výzkumu*. Praha: Grada.
- Král, M., Přílučková, J., Svoboda, J. 2010. *Mezinárodní Finance*. Žilina: GEORG.
- Kříž, Z. 2003. [Reforma Bundeswehru a obecné trendy vývoje postavení armády v moderní demokracii](#). *Mezinárodní vztahy* 38, 5–23.
- Kwaja, C. 2011. [Nigeria's Pernicious Drivers of Ethno-Religious Conflict](#). *Africa Security Brief* 14. Washington, DC: The Africa Center for Strategic Studies.
- Leadership. 2018. Defections: APC Maintains Majority In National Assembly NASS. *Leadership Newspaper*, 25th July. <https://leadership.ng/defections-apc-maintains-majority-in-national-assembly-nass/>
- Li, Q. 2009. [Democracy, Autocracy, and Expropriation of Foreign Direct Investment](#). *Comparative Political Studies* 42, 1098–1127.
- Linn, S., Kellstedt, P. 2004. [The Political \(And Economic\) Origins of Consumer Confidence](#). *American Journal of Political Science* 48, 1–45.
- Marchetti, R., Vitale, M. 2014. [Towards a „Global“ Political Risk Analysis](#). *Working Paper* 5, June. Rome: LUISS University Press.
- Mareš, P. 1994. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Mareš, M. 2003. [Otázky vymezení a typologie politického násilí](#). *Politologický časopis* 10, 338–347.
- Matfess, H. 2016. [Boko Haram's Resilience Its Adaptive Tactics Require a New Approach](#). *Foreign Affairs*, 19th December.
- Matfess, H. 2017. [How Nigeria's Boko Haram Crackdown Harms Local Economies](#). *Foreign Affairs*, 17th July.
- Mayah, E., Mariotti, Ch., Mere, E., Odo, C. O. 2017. [Inequality in Nigeria: exploring the drivers](#). Oxfam International.
- Mercy Corps. 2015. *The Economic Costs of Conflict in Nigeria*. <https://www.mercycorps.org/research-resources/economic-costs-conflict-nigeria>
- MI (Milken Institute). 2021. *Ranking – Global Opportunity Index, 2017–2021*. <https://miresearch.github.io/Global-Opportunity-Index/>

- MIGA (Multilateral Investment Guarantee Agency). 2011. [*World Investment and Political Risk*](#). Washington, DC: The World Bank.
- MMO (Mapping Militant Organizations). 2018. *Militant Group Profile – Boko Haram*. Stanford University. <https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/boko-haram>
- MOD (Ministry of Defence). 2021. *About MOD*. <https://defence.gov.ng/about-us/>
- Mugwagwa, J., Vivian, O. O., Shaxson, L. 2020. Covid-19 shows why health and well-being should be an everyday target. *The London School of Economics and Political Science*, 1st April. <https://blogs.lse.ac.uk/africaatlse/2020/04/01/covid-19-why-health-well-being-everyday-target-health-system/>
- Nairaland. 2007. Yar’adua Orders Release Of Seized Lagos Lg Funds. *Nairaland*, 24th July. <https://www.nairaland.com/68139/yaradua-orders-release-seized-lagos>
- Nation. 2018. Congress: nPDP transforms into rAPC. *The Nation*, 4th July. <https://thenationonline.net/congress-npdp-transforms-into-rapc/>
- NBS (National Bureau of Statistics). 2010. [*National Manpower Stock and Employment Generation Survey*](#). National Bureau of Statistics.
- NBS (National Bureau of Statistics). 2016. [*Job Creation Survey, 2nd and 3rd Quarters 2016*](#). National Bureau of Statistics.
- NBS (National Bureau of Statistics). 2020. [*Labour Force Statistics: Unemployment and Underemployment Report Q2 2020*](#). National Bureau of Statistics.
- NBS (National Bureau of Statistics). 2021a. [*Nigerian Domestic and Foreign Debt \(Q4 2020\)*](#). National Bureau of Statistics.
- NBS (National Bureau of Statistics). 2021b. [*Foreign Trade in Goods Statistics \(Q4 2020\)*](#). National Bureau of Statistics.
- New Telegraph. 2018. Import of National Assembly’s 12-point resolution to Buhari. *New Telegraph*, 10th June. <https://newtelegraphonline.com/2018/06/import-of-national-assemblys-12-point-resolution-to-buhari/>
- News24. 2018. Nigeria and Benin make a new break for the border. *News24*, 29th October. <https://www.news24.com/news24/Africa/News/nigeria-and-benin-make-a-new-break-for-the-border-20181028>
- Nielsen. 2017a. [*Consumer Confidence: Concerns and Spending Intentions around the World, Quarter 4, 2016*](#). The Nielsen Company.
- Nielsen. 2017b. [*Consumer Confidence: Concerns and Spending Intentions around the World, Quarter 2, 2017*](#). The Nielsen Company.
- Nielsen. 2018a. [*Global Lite Report – Quarter by Numbers, Q1 2018*](#). The Nielsen Company.

- Nielsen. 2018b. [*Global Lite Report – Quarter by Numbers, Q2 2018*](#). The Nielsen Company.
- Nielsen. 2018c. [*Global Lite Report – Quarter by Numbers, Q3 2018*](#). The Nielsen Company.
- Nielsen. 2019a. [*Global Lite Report – Quarter by Numbers, Q4 2018*](#). The Nielsen Company.
- Nielsen. 2019b. [*Global Lite Report – Quarter by Numbers, Q1 2019*](#). The Nielsen Company.
- Nielsen (The Nielsen Company). 2021. *Global Consumer Confidence*. <https://www.nielsen.com/us/en/solutions/measurement/global-consumer-confidence/>
- NIPC (Nigerian Investment Promotion Commission). 2021a. *Investment Policies and Protection*. <https://nipc.gov.ng/compendium/1-investment-policies-and-protections/>
- NIPC (Nigerian Investment Promotion Commission). 2021b. *Pioneer Status Incentives*. <https://nipc.gov.ng/pioneer-status-incentive/>
- NIPC (Nigerian Investment Promotion Commission). 2021c. *General Tax Based Incentives*. <https://nipc.gov.ng/compendium/2-general-tax-based-incentives/>
- Nkanga, P. 2016. How Nigeria’s cybercrime law is being used to try to muzzle the press. *Committee to Protect Journalists*, 21st September. <https://cpj.org/2016/09/how-nigerias-cybercrime-law-is-being-used-to-try-t/>
- NOIPolls. 2019. *President Buhari’s 4-year Approval Rating Result*. <https://noi-polls.com/president-buharis-4-year-approval-rating-result/>
- Nordea (Nordea Trade Portal). 2021. *Foreign direct investment in Nigeria*. <https://www.nordeatrade.com/en/explore-new-market/nigeria/investment>
- Numbeo. 2021. *Crime Index by Country 2021*. https://www.numbeo.com/crime/rankings_by_country.jsp
- Nwocha, M. E. 2017. [*An Appraisal of Judicial Powers under the Nigerian Constitution*](#). *International Journal of Humanities and Social Science Invention* 6, 15–21.
- Nzeshi, O. a Ayantunji, J. 2018. APC Loses Majority In National Assembly. *New Telegraph*, 8th July. <https://newtelegraphonline.com/2018/07/apc-loses-majority-in-assembly/>
- OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). 2015. [*OECD Investment Policy Reviews: Nigeria 2015*](#). Paris: OECD Publishing.

- Oduntan, G. 2015. *International Law and Boundary Disputes in Africa*. Abingdon: Routledge.
- Ogbuehi, Ch. E., Attahiru, E. 2017. [Trade between Nigeria and Niger: Nature and volume over the last 5 years](#). The Trans-Saharan Road Liaison Committee.
- Ojeme, V. 2018. Equatorial Guinea new building will promote relations with Nigeria — President Mbasogo. *Vanguard*, 28th January. <https://www.vanguardngr.com/2018/01/equatorial-guinea-new-building-will-promote-relations-nigeria-president-mbasogo/>
- Okosun, I., Siwar, Ch., Hadi, A. S., Rahim, A. 2012. [Urban poverty in Nigeria and approaches to poverty alleviation: A review](#). *African Journal of Political Science and International Relations* 6, 8–14.
- Omede, A. J. 2006. [Nigeria's Relations with Her Neighbours](#). *Studies of Tribes and Tribals* 4, 7–17.
- Onu, E. 2020. This Is Why the Young Protesters in Nigeria Are So Angry. *Bloomberg*, 26th October. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-10-26/what-young-protesters-in-nigeria-are-so-angry-about-quicktake>
- OSAC (Overseas Security Advisory Council). 2020. *Nigeria 2020 Crime & Safety Report: Lagos*. <https://www.osac.gov/Content/Report/b4c7348c-8cd8-4e1b-bf01-188e5b7ee9b9>
- Osaghae, E. E., Suberu, R. T. 2005. [A History of Identities, Violence, and Stability in Nigeria](#). *CRISE working paper* 6, January. Oxford: Centre for Research on Inequality, Human Security and Ethnicity, University of Oxford.
- Osimen, G. U., Akinwunmi, A. A., Adetula, S. L. 2015. [Peace Keeping Role of Nigeria in Sub-Sahara Africa](#). *International Journal of Research in Humanities and Social Studies* 2, 26–34.
- Osori, A. 2018. Buhari and National Assembly wars: Who is it for? *The Punch Newspaper*, 8th June. <https://punchng.com/buhari-and-national-assembly-wars-who-is-it-for/>
- Osuagwu, L. 2012. [Conceptualization of Corruption in Business Organizations](#). *American International Journal of Contemporary Research* 5, 18–25.
- Payne, J. 2015. Nigeria starts investigating crude oil swap contracts. *Reuters*, 13th June. <https://www.reuters.com/article/nigeria-oil-idUSL5N0YW3FT20150613>
- Pečený, Z. 2013. Země BRIC již netáhnou. Novinkou jsou MINT. *E15.cz*, 20. listopadu. <https://www.e15.cz/zahranicni/zeme-bric-jiz-netahnou-novinkou-jsou-mint-1039343>
- PN (Positive Nigeria). 2015. 10 Interesting Facts about Nigerian People. *Positive Nigeria*, 22nd May. <https://positiveng.wordpress.com/2015/05/22/10-interesting-facts-about-nigerian-people-part-1/>

Premium Times. 2015a. Buhari vows to punish officers, soldiers involved in human rights violations. *The Premium Times*, 12th September. <https://www.premiumtimesng.com/news/headlines/189895-buhari-vows-to-punish-officers-soldiers-involved-in-human-rights-violations.html>

Premium Times. 2015b. Nigeria, Benin Republic begin talk on settlement of border dispute. *The Premium Times*, 13th August. <https://www.premiumtimesng.com/news/more-news/188304-nigeria-benin-republic-begin-talk-on-settlement-of-border-dispute.html>

Premium Times. 2015c. Buhari: No plan to challenge Cameroon's ownership of Bakassi Peninsula. *The Premium Times*, 29th July. <https://www.premiumtimesng.com/news/headlines/187462-buhari-no-plan-to-challenge-camerouns-ownership-of-bakassi-peninsula.html>

Premium Times. 2015d. Buhari, Biya agree to complete demarcation of Nigeria, Cameroon land boundary, *The Premium Times*, 30th July. <https://www.premiumtimesng.com/news/more-news/187533-buhari-biya-agree-to-complete-demarcation-of-nigeriacameroon-land-boundary.html>

Premium Times. 2015e. Buhari: How I chose new Service Chiefs. *The Premium Times*, 13th July. <https://www.premiumtimesng.com/news/headlines/186621-buhari-how-i-chose-new-service-chiefs.html>

Premium Times. 2018. Nigeria's 2019 poll 'critical test' for Africa — U.S. *The Premium Times*, 14th December. <https://www.premiumtimesng.com/news/top-news/301162-nigerias-2019-poll-critical-test-for-africa-u-s.html>

PressTV. 2015. Nigeria's new government to be sworn in after five-month wait. *PressTV*, 11th November. <https://www.presstv.com/Detail/2015/11/11/437169/Nigeria-government-Buhari-Boko-Haram-Africa>

PRS Group. 2014. *The International Country Risk Guide Methodology*. New York: The PRS Group. Inc.

Punch Newspaper. 2017. Anger over 2017 budget delay. *The Punch Newspaper*. 6th May. <https://punchng.com/anger-over-2017-budget-delay/>

Regional Economic Outlook. 2012. *Sub-Saharan Africa: Maintaining Growth in an Uncertain World*. Washington, DC: International Monetary Fund.

Redhead, K. 2008. *Personal Finance and Investments: A behavioural finance perspective*. New York: Routledge.

Restrepo, D., Correia, R., Población, J. 2012. [Political Risk and Corporate Investment Decisions](#). *Working Paper 4*, January. Madrid: Universidad Carlos III de Madrid.

Reuters. 2018. Nigerian women's minister becomes second cabinet member to resign this month. *Reuters*, 29th September. <https://www.reuters.com/article/us-nigeria->

[politics/nigerian-womens-minister-becomes-second-cabinet-member-to-resign-this-month-idUSKCN1M908Z](#)

Risk & Compliance Portal. 2020. *Nigeria Corruption Report*. <https://www.ganintegrity.com/portal/country-profiles/nigeria/>

RSF (Reporters without borders). 2021. *Nigeria*. <https://rsf.org/en/nigeria>

Sahara Reporters. 2015. How Saraki Deceived Buhari, Outwitted APC To Become “Senate President”. *Sahara Reporters*, 9th June. <http://saharareporters.com/2015/06/09/how-saraki-deceived-buhari-outwitted-apc-become-%E2%80%9Csenate-president%E2%80%9D>

SBM (SB Morgen Intelligence). 2017. Analysis: Scrutinising the Boko Haram resurgence. *SB Morgen Intelligence*, 22nd August. <https://www.sbmintel.com/2017/08/analysis-scrutinising-the-boko-haram-resurgence/>

Schmitter, P. C., Karl, T. L. 1991. [What Democracy Is...And Is Not](#). *Journal of Democracy* 2, 75–88.

Shehuri, I. B., Muhammad, G., Musa, A. 2018. [Challenges on Nigeria-Chad Relations](#). *International Journal of Research in Humanities, Arts and Literature* 6, 155–160.

Simpson, S. D. 2020. The Cost of Unemployment to the Economy. *Investopedia*, 24th, September. <https://www.investopedia.com/financial-edge/0811/the-cost-of-unemployment-to-the-economy.aspx>

Siro, A. A., 2016. [Crime and insecurity: The need for alternative policing in Nigeria](#). *Net Journal of Social Sciences* 4, 33–38.

Smulovitz, C., Peruzzotti, E. 2003. Societal and Horizontal Controls: Two Cases of a Fruitful Relationship. In: Mainwaring, S., Welna, C. (ed.) *Democratic Accountability in Latin America*. Oxford, New York: Oxford University Press.

Soler, C.G.S. 2012. [The Interplay between Organized Crime, Foreign Direct Investment and Economic Growth: The Latin American Case](#). *Vniversitas Económica 010005*. Universidad Javeriana – Bogota.

Sottilotta, C. E. 2013. [Political Risk: Concepts, Definitions, Challenges](#). *Working Paper* 6, LUISS School of Government.

Špička, J. 2007. *Risk management agropodniků*. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky.

Stach, S., Sarvaš, Š. 1997. [Demokratická kontrola bezpečnostní politiky a ozbrojených sil](#). *Mezinárodní vztahy* 32, 38–48.

Stratfor. 2018. What to Expect from Nigeria's Presidential Election. *Stratfor*, 12th November. <https://worldview.stratfor.com/article/what-expect-nigerias-presidential-election>

- Sule, B., Azizuddin, M., Sani, M., Bakri, M. 2018. [Opposition Political Parties and Democratic Consolidation in Nigeria: Examining All Progressive Congress \(APC\) in the 2015 General Elections](#). *Tamkang Journal of International Affairs* 4, 81–112.
- Svatoš, M., Beneš, V., Růžička, K., Šubert, M. 2009. *Zahraniční obchod: Teorie a praxe*. Praha: Grada.
- Taleb, N. N. 2011. *Černá Labuť: Následky vysoce nepravděpodobných událostí*. Praha: Paseka.
- Tétényi, A. 2014. [South Africa vs. Nigeria: competing countries for leadership position in Sub-Saharan Africa](#). *ISA/Flasco Conference*, July. Budapest: Corvinus University of Budapest.
- This Day. 2018. It's Raining Crisis in APC. *This Day Newspaper*, 7th August. <https://www.pressreader.com/nigeria/thisday/20180807/281586651418278>
- TI (Transparency International). 2015. [People and Corruption: Africa Survey 2015 – Global Corruption Barometer](#). Berlin: Transparency International.
- TI (Transparency International). 2019. [Global Corruption Barometer Africa 2019: Citizens' Views and Experiences of Corruption](#). Berlin: Transparency International.
- TI (Transparency International). 2020. *Corruption Perceptions Index*. <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nga>
- TI (Transparency International). 2021. *What is Corruption?* <https://www.transparency.org/en/what-is-corruption/#define>
- Tomeš, J., Festa, D., Novotný, J., Horáková-Novotná, H., Kumsa, A., Šavelkova, L. 2007. *Konflikt světů a svět konfliktů: Strěty idejí a zájmů v současném světě*. Praha: P3K.
- Trading Economics. 2021a. *Nigeria – Economic Indicators*. <https://tradingeconomics.com/nigeria/indicators>
- Trading Economics. 2021b. *Benin Exports*. <https://tradingeconomics.com/benin/exports>
- Tukur, S. 2018. What Buhari has achieved in three years – Presidency. *The Premium Times*, 26th May. <https://www.premiumtimesng.com/news/headlines/269803-what-buhari-has-achieved-in-three-years-presidency.html>
- Tyleček, J. 2009. Indexy spotřebitelské důvěry a jejich vliv na globální trhy. *Hospodářské noviny*, 20. listopad. <https://byznys.ihned.cz/c1-39144060-indexy-spotrebitelske-duvery-a-jejich-vliv-na-globalni-trhy>
- UCDP (Uppsala Conflict Data Program). 2021a. *Border conflict between Chad and Nigeria*. <https://ucdp.uu.se/statebased/773>
- UCDP (Uppsala Conflict Data Program). 2021b. *Border dispute between Nigeria and Cameroon*. <https://ucdp.uu.se/conflict/405>

Ugoh, S. C., Ukpere, W. I. 2012. *[Policy of the federal character principle and conflict management in Nigerian federalism](#)*. *African Journal of Business Management* 6, 6771–6780.

UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development). 2012. *[Expropriation](#)*. New York and Geneva: United Nations Publication.

UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development). 2015. *[World Investment Report 2015](#)*. Geneva: United Nations Publication.

UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development). 2016. *[World Investment Report 2016](#)*. Geneva: United Nations Publication.

UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development). 2017. *[World Investment Report 2017](#)*. Geneva: United Nations Publication.

UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development). 2018. *[World Investment Report 2018](#)*. Geneva: United Nations Publication.

UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development). 2019. *[World Investment Report 2019](#)*. Geneva: United Nations Publication.

UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development). 2020. *[World Investment Report 2020](#)*. Geneva: United Nations Publication.

UNDP (United Nations Development Programme). 2020a. *Multidimensional Poverty Index (MPI) – FAQ*. <http://hdr.undp.org/en/faq-page/multidimensional-poverty-index-mpi#t410n3239>

UNDP (United Nations Development Programme). 2020b. *[Human Development Report 2020](#)*. New York: United Nations Development Programme.

UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime). 2007. *Nigeria's corruption busters*. <https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/nigerias-corruption-busters.html>

UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime). 2013. *[Transnational Organized Crime in West Africa: A Threat Assessment](#)*. Vienna: United Nations.

UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime). 2014. *[Global Study on Homicide 2013](#)*. Vienna: United Nations.

UNSC (The United Nations Security Council). 2021. *Nigeria – Membership of the principle organs or key bodies*. <https://www.un.org/securitycouncil/content/nigeria>

USCIRF (United States Commission on International Religious Freedom). 2016. *[2016 Annual Report of U. S. Commission on International Religious Freedom](#)*. Washington, DC: United States Commission on International Religious Freedom.

- USCIRF (United States Commission on International Religious Freedom). 2017. [2017 Annual Report of U. S. Commission on International Religious Freedom](#). Washington, DC: United States Commission on International Religious Freedom.
- USCIRF (United States Commission on International Religious Freedom). 2019. [2019 Annual Report of U. S. Commission on International Religious Freedom](#). Washington, DC: United States Commission on International Religious Freedom.
- USCIRF (United States Commission on International Religious Freedom). 2020. [2020 Annual Report of U. S. Commission on International Religious Freedom](#). Washington, DC: United States Commission on International Religious Freedom.
- USIP (The United States Institute of Peace). 2021. *Human Rights Violations Investigation Commission*. <https://www.usip.org/publications/1999/06/truth-commission-nigeria>
- Uwa, O. G., Chuke, P., Elton, M. E. 2016. [Youth Unemployment and Insecurity: Impediment of Nation-Building in Nigeria](#). *Research on Humanities and Social Sciences* 6, 189–194.
- Uzochukwu, O. 2020. Corruption in Nigeria: Review, Causes, Effects, and Solutions. *Soapboxie*, 5th September. <https://soapboxie.com/world-politics/Corruption-in-Nigeria>
- VOA (Voice of America). 2013. Pirates Demand \$1.3 Million for Foreign Hostages. *Voice of America*, 20th February. <https://www.voanews.com/africa/pirates-demand-13-million-foreign-hostages>
- Walker, A. 2012. [What Is Boko Haram?](#) Washington, DC: United States Institute of Peace.
- Waisová, Š. 2009. *Současné otázky mezinárodní bezpečnosti*. Plzeň: Aleš Čeněk.
- Waisová, Š. 2011. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Plzeň: Aleš Čeněk.
- WB (The World Bank). 2012. [Doing Business 2012](#). Washington, DC: The World Bank.
- WB (The World Bank). 2017. [Doing Business 2017](#). Washington, DC: The World Bank.
- WB (The World Bank). 2014. [Nigeria Economic Report, No. 2, July 2014](#). Washington, DC: World Bank Publications.
- WB (The World Bank). 2015. *Global Poverty Line Update*. <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty/brief/global-poverty-line-faq>
- WB (The World Bank). 2020. [Poverty and Shared Prosperity 2020: Reversals of Fortune](#). Washington DC: World Bank Publications.
- WB (The World Bank). 2021. *The World Bank – Data: Nigeria*. <https://data.worldbank.org/country/NG>
- WEF (World Economic Forum). 2017. [The Global Competitiveness Report 2017–2018](#). Geneva: The World Economic Forum.

WEF (World Economic Forum). 2019. [*The Global Competitiveness Report 2019*](#). Geneva: The World Economic Forum.

WIPO (World Intellectual Property Organization). 2021. *Criminal Code: Laws of the Federation of Nigeria 1990*. <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ng/ng025en.pdf>

World Statesmen. 2021. *Provinces and Regions of Nigeria*. https://www.worldstatesmen.org/Nigeria_regions.html

Zenn, J. 2019. [The Islamic State's Provinces on the Peripheries: Juxtaposing the Pledges from Boko Haram in Nigeria and Abu Sayyaf and Maute Group in the Philippines](#). *Perspectives on Terrorism* 13, 87–104.